...טורקים כבשו את פמאגוסטה
הצופה

יום ששי, כ״ח מנחם־אב תשל״ד (16.8.1974)
...ן — גליון 11754 — המחיר 160 אגורה.

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז״ל

...טורקים כבשו את פמאגוסטה

מיתקני הנמל הועלו באש * האוכלוסיה נמלטה מן העיר

...ה, 15 (יתפ"ע, ע"ר) — כוחות טורקיים ש־ ...ידי שריון והרי ה־ ...את עיר הנמל פא־ ...נהוף המזרחי של קפ־ ...תקני הנמל נראו עו־ ...וקרבות התנהלו ...חובות, כשהאוכלו־ ...ית בהם.

...טורקיים הפגיזו הפצצו ...הבהוה היווניים־קפרי־ ...בקרבה קירניה, בבסיס ...זה לעבר לפקה. ...יוסין, גלאפקוס קלרידס, ...ריז, את נציגי המפלגות ...האיגודים המקצועיים ב־ ...סורה במשלתיים תיא־ ...לקראת כניצה לתביעות ...למסור לטורקים חלקים של האי. אולם קלרידס עצמו הכחיש ידיעות לפיהן יחתום על הסכם, שעל פיו יימסר לידי הטורקים החלק ה־ צפוני של קפריסין. על כך הודיע דובר ממשלת יוון באתונה. הנכחשה נתקבלה בשיחה טלפונית בין קלרי־ דס לבין ראש ממשלת יוון קרמנליס.

בינתיים הולכת ומתבררת המגמה הטורקית לחלק את האי לאיזורים יווניים וטורקיים נפרדים לאורך קו שנמשך 106 ק"מ הטורקים קו־ ראים לו „קו אטילה". הוא עובר מ־ פמאגוסטה במזרח עד לפקה במערב.

באיסטנבול אמר ראש ממשלת טורקיה בולנט אצוית כי ארה"ב תו־ מכת בתביעה הטורקית להקים מדי־ נה טורקית ויוונית נפרדת בקפריסין.

ביוון גובר הרוגז על ארצות הב־ רית, נוכח כשלונה של וושינגטון לעצור את טורקיה מהמשך המיב־ צע. יוון איימה להוציא מתחו־ מיה את 4000 התיירים האמריקנים המוצבים בה.

נשיא ארה"ב גראלד פורד נועד עם שר החוץ הנרי קיסינג'ר, אשר בעיצו־ מם שיחות עם כל בעלות בריתה של ארה"ב בנאט"ו. נציגים של ארצות נאט"ו הסונות טסו ללונדון שם הע־ רך ועידה דחופה של הארגון. שר החוץ היווני, ג'ורג' מאוורוס דחה את הזמנתו של ד"ר קיסינג'ר לבוא ל־ וושינגטון, באמרו, כי המצב החמור אינו מאפשר לו לצאת מיוון.

באנקרה נמסר, כי ביום ה' אחר הצהרים נפתחו מחדש נמלי התעופה הטורקים. המטוסים הראשונים בקו אנקרה—איסטנבול כבר המריאו. גם הטיסות הבינלאומיות עומדות להת־ חדש ללא הגבלה כלשהי.

הכוחות היווניים נערכים לקרב

תחנת השידור היוונית—קפריסאית, המשדרת מפאפוס, אמרה, כי הכוחות היווניים באי נערכים מחדש בעמדו־ תיהם וממשיכים בקרב.

בניו יורק החליטה מועצת הבטחון לדחות פעם נוספת את הישיבה, ש־ נועדה תחילה בשעות הבוקר ולאחר מכן בשעות אחר הצהרים. עתה נק־ בע כמועד לפתיחת הישיבה השעה 21.30 לפי שעון ישראל.

שלושה קצינים, הכשרתים ... ה־ או"ם בקפריסין נפצעו בהלך הקר־ בות באי אחד מהם באורח רציני. בכך מגיע מספר הנפגעים בקרב כוחות ה־ או"ם בשבוע האחרון ל־29.

שר החוץ הטורקי טורקן גינס המ־ ריא היום מז'נווה בדרכו לאנקרה ב־ בצאתו אמר, כי הוא מוכן לחזור בכל עת לז'נווה כדי לחדש את שיחות השלום על קפריסין. על שאלת עתו־ נאים ענה: „מלחמה יכולה להיות רעה, אולם השכדה עם איננה טובה ממנה". אל מר גינס נלווה המנהיג הטורקי קפריסאי ראוף דנקטש.

משלחת גוש אמונים לאלון:

מסירת מינהל אזרחי ביו"ש לירדן-מערערת ההתנחלויות

מאת סופר „הצופה" בירושלים

כל הסכמה למסירת מינהל אזרחי ביהודה ובשומרון לירדן, פירוש הדבר, הפסקת ההתנחלויות ביהודה ובשומרון, שכן אין לצפות שירדן תסכים להתנחלות יהודים בשטח שתחת שלטונה האזרחי — אמרו חברי משלחת של גוש אמונים בפגישתם עם שר־החוץ יגאל אלון.

חברי המשלחת ביקשו משר־החוץ להדגיש בשיחותיו המדיניות את הזכויות הדתיות ההיסטוריות, שיש לעם היהודי על יהודה ושומרון ולא להסתפק בשיחות בעלות אופי מדיני בלבד. אלון השיב, כי הוא אכן משתמש בארגומנטים הללו בשעת שיחותיו.

אלון הזמין את חברי המשלחת לשיחה שניה בנושא, שכן הזמן לא הספיק לפתוח ויכוח בשאלה זו.

דברי הגרצי"ה קוק לתלמידיו

במצוה הראשונה: „בואו ורשו וכיבשו את הארץ"

וכהוראת ההלכה מפי כתבו של אביהם של ישראל, הרמב"ן ז"ל, שהיא מצוה הקיימת ומחוייבת לכל הדורות, ומתוך כך ועל־אחת־כמה־וכמה עכשיו לדורנו אנו. וככל תוקף דבר קדשו של אאמו"ר הרב זצ"ל, בקריאה הקדמונית שלו אל זריזות העליה לארץ חיינו וקדשנו זאת: „אל תמתינו על רשיונות", ומתוך כך ועל אחת כמה וכמה עכשיו לדורנו אנו. ולפיכך כל דברי ההבל הבטנדניים על סדור לנו תחום המושב, כמו שהיה או במדינת רוסיא הצארית, הם כמובן בטלים ומבוטלים פחות מעפרא דארעא. והננו החוזרים ושבים ומתנחלים, כמצווה עלינו, בכל מלוא רוחב ארצנו זאת, ארץ חיינו קדשנו. מולדתנו נבואתנו. בכל חלקיה וצדדיה. ונועם ד' וברכתו עלינו ועל כוננה מעשינו ופעלינו.

הדלקת הנר

	ע"ש	מוצ"ש
ירושלים	6.45	8.01
תל־אביב	7.03	8.03
חיפה	6.57	8.04
באר־שבע	7.01	7.58
אילת	6.58	7.59

הנשיא פורד פועל למציאת פשרה בעניין תיקון ג'קסון

וושינגטון, 15 (עסס"א) — הנשיא ג'ראלד פורד פועל עתה באופן אישי במאמץ למצוא פתרון לבעיית ההגירה היהודית מבריה"מ וישנה התקדמות טובה מאד לקראת הסכם בעניין זה בין שתי המדינות — מסר היום במסיבת עתונאים סנטור הנרי ג'קסון, אברהם ריביקוף ויעקב יעבץ בתום התייעצות של ארוחת בוקר של 70 דקות עם הנשיא פורד ועם שר החוץ הנרי קיסינג'ר.

„אנו צועדים לקראת הסכם" — אמר סנטור ג'קסון, שהגיש את הצעת התיקון לחוק הסחר. ישנה התקדמות רצינית מצד הרוסים. אנו מקווים לפתור את העניין עוד בקונגרס הנוכחי" אמר. הקונגרס הנוכחי ימשיך בפעולתו עד ה־3 בינואר 1975.

סנטור ג'קסון גילה כי הנשיא פורד נועד אתמול עם השגריר הסובייטי אנטולי דוברינין שחזר מיסום מן הנופש במוסקבה. בעיקר בעניין ההגירה. דוברינין גם נועד עם קיסינג'ר ביום ב', מספר שעות לאחר שחזר ממוסקבה. שתי הפגישות היו לבקשת דוברינין. סבורים כי השגריר הביא עימו „בשורה" ממוסקבה בשאלת הסחר וההגירה.

סנטור ג'קסון אמר, כי ישנם סידורים מסויימים בקונגרס למפגן הנשיא כדי להקל על הגרים שלו עם ממשלת בריה"מ אולם סנטור ג'קסון ושני הסנטורים עמדו על כך שתיקון ג'קסון כפי שהוא יהיה בתוך החוק.

קיסינג'ר למצרים: עלינו להגיע לשלום צודק במזה"ת

וושינגטון, 15 (יתפ"ע) — מנוי וגמור עם הנשיא ג'רלד פורד לדאוג לכך שארה"ב תתרום לשלום צודק ובר־קיימא במזרח התיכון — זאת אמר אמש שר החוץ הנרי קיסינג'ר.

קיסינג'ר, שהופיע בפני 108 אורחים, שהשתתפו בסעודה לכבוד שר החוץ המצרי איסמעיל פהמי, ציין „הנשיא פורד חזר והדגיש היום שמנוי וגמור עם ארה"ב לפעול בכל הכוח שלה להבין שלום צודק ובר קיימא במזרח התיכון".

מר קיסינג'ר שיבח את נשיא מצרים אנואר סאדאת על שהסכים בשנה שעברה לפתיחת דו־שיח עם ארה"ב. הוא העיר בהקשר זה כי הסכמה זו באה לאחר שהתנהלה מלחמה, שבה „כפי שכלנו יודעים הנשק האמריקאי לא היה בצידה של מצרים".

בדברי תשובתו השמיע פהמי דברי שבח לקיסינג'ר ואמר „הוא משרת את ארצו בדרך הטובה ביותר". עוד אמר „אם יש מישהו שאנו יכולים לומר על תפקידו, הרי עלינו לציין שהוא ראוי לכל ההערכה".

● „יום חיל האויר" צויין אתמול בגני התערוכה בתל אביב. לביתני התערוכה הוסבו חניכים של בתי ספר הקשורים לחיל האויר, חיילים וקצינים, וכן נערכה באמפיתיאטרון הופעה של להקת חיל האויר.

חוגים מדיניים:

ארה"ב חותרת להפוך את קפריסין כבסיס של נאט"ו

מאת סופרנו המדיני בירושלים

מידיעות שהגיעו לירושלים על ההתפתחות במצב הפוליטי מסביב לקפריסין, מתברר, כי ארה"ב חותרת להפוך את קפריסין כבסיס נאט"ו.

בכך תפתר הבעיה של הצי הששי האמריקני שאין לו בסיס עגינה במזרח התיכון, הבסיס היחיד שהיה לו בים התיכון ביוון, יסגר אף הוא, לרגל הסעבה היוונית שארה"ב תומכת בטורקיה. הכוח שירוכז באי יהיה כוח נאט"ו והוא יורכב מצבאות בריטניה, טורקיה, יוון וצבאות נוספים. ארה"ב תומכת בתפיסה הטורקית, שיש לחלק את האי ולהקים משטר של קנטונים בהתאם לאחוזי ולריכוזי האוכלוסיה היוונית והטורקית. כמו־כן תומכת ארה"ב בהצעה לספח כל שטח מן האי ליוון או לטורקיה בהתאם להרכב האוכלוסיה.

מצרים מודאגת

קהיר, 15 (יתפ"ע) — מצרים עוקבת בדאגה עמוקה אחר המצב בקפריסין, באמר שהוא השעה מאשלכות אפשריות לגבי המשבר המזרח תיכוני והמצב האסטרטגי באיזור — זאת אמרו היום מקורות דיפלומטיים.

המקורות ציינו, כי קהיר חוששת שאם יביאו הקרבות בקפריסין להתלקחות של מלחמה בין טורקיה לבין יוון, יש לצפות להפסקת התנופה בקשר עם מציאת הסדר שלום לבעיית המזרח התיכון.

יתר על כן, מצרים מודאגת שמא תאבד קפריסין את עצמאותה בעקבות הסכסוך המזוין.

---

case
טרקטורים ומיכון בע"מ

דרוש חזן
משרה קבועה
בנסת גדול ביוהנסבורג — דרום־אפריקה
המשרה התפנתה עם פרישתו של החזן הידוע [illegible] ראש החזנים בדרום אפריקה
הצעות יש לשלוח:
BEREA HEBREW CONGREGATION
P.O. Box 689
JOHANNESBURG 2000
S. AFRICA
פוריות מובטחות

הדלקת נרות ערב שבת
ירושלים 6.45
תל־אביב 7.03
חיפה 6.57
הבדלה מוצ"ש
ירושלים 8.01
תל־אביב 8.03
חיפה 8.04
לקדוש ולהבדלה
לכל חג וכל שמחה
כרמל מזרחי
תמיד על שולחנך
כרמל מזרחי
היקבי ראשון לציון וזכרון יעקב

ב־53 נגד 42 קול

הוסרה הצעת ה„ליכוד" למשאל־עם: בידי מי יהיה השלטון ביהודה ושומרון

ח"כ לנדוי: העם חושש מפני גל הוויתורים על שטחים
שר־המשפטים: משאל עם נוגד כללי הפרלמנטריזם

מאת סופרנו בכנסת

הכנסת הסירה אתמול מסדר היום הצעה של הליכוד לערוך בקרוב משאל עם בו ישיב כל אזרח בישראל על השאלה אם הוא בעד או נגד שלטון ישראלי ביהודה ושומרון. שר המשפטים אמר שגם מי שאולי תומך בקיום של משאלי עם, יתנגד להצבת שאלה כזו.

ההצעה הוסרה ב־53 קולות של נציגי הקואליציה, רקיח ומוקד. בעדה הצביעו 42 מסיעות הליכוד, המפד"ל והרב כהנא (פאי"), חברו הורביץ, נכנע כדי שתהיה לו אפשרות לנמק הימנעות, בה אמר שהמפד"ל האגודה שוללים משאלי עם אלא שלגבי בעיה כה חשובה כעתיד יהודה ושומרון הביעו בה הסכמה.

חשש מהויתורים מצד הממשלה

הח"כ ת. לנדו שנימק את הצעתו בדבר עריכת משאל עם כנ"ל אמר שהעם חושש מפני גל הוויתורים מצד ממשלת ישראל בשטחי יהודה ושומרון, כפי שמודיעים מארה"ב בעקבות שיחותיו של שר החוץ עילני עם שר החוץ של ארה"ב ותביעת ירדן למסור לה בשלב ראשון את השליטה ביריחו, בחלק מבקעת הירדן ועוד. מר לנדו אמר שאם נפקיר את יהודה ושומרון, ישלטו שם ערפאת וחבש. הממשלה כבר זונחה את התביעה להסדר כולל ומסכימה להסדרים חלקיים גם עם ירדן, וכך מכינה הממשלה „בינכנן מזרח תיכוני". ההבטחה להביא את השאלה לעם בבחירות היא הטעיה והונית מכיוון שהממשלה רוצה להעמיד את העם בפני עובדות מוגמרות...

משאל עם נוגד פרלמנטריזם

שר המשפטים ח. צדוק, בתשובתו אמר שמשאל עם כמוסד סותר שיטה הדמוקרטי הפרלמנטרי. הוא קרא מדבריהם של אנשי מדע המדינה בארץ (אקצין) ובחו"ל, להוכיח שב־

(סוף בעמוד 2)

אסאד: ישראל מתכוננת למלחמה

ביירות, יתפרסה, 15 (ע"ר, יתפ"ע) — נשיא סוריה חאפז אל־אסד האשים אמש את ישראל בהכנות למלחמה.

בנאום שהשמיע בסעודה שנערכה לכבודו, אמר המנהיג הסורי כי ארצו מוכנה להגן על זכויותיה ועל זכויות העם הפלשתיני. „מפני תוקפנות ישראלית".

„ישראל אינה מאפשרת לנו כל ברירה ויתכן שבצורך לנקוט בפעולה צבאית נגדה" אמר אסאד.

קודם־לכן דן המנהיג הסורי עם הנשיא טיטו במשבר הקפריסאי והשלכותיו לגבי הסכסוך המזרח התיכוני, כציינת סוכנות הידיעות היוגוסלבית „טניוג".

אסאד הטעים בסעודה כי מנוי וגמור עם סוריה שלא לוותר על אף שעל מאדמתה.

באותו מעמד הצהיר נשיא יוגוסלביה, פעם נוספת כי הוא מצדד בהסדר בר קיימא לסכסוך המזרח תיכוני. טיטו העלה על נס את „מלחמת השחרור של העם הסורי" שתרמה „להריסת המיתוס כאילו הצבא הישראלי הוא בלתי מנוצח".

ביקורו של רבין בוושינגטון צפוי בראשית ספטמבר

מאת סופרנו המדיני בירושלים

ביקורו של ראש הממשלה י. רבין בוושינגטון ייערך כנראה בראשית ספטמבר. הקביעה הסופית של הביקור תלויה במהלך הביקורים של המלך חוסיין, סאדאת, ושרי־החוץ של מדינות ערביות.

חוגים מדיניים מציינים, כי בשלב זה לא נראה לחץ על ישראל מצד הממשל האמריקאי לזרז את הידברותה. אך יתכן, כי הלחץ יופיע בשלב מאוחר יותר, כאשר יסתיים סבב הדיונים עם ראשי המדינות הערביות.

סבורים ששר־החוץ קיסינג'ר יציע לישראל ולערבים לקיים „שיחות קירבה" בוושינגטון במקום במהלך של נסיעות מבירה לבירה כפי שנערך בשעת תהליך הסכמי ההפרדה.

תחזית מזג האוויר

הטמפרטורות החזויות להיום: ירושלים — 26, תל אביב — 28, השומרון — 25, רמת הגולן — 22, נהריה — 28, לוד — 30, צפת — 25, יריחו — 36, טבריה — 34, באר שבע — 31, בצרה — 27, אילת — 38, עפולה — 31, מפרץ שלמה — 35.

גזר דוד
האזינו
במוצש"ק, פ' ראה
ב„קול ישראל" גל א'
תכנית „מלוה מלכה"
בשעה 9.10
ביוקדשה לזכרו של
מרן הרב הנזיר
דוד כהן זצ"ל
במלאת שנתיים לפטירתו.

האזינו
בתוכנית קבלת שבת
בין 3.00—4.00
קטעי שירים חסידיים מפי
רוזנברג שלום
חזן ראשי
בביהכ"נ בית יעקב אוהל רבקה
רח' יהושע בן נון ה"א

אם חתונה מכובדת
אז אך ורק עם
התזמורת המפוארת
המזרחית־המסורתית
בהנהלת ברוך שרון
● תל־אביב, שינקין 53
טלפון 284381
— מחירים נוחים —

לחברת יבוא
דרושה
פקידה
(דתית)
השולטת בשפה אנגלית ועברית כולל הדפסה, ל־5 ימים בשבוע, 6 שעות ביום.
תנאים טובים ואוירה טובה.
*
לפנות בכתב בצירוף תולדות חיים לה.ד. 911 ת"א עבור מס. 394

„קונדיטון"
היין העתיק ביותר

יקב אשכול מוצא
ירושלים, טל. 526654
בהכשר הרב י. אפשטיין

חזן - טנור
פנוי (במקרה)
לתפילת הימים הנוראים
הבעל"ס
בהצעות לפנות
לת"ד 1011 גבעתיים.

המרכז העולמי של המזרחי והפועל המזרחי
ההסתדרות הציונית העולמית
המח' לחינוך ותרבות תורניים בגולה

ביום שלישי ב' אלול תשל"ד (20.8.74) בשעה 8.30 בערב תתקיים איה"ש באולם „בית ... רח' המלך ג'ורג' 54 ירושלים

מסיבת קבלת פנים וערב שאלות ותשובות

לכבודם של חברינו מחו"ל — קבוצת רבנים, מורים — מחנכים מאנגליה

שתתפות:
מר משה קרונה — חבר הנהלת הסוכנות היהודית
מר שלמה זלמן שרגאי — חבר המרכז העולמי
הרב משה הורוביץ — מנהל בית המדרש לתורה בירושלים.
...חה: הרב ד"ר יעקב וויינשטיין — חבר המרכז העולמי

ציבור החברים מוזמן

ג' אלול יום הזכרון של כ"ק רבינו הגדול הגה"ק
מרן אברהם יצחק הכהן קוק זיע"א

[illegible]

הישיבה המרכזית העולמית בירושלים

לאליעזר צוריאל ולרעיתו
ברכת מזל טוב
בהיכנס בנכם שמואל חנוך נ"י
בעול המצוות
דפוס העשור
ההנהלה והעובדים

לכבוד
הרב ד"ר מנחם שפרן שליט"א
ולרעייתו
מלוא חפניים ברכות מזל טוב מקרב לב
לנשואי בנם המצוין והמופלג בצלאל יגאל נ"י
עב"ל אילה כ"ץ תי'
יהא רעוא שיתאחדו תורה וגדולה על שלחנם
להתפארת המשפחות הכבודות אמן!
מתפללי בית הכנסת הרביעי—שפרן
ע"ש הרב הגאון ר' בנבנשת זאב שפרן זצ"ל
רמת אביב, תל־אביב

לכבוד
הרב ד"ר מנחם שפרן ולרעייתו
ברכת מזל טוב נאמנה
לנישואי בנם היקר עב"ל
תהיה דרכם בחיים סוגה בשושנים
וירוו מהם הרבה נחת אמן!
חברי המשרד ...

...ילים-יד לאחים
...י המחנה התורתי בישראל
המשרד הראשי תל אביב — רח' אלנבי 89
ת"ד 2953 * טל' 613837
...לים — רח' הנה 4 ת"ד 5195 * טל' 288003
בני ברק — רח' בעלז 1 טל' 783577

...ום פעולות המחזור הרביעי של מפעל ...ישיבות לעם" י"ב—כ' מנ"א תשל"ד
[illegible]
...ת לב מירבית ניתנה לכל ישוב — מקרית ...בצפון ועד לירוחם — בדרום, לחזוק גדרי הדת ...
...ניש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק
שלום רב

הילולא של אדמו"ר זצ"ל מקוזניץ

ביום הזכרון השמיני לפטירת האדמו"ר הצ' הק' זצ"ל מקוזניץ— ארה"ב—ישראל יתקיימו עליה לקברו ביום ג' ב' אלול בהר המנוחות סנהדריה ירושלים בשעה 4.00 אחה"צ.
בשבת פ' ראה יתקיים קדושא רבא אחרי התפילה בבית החסידים ע"ש המגיד הק' מקוזניץ רח' סרה 45
כל חסידי קוזניץ והמתפללים מוזמנים להשתתף
הועד

בצער וכאב אנו מודיעים על פטירתו של יקירנו בן ירושלים
ר' יוסף אמדור ז"ל
בן ר' ירחמיאל אמדורסקי ז"ל
הובא למנוחות בגולה בארה"ב ביום ב' כ"ד מנחם־אב תשל"ד (12.8.74).
המתאבלים:
אשתו: מרים — ארה"ב
ילדיו: אלי, ורדה
אחותו: רבקה בוקסבוים — ירושלים
והמשפחה בארץ ובחו"ל

בס"ד
למשפחות
שינדלר, שניר, גולדברגר, ויס
אתכם באבלכם הכבד עם הבאתו
למנוחת עולמים של יקירכם
ישראל שינדלר הי"ד
אשר נפל במלחמת יום הכיפורים
חברי משק
ניר גלים

יקירנו
רב"ט הרב שמואל אורלן הי"ד
שנפל על קידוש ה' במלחמת יום הכיפורים
בקרב הבלימה ברמת הגולן
ביום י"א תשרי תשל"ד
יובא למנוחת עולמים בירושלים בהר־הזיתים
בחלקת „קברות הנביאים" (ליד מלון אינטרקונטיננטאל)
ביום חמישי ד' אלול תשל"ד (22.8.74), בשעה 12.00
נפגשים ליד המלון אינטרקונטיננטאל
אוטובוסים יצאו: מקיימה ההוצאה המקומית בשעה 9.30
מתל־אביב מתחנה הרכבת בארלוזורוב. בשעה 10.00
המשפחה

בננו יקירנו, החייל הקדוש
רב"ט יהודה שאול ידד הי"ד
בן יעקב ותהלה נ"י
שנפל על קידוש ה', בהגנו על ארץ קדשנו
ביום הכפורים תשל"ד
יובא למנוחת עולמים
בחלקה הצבאית בהר הזיתים, בעיר הקודש בירושלים,
ביום שלישי
ב' אלול תשל"ד (20.8.74) בשעה 3.00 אחר הצהרים.
התחבורה תעמוד לרשות המלווים:
בתל־אביב, ע"י בית־הכנסת „בילו", שדרות רוטשילד 122, בשעה 12.15 בצהרים;
בירושלים, שכונת באולה, רח' מלאכי 11 בשעה 2.00 בצהרים
המשפחה

בנינו - יקירנו
חנוך דור (דורלכר) הי"ד
בן צילי ומשה הלוי
אלעזר נחלון הי"ד
בן שולמית ואהרון
אשר נפלו במלחמת יום הכיפורים
יובאו למנוחות בבית העלמין בקבוצתנו
ביום שלישי
ט' אלול 27 לאוגוסט בשעה 16.00 מרחבת בית הכנסת
המשפחות
וקבוצת שדה אליהו
אוטובוסים מיוחדים יצאו:
מעפולה בשעה 14.45 (אגד רציף ...)
מירושלים (אגד רציף ...) בשעה 13.30
וחזרה אחרי הלוויה

יקירנו **יגאל פלג הי"ד**
בן נפתלי ואסתר פלק
שנפל במלחמת יום הכפורים בקרבות על העיר סואץ
יובא למנוחת עולמים ביום שני, א' אלול תשל"ד (19.8.74), בשעה 16.00
בבית העלמין בכפר הראה. המלווים יתאספו ברחבת ביהכנ"ס
בית מחולה
מושב כפר הראה
והמשפחה
תחבורה: בשעה 13.15 בבסיס מחולה,
בשעה 13.30 בתחנת אגד בבית שאן
בשעה 14.00 בתחנת אגד בעפולה

בין הפטיש והסדן

תיאור קודר בפי שר־החינוך על תהליך הטמיעה בתפוצות

(אתמול בכנסת)

תיאור כואב וקודר נשמע אתמול בכנסת, בפיו של שר החינוך והתר־בות, א. ידלין, נוכח תהליך התב־וללות הגואה בו נתון העם היהו־די בתפוצות. סימן ההיכר למצב מד־איג זה הוא שיעור נישואי התערובת העולה בתפוצות. השר הסתמך על מחקר שנתפרסם ב„אמריקן ג'ואיש יר בוק 1974" המוכיח שאחוז נישו־אי התערובת בקרב יהודי ארצות ה־ברית הגיע בשנים 1950—1959, ל־6 אחוז בקירוב, כלומר מכל 100 יהו־דים שנישאו, התחתנו 6 עם לא יהו־דים, כשכל אחד מבני הזוג לא המיר את דתו. אולם בשנים 1966—1972 הגיע אחוז נישואי התערובת ל־36 אחוז. תהליך קטיעה זה, הוא חלקה של המורה באמריקה הלטינית וב־אירופה.

השר ידלין הסביר שבעבר היו סכרים מסורתיים בפני התבוללות ד־סמיעה: דתיות הגויים; כוחה של האמונה; החינוך היהודי. כיום, כל אלה נתערערו ונחלשו מאד. הגויים אינם דוחים, האמונה נחלשה, החי־נוך היהודי — השקוקו מתפוקקים. בישראל — אמר — ניתן להשפיע בעיקר בתחום השלישי: חיזוק, הע־מקתו והרחבתו של החינוך העברי ב־תפוצות.

קיימות נקודות אור בחינוך היהו־די בתפוצות, אלא רק כ־150 אלף תלמידים לומדים בבתי״ס עבריים כל יו־מי, ורק כ־40 אחוז מכלל התלמידים שם מקבלים חינוך יהודי כלשהו...

הוא אמר זאת בתשובה להצעתו של ח״כ מתתיהו דרובלס לדון בממ־עוים של בני נוער, בגלויות ובשי־רתם של מאות אלפים מקצם היהו־די. הוא הציע הקמת רשות משותפת של ממשלת ישראל וההסתדרות ה־ציונית, וגורמים יהודיים מקומיים, לפעול יחד להתודה, החינוך והמסו־רת היהודיים בתפוצות והעמקתם.

בהסכמה כללית הועבר הנושא ל־ועדה.

קידום כשלומות הגדנ״ע

התכיים מן מרדכי י. שטרי תבעו ל־הפנך את הגדנ״ע לגורם מכריע ד־משפיע על הנוער, כפי שהיה בתקו־פה של ערב קום המדינה. הם אמרו שההוראות לגבי היעדים של הגדנ״ע הם היוזבים, מוצילים ומושכים אך אין מיישמים אותם. הם התריעו גם נגד הגדנ״ע הפועל במסגרת משרד החינוך לבין גדנ״ע הפועל במסגרת משרד הבטחון.

שר החינוך אמר שהגדנ״ע היא מס־גרת חינוכית לטיפוח התחושה ה־בטחונית והיכולת לחיות בתנאים של מדינה במצור. אין עובדה ב־גדנ״ע, הדברים נבדקים ונקבעים מ־חדש.

לשלימות המשפחה וחיזוקה

בתשובה לדבריה של הגב' מ. פרי־רמן על מצב מוסדות הילדים בארץ אמר שר הסעד ז. שם טוב שהוצאת ילד מביתו וסידורו בפנימייה אינה מטרה בפני עצמה. שלימות המש־פחה וחיזוקה הם האמצעי היעיל ב־יותר בעיניהם של אנשי הסעד. הו־צאת ילד מביתו נעשית לאחר שיקו־לים רבים ומעמיקים. הנושא הועבר לוועדה.

„פרס נובל" ישראלי

הכנסת קיבלה בקריאה ראשונה חוק „קרן וולף" שנתרמה ע״י הורם הרמוה בעילום שמו שנועדה להענקת פרסים לאנשי מדע האמנות על תרו־מתם ליחסי ידידות בין עמים ולתת מילגות הלוואות למטרה זו. התקנון יהיה דומה לתקנון פרס נובל. ההון ההתחלתי — 10 מיליון דולאר. הפ־רסים יוענקו שנה שנה במשכן ה־כנסת. הוכיחים באדר, פלומין, אפרת דיגה הביעו הערכה למשפחה התו־רמת. שר החינוך הפריך טענה של הסבורין כאילו קרן זו עלולה לפגוע ב„קרן הנוער". החוק הועבר לוועדה.

ניום בני ישיבות ידרון בממשלת

ד. זכין ממפים (?) ד״ר שפירי מליע הודיעו אתמול לכתבים שהח״כים הב־טיו להם שהממשלה „תלמד את ה־נושא של גיוס בני הישיבות לפני שיידון בממשלה ובכנסת". כן הובטח להם שהדיון הנושא לא יבוא בקשר לחוקת הנושא של מאמר השמצה של הגבי אלוני. ח״כ ודרינגר הוד־הודיע שהכיים מה„מערך", בפים ד־לי״צ פנו אליו בהצעה לדחות נושא מאמר המשמצה ובמקביל דחיית גר־שא גיוס בני הישיבות.

בעיות העובדים היומיים — למליאה

הכנסת החליטה לקיים דיון במלי־אה בהצעתו של ח״כ יורם אריגור (הליכוד) על קיפוח העובדים היו־מיים. לדבריו הנבקור אמר כי ה־עובדים היומיים — כ־350,000 מפר־נסים־מקופחים לרעה. בגלל הקיומה הסוציאלית נשארו אצל העובדים ה־יומיים, הם מופלים לרעה בתחום פי־צויי פיטורין. פועלים יומיים חייבים להכות שנים רבות כדי לקבל מעמד הרשי. שיעור ימי החופשה שלהם קטן מזה של עובדים אחרים, שעות העבודה השבועיות שלהם רבות יותר, ללא תמורה. הם מקופחים אף בת־נאי השכר. שר העבודה, משה־ברי־עם, הסתייג מתיאור העובדות. הצ״ל אף הסכים לדיון בנושא במליאה.

מתשובותיו של שר הבטחון

● עוד נעדרים כ־58 חיילי צה״ל בסיני. מאז חודש מאי ש. ז. התגלו בסיני עוד עשר גוויות (לשעבר).

● כל עוד הממשלה לא החליטה על נקודת ההיישבות החדשה, תמנע הממ־שלה כל נסיון להקים ישיבה ביריחו (לוכין).

● אמנם מחלקת התשלומים בצה״ל בפיגור רב, ומחפשים דרך להסדר.

● בינתיים הורה הרמטכ״ל להחזיר אנשי תקבע את החוב ואף לה הוהאה בלי ריבית כפיצוי על כר (לאריגור).

● אגף השיקום במשרד יערוך סקר יסודי למיכלול של אלמנות ויתומי צה״ל, וד בשנה כדי את סיכומיו (לדי).

● הפרובוקים ששני האלופי הנתן יוחזרו להפקידים בבי שירות הסדיר, עד לאחר הדי פי של ועדת אגרנט — אינ נים. האלופים לא הוחזרו פעיל).

● בעתיד תהיה תשומת לב הרגום נאותה של כרוזי צה״ל בים בלשון הערבית. הברת חילק לתושבי דרום הלבנון שם לא מיד צה״ל יבאו (לג לפדיר).

● בעתיד תהיה הקפדה מוצלחות יותר על אמנים להו פני חיילי צה״ל. כפקד בבהריה הורשה להזכין הופע לא יהיו אופייה המיסיונרי הקה (לבן־מאיר).

● בהצהרותיו של הרמטכ״ל עקרון כקובל. שצה״ל כהוכן אפשרויות ומבחנים שתים. הודעות קציני צה״ל יהיו סוד מוקדם (לגאולה).

● 360 אלף כארק שנתרמו ב־לקרוביהם של הנופלים במלה הביפורים, בכסרו לשגריר ישי בה ובשרד החוץ העביר א למד״א (לקורפו).

● עד כמה שידוע לי אין הח ליוזרה בשם „יולי" (יהו יעבור) לחיוהלם של מתבלים סיקם (לת. סובי).

הועלתה „תיקורת" כם

הכנסת אישרה סופית חוק את „תיקורת" כם העסקים המקומיות כמוכשת אלפים אלפים לירות. היתה זו הצעה בין כפים ומוקד שתבעו הע הקורה לעשרים או 25 אלף ל בין הליכוד שהציעו להשאיר כים. בשנת התקציב 1974 ה יעלה על מוצית התוספת.

דאגה להולות ראשון

ח״כ ידידיה בארי הביע בכנסת דאגה לחולות ראשו שבה, לפי השכונה, עומדים ציר חדשה בה שכונים אל הוא תיאר את ההשפעה ההר עיר כון על הסביבה, דחיי התבורות, התרחבות הפשיעה שפכים וכו'.

שר הפנים ש. הלל אמר ל זמה בדיבורים על „עיר חדש דובר רק בשכונה נוספת ש בה יגורו כארבעת אלפים נפ שא הועבר לבירור בוועדה.

הכנסת יצאה לפגרה

לאחר ישיבה שנמשכה אר שבע שעות רצופות — הם השנתי הראשון של הכנסת ה ויצאה לפגרה עד אחרי החגי בנאום הברכה לכנסת ולעו המושב ציין היו״ר, ישעיהו, זו, לא פחות משאר הכנסות, את תוסנו של המשטר הד על אף המיתה הבטחוני, הכ התברותי. דווקא המיבנה הסי מגובש ובסיסה הפרלמנטרי : הממשלה הגדילו את הגבוהות אה ובוועדות.

היו״ר ציין שסדרי העבוד הכנסת טעונים בדיקה ושינו הדבר ייעשה במושב הבא. א סיים מר ישעיהו באיחולים של מנוחה ורגיעה.

יוז

הכנסת הסיר

(סוף מעמוד ראשון)

כימשל פרלמנטרי סכנות היא בידי הממשלה ואילו עמי עלול לגרום הכרעה ה ולא עניינית".

ועוד אמר שר המשפטים אלה אם לאמץ בישראל ב של משאלי עם, הועלתה נ שעתו ע״י מר בגין (לפני נים) והרוב דחה זאת.

נוסח השאלה עודי יהו

חלק מטיעונו של שר הג היה נגד ניסוחה של השאלה אז נעביר לוועדה שתמצא נו יותר...) באמרו שאם ייאשל הוא בעד הקמת עומס המי עד ציוד כבסיפאלי של צהו ישיב על שתיהן בחיוב.

כך גם לגבי השאלה הזאו אתה בעד שלטון ישראל על ושומרון", לכאורה כולם בעד שכולם יענו על השאלה „האי בעד שלום עם ירדן", למרו שתי שאלות אלה הם חסרות עות מעשית כגון, „האם את לוותר על חלק מן השטח השלטון האזרחי ולהשאיר שלטון הצבאי וכן תמורה ויתור האם תמורת הסדר חלק שלם.

מר צדוק הוסיף שאם בגין היו מנסחים שאלה זאת בהרגי למתווילים בתורת משאלי דע היו מקבלים מהנרצה ציה מספיק...

לבסוף אמר מר צדוק כי זה שיש לעשות מאמץ להגיע שלום עם ירדן אם וכאשר ג הסכם קונקרטי מוגדר ומגוב שר יהיה להציג לעם את הקונקרטית, את ההסכם הנ אם מקבלים אותו או דוחים וזאת באמצעות בחירות חדשו שהדגיש על כך ראש הממשלה דעת גולדה מאיר וכפי שהוד כך ראש הממשלה הנוכחי יצח ביום בו הציג את ממשלתו

החברה לשיקום ולפיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע״מ

החברה מבקשת קבלנים שיציעו את עצמם לביצוע

עבודת בנין חדש של 6 דירות

של הקבלנים להיות מאושרים לקבלת עבודות ע״י הועדה למסירת עבודות הממשלה, בהיקף של לא פחות מ־5 מיליון ל״י.

טלפון: 288767 — ת.ד. 14012 ירושלים

ברית המועצות מהססת לנצל את משבר קפריסין

לונדון 15 (והפ״ע) — המשבר החמור בקפריסין יצר כמש־ביל ברית המועצות פיתוי ש־קשה לעמוד כנגדו לנצל את התיווך של המערב ואת התהל־שות של בריתות ההגנה שלה. אולם הקרמלין נקט קו זהיר של המתנה, כיון שאין לו מה לאבד במשבר הנוכחי, ויתכן שיכול להרויח, אם יישאר ב־שולי המשבר.

מוסקווה היססה בראש וראשונה, כי בכוון מצליח לנצל את המשבר עלול לשרוף את הענת הכתחוות בינה לבין ושינגטון, שברית המוע־צות מעוניינת לשמור עליה. אולם היא עוקבת אחר המצב מתוך מוד־עות לאינטרסים הסובייטיים בים ה־תיכון ובבירות הזיכון.

דומה, כי מוסקווה לא היתה מר־חילה בטוחה במשמעות האמיתית של משבר קפריסין השורה, כי היא מר־תכנים למערביים המכובדים להפיכה הא להחלק של הברית האטלנטית. אולם התפתחויות האחרונות, בי־חוד פרישתה של יוון מן האגף ה־צבאי של ברית נאט״ו המהוו לטור־בה את בריה״מ. כיון שלהתפתחות זו היא קיוותה בזמן, אלם לא קיוותה שהיא אכנם תתרחש.

עוה נתונים הבסיסים האמריקניים ביוון והבסיסים האמריקניים בקפרי־סין בסכנה האחד ממומחי ההגנה הבריטיים הגדיר את המצב באומרו, שאילו ביקשו הסובייטים לבנים ב־עצמם תוכנית של התפוקות צבאית לא יכלו לעשות את הדבר יותר טוב מבוזינתם.

עם זאת מדעת מוסקווה לאזהרתו הבדורה של הנשיא פורד בנאומו הראשון לפני הקונגרס, שארה״ב לא תעמוד מן הצד נוכח נסיונו של מישהו לנצל את המשבר בחלקי ה־עולם השונים לטובתו.

שגרירי ערב „מסבירים" את הפיצוצים בפריס

פאריס, 15 (עי״ת) — שגרירי ערב בפאריס סרבו היום להגיע, לפי סדרת הפיצוצים המתורגנת בפאריס נועדה לפגוע ביחסים בין צרפת לבין מדינות ערב.

ממעגלי הוסר כעין התעמלות לין מקורותיה של שני נתונים בלין קרן צדקה יהודית בפאריס בראשית ה־ארגש. מכתבים חתומים על ידי ה־חזית העממית לשחרור פלשתין ייחסו לארגון זה את האחריות לפיצוצים. אולם הארגון לשחרור פלשתין הא־שים לאחר מכן, כי ציונים ביצעו את הפיצוצים, כדי לעורר השוט־דם מעשי ידיהם של סיוניסטים ער־ביים.

בהודעת השגרירים נאמר, כי יש לראות את הפיצוצים בהקשר עם הר־דעות האוצקה של מנהיגי ישראל, ש־נועדו ליצור אמונה בלב האנשים, שארצות ערב מוכנות לחדש את ה־קרבות, כדי להצדיק זו תוקפ־נות חדשה, שתתואר כמלחמה מונעת.

קרמנליס: אין אפשרות להתערבות בקפריסין

אתונה, 15 (עי״ר) — ראש ממשלת יוון קונסטנטין קרמנ־ליס אמר הערב לעמו בשידור רדיו וטלוויזיה, כי יוון אינה יכולה להתערב התערבות צב־אית בקפריסין, מכה המרחק הגיאוגרפי בין יוון ובין האי.

יוון מרוחקת מקפריסין 800 ק״מ בעוד שתורכיה מרוחקת רק 60 ק״מ. קרמנליס אמר כי ההתערבות בקפרי־סין היתה מסכנת את הגבולה של יוון עצמה. כן אמר ראש הממשלה, כי כאשר נטל לידו את השלטון, הוא מצא קשיים דרמטיים ונוצב מול עוב־דות מוגמרות.

„ב־15 ביולי עשה המשטר הרודני את הנסיון הנפשע של הפיכה ב־קפריסין. התורכים ניצלו כעת זו הנאותה כוחות חזקים לאי ב־20 ביולי" — אמר קרמנליס. לדבריו, ממשלת אתונה נאלצה לקבל את ה־מצב הטראגי ולהשתתף בשיחות ג'נבה. הוא אמר, כי ממשלתו היתה מראשיתה שבויה בידי מאורעות אלה. „לא היתה לנו כל אפשרות להשיב מלחמה שערה הדיפלומטית אולם הצלחנו להטות את דעת הקהל העולמית לטובתנו".

קרמנליס אמר, כי המתקפה התור־כית החדשה העמידה את יוון בפני ברירה חמורה — להגיב באלימות על אלימות, במירמה על מירמה ול־הפר כפי שעשתה תורכיה את החוק ולנהוג על פי חוק הג'ונגל. „המדי־ניות שניהלתי אינה עולה בקנה אחד לא עם אופיי ולא עם תולדות חיי. אולם היא הוכתבה לי על ידי הכורח הלאומי. היה עלי לגלות אומץ לע־שות מה שהוכתב על ידי הרגע ה־היסטורי" — אמר קרמנליס.

עוד אמר קרמנליס, כי יוון לא הוש־פלה על ידי המאמצים שננקטו עד כה וכי המערכה תימשך ויעשה בה שימוש בכל האמצעים המוכתבים על ידי הכבוד והאינטרסים של האומה, „על ידי ריפוי ותיקון השגיאות ו־החולשות שירשנו מן העבר שוב נעשה את יוון מסוגלת לתקן את אי־הצדק ונבנה יסודות לחיים לאומיים חדשים שיבטיחו אושר ותקווה לכל היוונים" — סיים קרמנליס.

הרב כהנא בניו יורק

ניו־יורק, 15 (עטס״א) — הרב מאיר כהנא הגיע לכאן אמש מ־ישראל ואמר כי הוא עומד לארגן הפגנות נגד שר החוץ הנרי קיסינג'ר.

המנהיג לשעבר של הליגה להגנה היהודית התקבל על ידי 100 מ־תומכים בנמל התעופה קנדי. הוא אמר כי ההפגנות יערכו ליד ביתו של קיסינג'ר ועל יד משרדו שב־וושינגטון בשבועות הקרובים.

„הגיע הזמן לנפץ את המיתוס של הנרי קיסינג'ר" — אמר הרב.

מחיר הנפט יוקפא עד ינואר

וינה, 15 (עי״ר ורפ״ע) — קרוב לודאי, שהארגון של הארצות ה־מייצאות נפט (אופ״ק) יחליט על הק־פאת מחירי הנפט עד ינואר 1975 כדי למנוע התנגשות פוליטית עם ערב הסעודית — אמרו היום בווינה מקורות מקורבים לארגון.

מקורות אחרים אמרו, כי איראן, קבלו החלטות מחייבות, אולם קרוב לודאי שהקפאת המחיר תהיה הפשרה שתושג בכנס שרי הנפט של 13 מדי־נות הארגון, העומד להפתח בווינה ב־12 בספטמבר.

מקורות אחרים אמרו, כי איראן, אלג'יריה, כוויית ונצואלה, עדיין מקוות להעלאה קטנה של מחירי ה־נפט, הראשונה מאז דצמבר אשתקד.

הפיסגה הערבית — בסוף אוקטובר

ביירות, 15 (עצ״ל) — ועידת ה־פיסגה הערבית שאמורה היתה להיפ־תח ב־5 לספטמבר, נדחתה לסוף אוקטובר — הודיע היום ראש ממשלת לבנון תאקי אל־דין סולח. הוא הוסיף, כי לוועידה יוזמנו כל שרי חוץ ערביים.

ראש ממשלת לבנון אמר, כי ארצו יחד עם מדינות ערב אחרות עושה מאמצים למען הכנת האווירה ב־יחסים הבין־ערביים לקראת ועידת הפיסגה. הוא הביע תקווה, כי הע־דה משולשת מצרית—פלשתינאית—סורית וכן סורית—מצרית—ירדנית, תיערך לפני הפיסגה.

יד הרב מימון — מוסד הרב קוק

הכינוס הארצי השבעה־עשר לתורה שבעל־פה

מוקדש לבעיות הלכה שנתעוררו בעקבות מלחמת יום הכיפורים

יתקיים בעזרת ה' בימים ז'—ט' אלול תשל״ד (25 — 27.8.74)

בבית מוסד הרב קוק

ישיבת הפתיחה

יום ראשון, ז' באלול בשעה 7.00 בערב

דברי פתיחה: ד״ר יצחק רפאל — יו״ר הנהלת יד הרב מימון.

אלוף רחבעם זאבי: מלחמת יום הכיפורים ולקחיה

(רקע לדיונים)

הרב הראשי הרב עובדיה יוסף, הראשון לציון:

התרת עגונות של מלחמת יום הכיפורים לאור ההלכה

ישיבה שניה

יום שני, ח' באלול בשעה 10.00 לפנה״צ

יו״ר: מר דוד גלס

הרב בצלאל זולטי: דיונים לצורך התרת עגונות

הרב חיים דוד הלוי:

מקומה של מלחמת יום הכיפורים במערכות במלחמות ישראל

הרב אליהו בקשי־דורון:

בעיות אבילות במלחמת יום הכיפורים

ישיבה שלישית

יום שני, ח' באלול בשעה 4.00 אחה״צ

יו״ר: מר זאב בלומנצוייג

הרב יצחק ידידיה פרנקל: „לא תבורות לוחם בריה ולא תוצאי"

הרב יהודה גרשוני (ניו יורק):

המקומות המצוינים בהם אסור לבני ישראל לגור

סגן אלוף הרב אברהם זמל (אביר):

המלחמה בשבת וביום הכיפורים

ישיבה רביעית

יום שני, ח' באלול בשעה 8.30 בערב

יו״ר: פרופ' ז. הלברשטיין

הרב שמואל הנוהם רובינשטיין:

איסור תחוה לחלוצי צבא במלחמה

הרב שילה רפאל: כיבוש ארץ מצרים ושיבה

ישיבה חמישית

יום שלישי, ט' באלול בשעה 10.00 לפנה״צ

יו״ר: מר יהודה קיל

הרב מרדכי אילן: סוריא כיבוש יחיד והשלכותיה לחזרות

הרב ד״ר ש. ז. בנדיקט: הגבול באספקלרית ההלכה

הרב שמחה קוק: הצלת נפשות תוך סיכון עצמי

ישיבה שישית

יום שלישי, ט' אלול בשעה 4.30 אחה״צ

יו״ר: מר ש. ז. שרגאי

הרב שאול ישראלי:

הזכנות לשותפות במנין שמיים ומגני עזרה

אלוף הרב מרדכי פירון, הרב אלוף הרב גד נבון:

הרבנות הצבאית במלחמת יום הכיפורים

דברי נעילה: הרב משה חיים קצנלבוגן

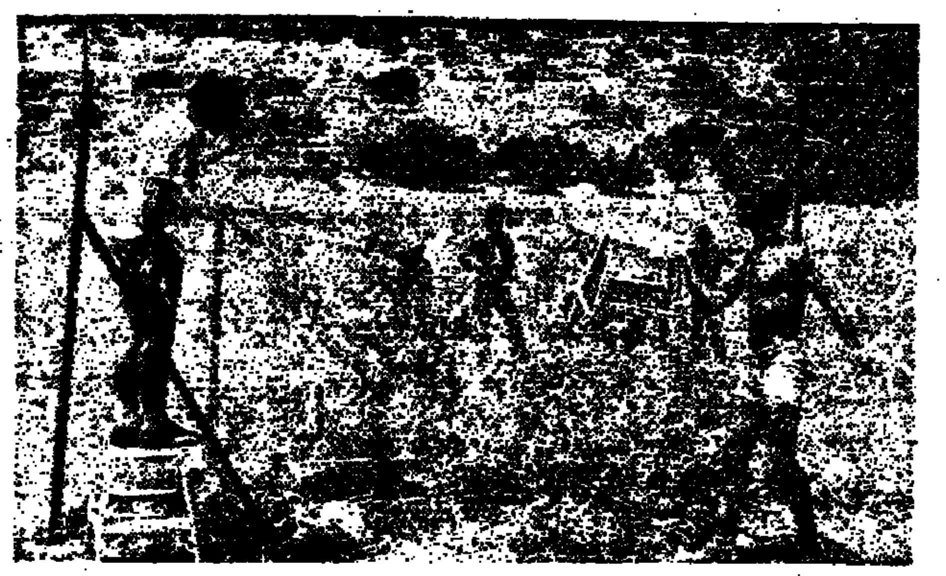

יעקבי מציע לחברות התעופה להשתמש במסלול שנקבע ל„אל־על"

מאמץ מיוחד של „אל על" להסטת נוסעים שנתקעו

שר התחבורה, מר ג. יעקבי קיבל אמש בלשכתו בתל־אביב את נציגי חברות התעופה הזרות הפועלות בישראל, לשיחה על פי בקשתם.

שר־התחבורה הודיע לנציגי ה־חברות, כי „אל על" תמשיך לקיים באורח סדיר את טיסותיה במסלול שאושר על ידו. במסלול זה, אמר, נקבע כהקין בבחינת בטיחות ה־טיסה. השר פנה לנציגי החברות, כי ימליצו בפני הנהלותיהן לחדש את הטיסות לישראל בהקדם. הוא הדגיש, כי הוא יודע שאין שיקולים פוליטיים מנחים את החברות בהפ־סקת טיסותיהן, אולם לפי דעת משרד התחבורה הזהירה „אל־על" השיקול שהביא אותן להפסקת הטיסות אינו נשען על בחינה מקצועית מספקת.

שר התחבורה מסר, כי משרדו יבוא בדברים עם גורמי תעופה בין לאומיים, כדי להביא להכרה הדרושה בנתיב הנמצא בשימוש עתה.

בפגישה השתתפו נציגי חברות התעופה הפועלות בישראל סי. ה. אי. ק. ל. מ. „סאבי", „טווים אייר" ו„אל־על", המשמשים כנציגי כלל חברות התעופה, מנכ״ל משרד התחבורה, מר דן חירם, ראש מינהל התעופה האזרחית, מר יהודה רבין, מנהל נמל התעופה בן־גוריון, מר אליעזר כהן וסגן המנהל הכללי של „אל־על" בני דוידאי.

מאמץ מיוחד של „אל על"

חברת „אל על" עשתה אתמול מאמץ מיוחד להסיע את כל הנוס־עים, שצריכים היו לצאת מכאן ב־מטוסים של חברות זרות ונשארו בגלל המלחמה בקפריסין.

אמש יצא מטוס של „אל על" ל־רומא, הראשון בסידרה ראשונה מתוך 7 טיסות מיוחדות של החברה, לרגל המצב.

במשך היום יצאו מטוסי „אל על" על פי לוח הזמנים הרגיל לרומא, לונדון, פאריס, וינה. כן יצא מטוס נוסף לרומא, מטוס נוסף ללונדון ומטוס נוסף בטיסה תצוה לניו יורק. פעילות אווירית זו הטילה עומס רב על עובדי „אל על", המועסקים כמעט כולם ברציפות שעות נוספות רבות.

הנהלת החברה פנתה לכל עובדיה, בעיקר לאלה שבבית התעופה, לע־שות מאמץ כדי לעבוד בעומס הרב המוטל עליהם. אתמול בצהרים יצאו מנמל התעופה שני מטוסי „איר פר־נס" שנשארו בנמל מאז יום ד', עם פרוץ המלחמה בקפריסין.

עלייה מתונה במדד ביולי

מאת כתב „הצופה" בירושלים

בניגוד לתחזיות הלציפיות הכלכלנים היתה עלייה במדד המחירים לצרכן בחודש יולי 1974 מתונה יחסית והסתכמה ב־1.4% בלבד.

מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתפרסמו אמש נסתבר כי מדד המחירים לצרכן עלה ב־3 נקודות בהשוואה למדד יוני 1974 והגיע ל־222.4 נקודות.

ניתוח הנתונים מצביע על עליה במרבית קבוצות הצריכה ובעיקר במחירי הדיור והרהיטים, אלא ש־עליות אלה אוזנו ע״י ירידה ניכרת במחירי הפירות והירקות. המדד — ללא ירקות ופירות — עלה מחודש יוני לחודש יולי ב־1.9%.

מסתבר כי ב־7 החודשים הראשונים של 1974 עלה המדד ב־23.2% ואילו המדד ללא פירות וירקות עלה ב־24.6% וזוהי עליית המחירים הגבוהה בישראל.

מצויין, כי הירידה העונתית במחי־רי הירקות היתה בשיעור של 10 אחוזים ועלתה על הצפיות לירידה עונתית בשיעור של 6% בלבד. לעו־מת זאת, היתה הירידה במחירי ה־פירות קטנה מן הצפוי.

מחירי הדירות עלו בחודש יולי בשיעור של 3.8% אם כי הכלכלנים צופים, כי בחודש אוגוסט ישובו מחירי הדירות ויתייצבו בשל נסיגה יחסית המסתמנת בענף זה.

ממצאי סקר שנערך ע״י הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מצביעים כי בל החדשים האחרונים עלו מחירי הדירות ב־7.1%. הסקר מצביע על העליה במחירי הדירות בגוש דן ב־שיעור של כ־10.5% לעומת עליה של 7.5% בלבד בירושלים, עובדה ה־מצביעה על מגמה לאיזון במחירי ה־דירות בארץ לאחר ועד בה היו מחירי הדירות בשכונות היוקרה ב־ירושלים הגבוהים ביותר.

נתונים המקיפים את מחירי הדי־רות בחודשים אפריל־יוני 1974 מצבי־עים, כי מחיר דירה ממוצעת בת 2.5 חדרים בישראל הוא 117,000 ל״י, כאשר הממוצע בירושלים 140,400 ל״י ובת״א 171,600 ל״י ובחיפה 113,300 ל״י.

יצויין כי המחירים הגבוהים ב־יותר הם דווקא בירושלים, אלא ש־כאן ההפרשים במחיר בין השכונות השונות גבוהים למדי, עובדה המע־תיחה את המחיר הממוצע לעומת ת״א.

כתבנו מציין, כי בשל העליה ה־מתונה יחסית של מדד המחירים ל־צרכן בשיעור של 1.4% לעומת תח־זיות לעליה בשיעור של 2.5%—3% צפויה בימים הקרובים ירידה בשיעור של 2—3 נקודות באגרות החוב וב־הפקדות הצמודות למדד.

ח״כ שיינמן: הכנסת חייבת להוקיע מחללי כבוד האדם

עניין ההתערבות בין הסטודנטים לרפואה: „מי יאכל מוח אדם" — הועבר לדיון בוועדה

מאת סופרנו בכנסת

הכנסת חייבת לדון ולהוקיע את המעשה המחפיר של אכילת מוח של מת ובגופתו של נפטר ע״י סטודנטים לרפואה — אמר אתמול הח״כ פנחס שיינמן בכנ־סת. גם אם לא היה זה אלא כ־דרך של היתול „קניבלי", אין לאפשר להתנהגות כזו של הסטודנ־טים להיות יוצאים בישראל.

הוא הדגיש שמעשה כזה יכול היה לצמוח רק כתוצאה מחינוך זר ורחוק מיהדות, אין זה עניין דתי בלבד, אלא אנושי. טעימה ממוח אדם הרי היא מעשה שפל ונבזי. וכך אומרת התורה: „נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' — וכיחש בעמיתו". כי שמעל ופגע בתורת ה' נעשה גם רע לבריות ומתכחש לעמיתו. וזאת באה־נו משום שהנוער מנותק מכל היקר והקדוש לעמנו, התרחקות ממצוות התורה ואיבוד צלם אלוקים.

דווקא המועמדים לרפואה חייבים להיות מחוסנים מפני אכזריות: „רק חזק לבלתי אכול הדם, כי הדם הוא הנפש".

בנושא זה דיברו גם הח״כ מ. פרוש ובנתם הכהן.

מעשה „אכילת מוח" הוא מעשה אי שפיות דעת

בתשובתו אמר שר החינוך וה־תרבות ידלין, כי אם אכן עובדות המעשה, שלפיהן הרחקו הסטודנטים מהאוניברסיטה לשנתיים היו נכונות, ואחד הסטודנטים אכן בלע פירור מוח של גוויה כדי לזכות בסכום כסף עליו התערב עם חבריו, הרי זה מעשה המגונה ביותר ולדעתי הוא מעשה של אי־שפיות דעת. המשטרה ממשיכה בחקירותיה עד כה לא הוכח עדיין כי המעשה החמור אכן נעשה ולכן מן הראוי שלא למהר ולהוציא פסק־דין מספקי ומהולם לפני שיס־תיימו חקירות המשטרה.

השר אמר שהוא מבין את הנוד־פים לסערה הציבורית שהתחוללה. קדושת החיים וכבוד המת הן מה־יסודות העמוקים של הציביליזציה היהודית והפגיעה בהם היא מעשה שלא יסולח. ואפילו אם נעשה כתו־צאה מתגובת הלם נפשי של סטו־דנטים צעירים המתקשים להסתגל ל־מפגש עם גוויה בשיעורי אנטומיה. עם זאת ביקש שלא להגזים ההגד־מ„מעשה לינדי" היסטורי כלפי רופ־אים שבמלחמת יום הכיפורים גילו מסירות הקרבה בהצלת חיי אדם.

הפרשה — בחקירה הר״ג

כמיותר נחלץ שר החינוך להגנתה של האוניברסיטה העברית, שהיא עצמה הגדירה והביאה את המעשה החמור לדיון בוועדת המשמעת. ה־מזכיר האקדמי שלה ערער על ה־עונש הקל והבע להחמירו, אם אכן יוכרר שהמעשה נעשה.

ברוב קולות ניכר הועבר הנושא לוועדה בהסכמת השר ובעלי ההצ־עה. נדחתה הצעת פעיל להסיר את הנושא מסדר היום.

ח״כ בן־מאיר גינה בכנסת מעשה הזוג שתפס דירת עולים

מאת סופרנו בכנסת

בהציעו לכנסת הדיון במקרה של שיכון במעון עולים ע״י זוג ישראלי, גינה אתמול הח״כ יהודה בן מאיר בחרי־פות את השחיתות והפרוטק־ציוניזם הקיים כיום בנושא ה־עלייה והקליטה.

הוא תבע מהממשלה ומהכנסת לפ־עול ללא דיחוי ובצורה נמרצת ל־עקירה מן השורש תופעה זו. ד״ר הדגיש שחוסנה הרוחני והנפשי של המדינה ושל החברה, תלויים במתח המוסרית. מבחן מרכזי לדמוקרטיה הישראלית ולכוחה של החברה — הוא במוסר הציבורי ובהקפדה ללא סייג על כללי החוק ועקרונות הצדק בשרות הציבורי, ובטוהר המידות של גבוהי ועובדי הציבור.

הפרוטקציות — שורש הרע

המקרה החמור של זוגות ישראליים המנצלים קשרים משפחתיים כדי לק־בל, בחפי חינם, שלא בצדק ובניגוד לחוק — דירות במעונות עולים, הינה דוגמא קלאסית לפרוטקציוניזם ולש־חיתות. הח״כ בן־מאיר הדגיש ש־האחריות לתופעות חמורות אלה אינה מוטלת רק על האנשים העושים את המעשים, אלא מוטלת לא פחות על האחראים והמוסמכים המראים יחס סלחני ואדישות לתופעות פסולות, אלה.

הנואם גינה את יחסו של מנכ״ל מחלקת העלייה בסוכנות, עוזי נרקיס לכל הפרשה הזאת. במקום להזדעק ולהעקיר מיד וביסודיות את כל ה־פרשה, כאשר הובאה לידיעתו על ידי מנהל מרכז הקליטה. זרק מר נרקיס את המנהל מהודו...

בסוף דבריו, ציין ח״כ בן־מאיר שהמדינה נתונה בעיצומו של מאבק אדיר בטחוני וכלכלי מאין כמוהו, התובע קורבנות ומאמצים עצומים מהציבור. לא נוכל לבוא בתביעה אלה לציבור אם לא נוכיח לו ש־הממשלה והכנסת עושים את הכל, ללא אדישות וללא סלחנות, לגלות כל תופעה של פרוטקציוניזם, שחי־תות, ולהעניש על־כך בכל חומרת הדין לעקור מן השורש, ולהבטיח טוהר מידות ושמירת החוק בכל חלקי השרות הציבורי.

הצבעה נגד השר...

בסוף הדיון הציע השר בשם ה־ממשלה להוריד את ההצעה מסדר היום. קמה סערה בקרב חברי הכנסת וגם בקרב ספסלי הקואליציה. ח״כ בן־מאיר קרא לשר: איך יכול להיות שהוא מסרב שאפילו ועדת הכנסת תדון בפרשה כה חמורה? כאן קם ח״כ הלל זיידל והציע בניגוד לעמדת הממשלה להעביר את ההצעה לוועדה. ח״כ בן מאיר הודיע שהוא מסכים להעברה לוועדה. ברוב גדול של חברי המערך, הליכוד, המפד״ל, ל״ע, כאשר רק שר המשפטים ח״כ ודסמן הצביעו נגד, הועברה ההצעה לוועדה.

הרב סייץ מציע מורטוריום בשאלת מיהו יהודי

אליזבט, ניו ג'רסי, 15 (עטס״א) — אחד מראשי הרבנים האורתודוכ־סים בארה״ב, הרב שבתי סייץ הציע היום במברק לראש ה־ממשלה יצחק רבין כי ממשלת ישראל תקבע מורטוריום של חמש שנים בקשר להכרה בגרים, מבלי להתחשב במעמד ההלכתי של תהליך הגיור שלהם, להצלת עולים מבריה״מ.

הרב סייץ אמר, כי הוא מעלה את ההצעה כדי להגביר את ה־אחדות, כדי לחזק את הממשלה וכדי לאחות את הקרעים שנוצרו בקשר לחלוקה על מיהו יהודי.

הרב סייץ מצטט במברקו תק־דימים להצעתו מתקופת מלכי דוד ושלמה.

אשר לעולים מבריה״מ מציע הרב סייץ כי הרבנות הראשית בישראל תקים בית דין מיוחד של רבנים מוסמכים לפיקוח של הגרים. הוא הציע, כי חוק ה־שבות יתוקן בהתאם להצעת ה־מורטוריום.

120 יהלומים נשדדו בנתניה

תיק ובו 120 יהלומים נש־דד אתמול על ידי אלמוני מ־יחזקאל גולדברג, בעל מלטשת יהלומים בנתניה.

היהלומן יצא בצהרים ממפעלו בר־חוב זנגביל בקרבת השוק בנתניה, כדי לנסוע לבורסה ברמת גן. כשירד מקומה ב' לפרוזדור של קומה א', התנפל על היהלומן גבר בחדר המד־רגות, הטיח את ראשו בקיר ומשך ממנו את התיק. היהלומן, הסובל מפציעות מח, הועבר לבית החולים הלל יפה.

במשרדים של אותו מפעל, בקו־מה ב', ישנו מכשיר טלוויזיה במ־עגל סגור המצלם כל הנכנס לכס־פת, אך מן הקומה הראשונה לא הרא־תה הטלוויזיה דבר.

אמש הודיעו מהנהלת מפעל היה־לומים של גולדנברג, כי יחד עם שוד התיק כבעל המפעל נעלמה מהמש־רד קופסא ובה כמות ניכרת של יהלומים בלתי מעובדים.

ערך שתי הגניבות כחצי מיליון ל״י.

הנהג שהוכה בחיפה מת מהתקף לב

הנהג החיפני יורם סוטנברג, שמת שלשום בערב בעקבות תגרה עם נהג אחר על רקע זכות קדימה בכביש, מת מהתקף לב — נקבע אתמול בחקירת המכון לרפואה משפטית.

כתב עתיים מוסר, כי לטענת ה־משטרה יש קשר בין התגרה לבין מותו של האיש. המשטרה עצרה ל־חקירה את הנהג המעורב בתגרה. וכתב עתיים בחיפה מוסר, כי האיש יובא היום בפני שופט שלום בחי־פה להארכת מעצרו.

מחוגי המשטרה נודע, כי המשט־רה מייחסת לחשוד, צלם במקצועו, בן 45, תושב הקריות, אשמת רצח, משום שלטענתה קיים קשר סיבתי בין התגרה לבין המוות.

חשד מעילה בבית ספר

בבית ספר בחולון נתגלתה מעילה בסכום של כ־4000 ל״י, ובעקבות זאת נעצרה על ידי המשטרה מזכירה, ש־שוחררה בערבות בתום החקירה.

לפי החשד, מעלה המזכירה ב־כספים שנמסרו על ידי הורי התלמי־דים עבור שכר לימוד בשנה החולפת.

של המצפה

בתום המושב הראשון

המושב הראשון של הכנסת השמינית ננעל בהצבעה על הצעת אי״ה הליכוד לערוך משאל־עם בשאלה: האם אתה תומך בשלטון ישראל ביהודה ושומרון או לא. שר־המשפטים שנימק דחיית ההצעה, אמר בין השאר שאם יגיעו לידי גיבוש הסדר קונקרטי יוכרע הדבר בבחירות כלליות לכנסת.

הנושא כשלעצמו שבדיונו נסתיים המושב, שהוא מן החיוניים ביותר במערכה הבטחונית והמדינית, מסמל את דיוני העיקריים של המושב בשנה שלאחר מלחמת יום־הכיפורים והוצאותיה. הכנסת השמינית, שנבחרה השנה, הקדישה ישיבות לא־מעטות לדון בבעיות קיומיות, הליכה לועידת ז'נבה, הפרדת כוחות, חיבוטות מפני מלחמה מחודשת, תקציב הביטחון, תכנית כלכלית לשעת־חירום וכיוצא בהם עניינים דחופים ביותר.

הבחירות ותוצאותיהן, הרכבת הממשלה ודו״ח אגרנט, התפטרות הממשלה והקמת ממשלה חדשה, אופוזיציה שאינה רחוקה ממחצית הכנסת וקואליציה צרה מאד, גילויים בלתי רגילים אלה מבטאים את התמורה שלאחר המלחמה. יש לציין הילוקי־דעות גם בפנים המערך, הליכוד והציבוריות הדתית.

תוצאת הבחירות העידו על רצון רוב התושבים לכינון ממשלת־חירום של אחדות העם. המפלגה הדתית־לאומית דגלה בתביעה זו לאחר שעל הפרק בעיות־יסוד לעצם הקיום העלתה המפד״ל את הצורך לתקן חוק השבות בקביעת גיור־כהלכה, תיקון המונע טישטוש הזהות היהודית. המערך לא קיבל שתי דרישות אלה. המפלגה הדתית־לאומית עברה לאופוזיציה.

ממשלת רבין הצרה, בעלת רוב של קול אחד, בעזרת דוחק מסתייעת בקולות הקומוניסטים, התומכים הקבועים ערבים וחוגים שבאלנים, ותרגים בהפיכתם הפוליטית והילולים קיצוניים. הממשלה נחלצה עד כה מנסיונות הפלתה, לפעמים בסיוע של קולות בודדים מרק״ח, כדי השגת רוב פורמאלי. אך כשיעלו על הפרק הכרעות המורות ביותר, לא זו בלבד שהאופוזיציה תתאחד כנגדה, אלא יש מקום להניח, שגם חוגים רבי־השפעה במערך עצמו לא יתמכו בקואליציה.

חולשתה של הממשלה ניכרת בהעדר קשר חי ורצוף בינה לבין הבוחרים התושבים. אמינותה המועטת מתגלית באדישות והיסכול הרווחים בין חלקים ניכרים של הציבור. בעוד ממשלה גדולה, מורכבת מכל חלקי העם וגם מטובי האישים, היתה מייצגת את האחריות המשותפת וכורח־החיים להתרכז בעיקר ולהגיע אל כולם לשאת בעול, הרי ממשלה שבשבנותה קומוניסטים ולא־יהודים, נעדרת יכולת להפיח בקרב האוכלוסיה אמונה, בטחון והכונות כליאה להדק חגורה ולעבוד יותר, גם להתייצב בעבודות ולהלחם באויב תוקפן.

השמאל במערך, והכותפים הוזרים בקואליציה, שגישתם בדרך כלל כיתתית, מרבים להמשיך בממשלה צרה ובלבד, לא להקים ממשלת־חרום גדולה, ולא לשתף את הסיעה הדתית־לאומית בעלת עמדה מעלה בעניין יהודה ושומרון ובעניין מיהו יהודי. הם עשו מן המיקסד הריפורמי „ורם ביהדות", אף־על־פי שמשמש גשר לשמר בעריכת נישואין של זוגות מעורבים, ומדברים בשם „מיליוני יהודים ריפורמים וקונסרווטיבים המתנגדים לכיתוי יהודי", בזמן שבמציאות מלאים מתפללים אך ורק בתי־הכנסת של שומרי־המצוות. חוגים אלה, שמאלנים וניהיליססים, דעתם נוחה מממשלה צרה.

אלה במערך הנושאים בעול האחריות לעניינים המרכזיים של המדינה, ויודעים היטב שבעזרת רק״ח, מוקד ור״ץ אי־אפשר לגייס עם לכשטר של שעת־חירום, עניינם כנראה הרחבת הקואליציה לקראת המושב הבא, כשפגרת הכנסת תשמש פרק־זמן לגישושים שונים. הם ניסו לערוך עיסקה עם „החזית התורתית" של סיעות „האגודה" ופא״י, שלפיה מתחייבת מפלגת־העבודה, „שלא יהיו שינויים לרעה בתחום הישגים דתיים ספציפיים", בשנות קיומה של ממשלה זו, תמורתה תצטרף ודאי „החזית התורתית" לתמוך בממשלה. בשאלות שבהן לא תהיה כנראה תמיכה של כל חברי מפלגת־העבודה.

אנשי מפלגת העבודה המעוניינים לחדש את השותפות עם המפלגה הדתית־לאומית, ייתכן שינסו שוב לבחון הצעות שונות, איך לגשר על פני נושאים עקרוניים שעד כה מנעו השתתפותה של המפד״ל בקואליציה הממשלתית.

הדיון בנושא אינו מתמצה בשותפות קואליציונית בלבד, אלא עניינו חידוש הקשר בין מפלגת־העבודה לבין הציבור הדתי־לאומי. לקידום בעיות ולפתרון בעיות, אחריות, ראייה מקיפה ושיקול־דעת עשויים ליצור מצע לדו־שיח שעיקרו ביצור הקיום של העם היהודי, שהמדינה ממרכיביו החשובים ביותר.

בזמן האחרון נרעדו המוני תושבים ממראה ההתנחלות באלון־מורה, שגם המסתייגים ממיבצעים בניגוד להוראת הממשלה חזו בה גילוי נאדר של הלוציה יהודית. המתנחלים קורנים באמונתם ובנכונותם המלאה לבנות יישוב בשומרון, כשם שחבריהם בנו יישובי גוש עציון וקריית ארבע. הדור הצעיר של היהדות הדתית־לאומית נושא היום את ההנהגות החלוצית גם כשהיא כרוכה בסיכונים.

זה מהגה אחד, חיובי ביותר, ערכי ומגעשים שהרי תמיד הפיעום האיכותי בנה ולחם. ואילו מצד שני ניצבת בפומבי שרה בממשלת רבין, שמחרפה ומגדפת את שרה אמנו, מפני ש„התעמרה בהגר" אם ישמעאל, כפתיחתה לדרישתה להקים מדינה פלסטינית של ערפאת ביהודה ושומרון כדי לפצות את צאצאי הגר על העוול שנעשה לאמם. פיטפוט שחצני זה מהניף לאותם חוגי־נוער המתנערים מכל זיקה לארץ זו, אינם רוצים להגן עליה ונכונים לקבל את טענות הפלסטינים. ממשלה יהודית המכבדת את עצמה היתה צריכה לומר לגברת זו שתלך הביתה ואל תעליב את הממשלה בלהגה, אך ממשלת־רבין זקוקה לקולותיה והיא מרשה לעצמה לפלוט בשפע אמרי־שפר מסוג זה.

שר־החינוך אמר השבוע בכנסת, ש„החדרת ערכי יהדות וציונות משימה עיקרית של מערכת החינוך". כוונתו אינה תורה ומצוות, אלא לפחות קצה ערכים רוחניים, קצת תודעה יהודית, הרי חמשה הסטודנטים לרפואה שהתערבו לאכול מוח אדם מת הבהילו באטימותם את תושבי הארץ. והנה נהג מכונית שהיכה למוות ביד נהג מכונית אחרת בגלל סיכסוך זכות מעבר בקטע שבו היה לחץ של תנועה. יהודי אחד רצח יהודי שני אך ורק מפני שמכוניתו הקדימה לעבור לפני מכוניתו. מעשים פליליים הם כבר מעשים יומיומיים בארץ. ואין מן הצורך להזכיר את ההתפרקות מצניעות, וכיבוד הזולת, מנוהגי־תרבות יסודיים. זו תוצאה של חינוך ללא ערכים, ללא אמונה וללא מצוות.

השתתפותה של התנועה הדתית־לאומית בממשלה היתה השתתפות פעילה בבניין המדינה ובעיצוב דמותה. החינוך הדתי המסועף, בתי־הדין התורניים, ההתיישבות של תורה־ועבודה, השירותים הדתיים, הם, ודוגמתם הוסיפו רום־ועומק ערכי יהודי לחברה הישראלית. דור בני־תורה לוחמים וחלוצים הוא דור הישראלים הנאצלים היפים, שמבשרי ציון ראוהו בחזונם.

השותפות בין מפלגת־העבודה לבין המפלגה הדתית־לאומית יצרה היסטוריה יהודית גדולה במחיצתה הראשונה ליובל המדינה. במחיצתה השנייה תעודתה להאבק בגבורה ובחכמה על קיומה של המדינה, לגדל בה יהודים מושרשים במורשת היהדות, ולהעלות הנה המוני יהודים מכל התפוצות. במגמות אלה משתלב עניין מיהו יהודי כטבעי ביותר. הוא בא לחזק את מערכת הקיום.

ציבור נבחן בכל מצבו. הן כשותף קואליציוני והן כאופוזיציונר רב־יכולת ברמתו הפולמוסית, בתכסיסיו ובהשפעתו בקרב תומכיו. כל־עוד אין אפשרות של שותפות מכובדת, יש לבנות את התנועה מבפנים, בארגון ובהסברה, כדי היותה ראויה לרכז סביבה המונים נוספים, המזדהים עם דרכה.

בסיום המושב הראשון של הכנסת השמינית יש לסכם פרק־זמן רב־תמורות ולהשקיע מחשבה ופעולה לקראת הבאות, עת לחשוב ועת לעשות.

הפגנה בעת הופעת להקת מויסייב

לוס אנג'לס 15 (עטס״א) — כ־20 מפגינים יצאו בהופעת להקת המחול על שם מויסייב מבריה״מ, המבקרת עתה בלוס אנג'לס, כדי למחות בדרך זו נגד דיכוי זכויותיהם של היהודים הסובייטיים.

אותה עת צעדו לפני אולם ההצגות כ־500 נושאי כרזות, שמחו נגד הרדיפות המחודשות והמעצרים של יהודים בבריה״מ.

ההפגנה אורגנה על ידי המועצה ל־מען יהודי בריה״מ בלוס אנג'לס.

חזרה משלחת הרכש מארה״ב

משלחת הרכש של צה״ל, בראשותו של אלוף הרצל שפיר, חזרה אתמול מארה״ב.

חברי המשלחת סרבו למסור כל מידע על דיוניה בוואשינגטון וגם לא על הפגישה עם שר ההגנה האמריקני מר ג'יימס שלזינגר.

כמו כן חזר אלוף אברהם אדן, נספח צה״ל החדש בוואשינגטון, ש־היה בארה״ב עם המשלחת לשיחות היכרות לפני כניסתו לתפקידו החדש. המשלחת כללה גם את אלוף מרדכי הוד, מפקד חיל האוויר לשעבר,

בהמ"ש העליון הקל בעונשיהם של אשמי רשת החבלה היהודית־ערבית

...ית המשפט העליון הקל ...ל באופן ניכר בעונשיהם ... 18 חברי רשת ערבית— ...ית, שקשרה קשרים עם ... חבלה פלשתיני ... למגר את סדרי השלטון ...ראל. ערעוריהם של שניים ...י הרשת נדחו.

...ק הדין זיכה בית המשפט את ...ים מעבירה של פגיעה בריבונות המדינה, לאחר שקבע ברוב ...כי קשריהם עם ארגון החבלה ...ם של חברי הרשת לשנות את השלטון בכוחם במסגרת ה..., אינם מהווים עבירה של ...ביבונות מדינת ישראל.

...לפה עקרונית נוספת, קבעו ה־... בו הפעם הראשונה, כי איש ... הפועל בסוריה בתפקידי פר... ש לראותו כ„סוכן זר" כמש־... בחוק בטחון המדינה.

...כים הודו להעביר לידיעת ד־... מפכ"ל המשטרה עדות חוקר ..., שהודה כי דרך על רגלי המואשמים בעת חקירתם.

...בר בקבוצה של 18 צעירים ... וארבעה צעירים יהודים, ש־...נה ב־1972 בארגון מהפכני ... קיצוני, במטרה להפיל את ... בישראל בצורה אלימה ד־... יגועים במתוח צבא, כדי ל־... מדינה דיקטטורה פרולטרית, ... השגת מטרותיהם התקשרו ה־... עם ה„פתח" וארגון החבלה ... חותמה, וחלקם אף יצאו ... איבוגים בנשק בסוריה. הם ... ב־1972 הורשעו ע"י בית־... המחוזי בחיפה, כל אחד לפי ... מעשיו, בחברות ופעילות ב־... ת בלתי חוקית, בקשירת קשר ... מעשה שיש בו כדי לפגוע ... ת המדינה, בחיפוי על עבירות

בסתר, ונפגש עם סוכן זה. נגזרו עלי־הם עשר מאסר משלוש שנים ועד לתשע שנים. אותם הם מרצים מסוף 1972.

כל הנאשמים פנו לבית המשפט העליון, כאשר 11 מערערים על הר־שעתם והשאר על חומרת העונש ש־נפסק להם (ערעוריהם על העונש של שני הצעירים היהודים מלי לרמן ודמי לבנה התקבלו כבר לפני חודש באופן ניכר כאשר עונשו של לבנה שנזון לעשר שנים הומתק לארבע שנים, ועונשו של לרמן הומתק מ־שבע שנים לשנתיים).

הערעורים נשמעו לפני שני הרכבי שופטים, שכללו את השופטים חיים כהן, יצחק קיסטר, משה עציוני ו־יצחק כהן, והללו החליטו כאמור לקבל — בחלק מן המקרים ברוב דעות — את ערעוריהם על העונש של 18 מבין חברי הארגון, ולדחות את ערעוריהם של שניים אחרים.

השופטים הדגישו את חומרת מע־שיהם של הנאשמים שניסו להשיג את מטרותיהם הפוליטיות על ידי שימוש בנשק, להחתיר תחת אשיות מדינת חוק ומשטר דמוקרטי אשר בכך מסכנים חיי אדם ופוגעים ב־בטחון המדינה. אולם הם החליטו להמתיק את גזרי הדין לאחר שזיכו את הנאשמים בחלק מהעבירות ש־יוחסו להם, והתחשבו בהבעת צער וחרטה מצד הנאשמים על מעשיהם וכן בנסיבות אישיות מקילות.

לא היתה כוונה לפגוע בריבונות המדינה

לאור רוב פסקי־הדין בידון ולב־סוף התקבל ברוב דעות ערעורם של הנאשמים על הרשעתם בעבירה של „קשירת קשר לעשיית מעשה, שיש בו כדי לפגוע בריבונות המדינה, בכוונה לפגוע בריבונותה". השופ־טים ח. כהן, ומ. עציוני לא קיבלו את טענת התביעה, שבעצם הצטרפו־תם של הנאשמים לארגון הם גילו כוונה לפגוע בריבונות המדינה ו־החליטו לזכות אותם מעבירה זו. מהודאותיהם של הנאשמים, שרק על סיקן נשענו הראיות נגדם, ניתן ל־דעת השופטים, לקבוע שהם הת־כוונו למגר את השלטון בישראל ו־לפגוע בבטחון המדינה, אולם אין להסיק מכך שהתכוונו לפגוע ב־ריבונותה.

עצרת התייחדות במלאת שנתיים לפטירת הרב הנזיר

עצרת התייחדות במלאת שנתיים לפטירתו של הרב הנ־זיר, הרב דוד כהן זצ"ל, נע־רכה אמש בהיכל ישיבת „מרכז הרב" ברחוב הרב קוק ב־ירושלים.

הרב הראשי לישראל, הגר"ש גורן, חתנו של המנוח, נשא משא תורני בקיף ומעמיק לדמותו המוסרית וה־תורנית ולמידותיו התרומיות של המנוח וקרא לתלמידי הישיבה ולכל בית ישראל ללכת בדרכו ולאורו.

ראש ישיבת „מרכז הרב", הגרצי"ה קוק, עמד בדבריו הנרגשים על ה־קשרים הרוחניים והלימודיים שהיו בין הנזיר לבין אביו הרב זצ"ל, כן אמרו דברי תודה ואזכרה רבה של קרית שמונה, הרב צפניה דרורי, ובנו של המנוח, הרב שאר ישוב כהן, ראש מכון הרי פישל לדרישה התלמוד. בעצרת נכחו תלמידיו של המנוח, ובניהם חברי מועצת הרב־נות הראשית וחברי בית הדין הרבני הגדול, ראשי ישיבות, רבנים ודיי־נים, אישי ציבור וקהל רב.

אבינועם חיימוביץ הי"ד — למנוחות בכפר עציון

קהל רב השתתף אתמול בלוויה ש־נערכה בכפר עציון לחבר המשק אבינועם אמזיה (חיימוביץ) הי"ד, שנפל במלחמת יום הכיפורים בפרי־צה אל הגדה המערבית של התעלה. הובא לקבורות בבית העלמין של כפר עציון, שבו נקברו בשעתו, חללי שיירת העשרה, מחלקת הל"ה ולו־חמים אחרים מגוש עציון, עד ש־הועברו להר הרצל.

בצאת הלויה מן הכפר ספד לו שילה גל בשם חבריו בני כפר עצ־יון. ליד הקבר ספדו לו הרב א. הולדמן, בשם הרבנות הצבאית, וסרן מיחידת הצנחנים בה שירת אבינועם. זהו הקבר השני, שנכרה, בבית ה־עלמין של גוש עציון, שבו נטמן גם חבר ראש צורים שנפל במל־חמת יום הכיפורים.

נסגר מפעל שימורים ברעננה

הנהלת בית החרושת „לשמור" ל־יצוא שימורים ברעננה, החליטה לס־גור את המפעל לאחר 25 שנה. ב־מפעל עבדו בשנים האחרונות 60 פועלים ופועלות. המפעל הפסיק את־מול את ייצורו.

כפי שנודע לכתב „הצופה", נסגר המפעל לא בגלל קשיים כספיים, אלא מסיבות אישיות של בעלי ה־מפעל.

התקלה ברדינג ד' - בגלל משגה של תורן משמרת

מאת סופרנו בחיפה

משגה של תורן משמרת, שהפעיל ידיות פיקוד לא נכו־נות בחדר הבקרה, הוא שגרם התקלה בתחנת הכוח רידינג ד' ב־7 באפריל, אשר בעק־בותיה הוצאה מכלל שימוש, מאז ועד היום, והיתה ייצור של 214 מגוואט.

למסקנה זאת הגיעה ועדת חקירה שמינתה חברת החשמל כדי לחקור את פשר אותה תקלה. מסתבר, כי תורן המשמרת הפעיל ידית מסויימת אשר הזרימה שמן מוטס לתוך דוד הקיטור, הדבר גרם להתפוצצות ו־לנזק רב.

עוד נודע, כי בעקבות דו"ח ועדת החקירה החליטה ועדת משמעת של חברת החשמל כי אותו עובד, שהיה תורן משמרת, אשם ברשלנות. הוע־דה המליצה להעביר אותו לתפקיד אחר. בעניין זה מתנהל מו"מ עם אר־גון העובדים.

התקלה ברידינג ד' גרמה נזק רב לחברת החשמל משום שהיא הישלה לבצעה את תרהרבה של הובדה ב־אספקת החשמל בימות של שיא ה־ביקוש. כתוצאה מכך נוצר במבר מצב אספקת מתוח מאד, דבר שמצא את ביטויו בהפסקות של אספקה כל אימת שקרו תקלות ביחידות קטנות.

עבודות התיקונים של יחידת ה־ייצור ברידינג ד' הושלמו לאחרונה והקודים להפעלה מחדש בהקדם האפשרי.

ננעלה ועידת נכי צה"ל

בהרכנת ראש לזכרם של חללי צה"ל ותפילה להחלמתם המהירה של פצועי המלחמה, ננעלה אמש הוועידה הארצית הי"32 של ארגון נכי צה"ל שהתקיימה במלון „דיפלומט" בירו־שלים.

בוועידה השתתפו 91 צירים שיצגו כ־18,500 נכים, לרבות נכי מלחמת יום הכיפורים ומלחמת ההתשה ש־אחריה. הם בחרו לתפקיד יו"ר הארגון את שלקה לדור בכניות, את אלי־הו אונגר לגזבר הארגון ואת ד"ר אריאל טוד־מרידה למבקר.

בהחלטות הוועידה שנתקבלו בתום הדיונים קראה הוועידה לממשלת יש־ראל וכן למוסדות הציבוריים ולצי־בור בארץ לגלות יותר עניין, סולי־דריות והתחשבות בבעיות השיקום של נכי צה"ל.

דורשים בירור על מדיניות הפיקוח על הבנייה הבלתי חוקית בירושלים

מאת כתב „הצופה" בירושלים

חוג ציבורי של מפלגתי התארגן אמש בירושלים והחליט לתבוע ביר־רור יסודי אודות מדיניות הפיקוח על הבניה הבלתי חוקית בעיר.

התארגנות באה בעקבות גילויים על התעלמות העיריה מעבירות בנייה חמורות של קבלן מפורסם, המסיים בניית בניין בן חמש קומות ללא רשיון. הבית הוא החמישי בשכונת המגורים החדשה שבנה הקבלן בש־כונת תלפיות בדרום העיר ואשר ב־יחס אליו הסכימה העירייה לשינוי מגבולה המיתאר כאיזור המיועד ל־בנייה ציבורית לשטח לבנייה למגו־רים, וזאת מאחר שהקבלן התחייב ל־בנות שיכון לזוגות צעירים. חרף ה־הבטחות בנה הקבלן חמישה בנייני פאר שאינם מיועדים לזוגות צעי־רים, ומשום כך הוא אף חויב בכס השבחה בשעור של שלושה מיליון ל"י.

על רקע התעלמות זו של העיריה מהקמת מבנים בלתי חוקיים ותוך פגיעה בנוף, נראים לאנשי הוועד תמוהים האמצעים התקיפים שנוק־טת העיריה באחרונה בהריסת מב־נים בשכונות בעיירות כמו מלחה. סיעת המפד"ל בעיריית ירושלים תתכנס כדי לדון במכלול הבעיות ה־כרוכות במדיניות העירייה ביחס ל־בניה בלתי חוקית בכל שכונות ה־עיר.

עובדי חב' „שקמונה" בחיפה פתחו בשביתה

מאת סופרנו בחיפה

עובדי חברת „שקמונה", החברה הממשלתית־עירונית לשיקום הדיור ב־חיפה, פתחו אתמול בשביתה.

השובתים, 24 במספר, תובעים ל־כלול סעיף של תוספת סיכון בחוז־זה העבודה החדש. מהנהלת החברה נמסר כי איננה יכולה לתת הסכם מעבר למדיניות השכר המקובלת. ד־מה גם שתוספת סיכון איננה נהוגה במשרד השיכון, בחברת „עמידר" ואף לא במחלקה לעבודה סוציאלית בעיריית חיפה. מועצת הפועלים לא אישרה את השביתה.

מגדלי הכותנה דורשים לקבל מהמטוויות תוספת של 25%

מאת סופרנו הכלכלי

האסיפה הכללית של מועצת הכותנה, שנערכה אתמול ב־„בית סוקולוב" בתל אביב, הסמיכה את הנהלת המועצה לנהל מו"מ בדבר מחירי הכו־תנה למטוויות בארץ [illegible] ידידי גמר. המו"מ יהיה ישיר עם המטוויות ויתנהל על בסיס של הצמדה למחירי הייצוא של הכותנה. המחירים יהיו שונים בתקופות שונות, כפי שהנה־הלה תמצא לנכון.

באסיפה הושמעו דרישות של מגד־לי כותנה לא למכור כותנה בארץ אלא לייצא את כולה אם המטוויות לא ישלמו את המחיר הבינלאומי. שר החקלאות, א. אוזן, התנגד לד־רישה זו והזהיר את החקלאים מ־פניה, כי ל„מקל יש שני קצוות" וגם יצרנים אחרים במשק יכולים להע־לות אותה דרישה ואז ייפגעו החק־לאים. גם יצרני הדשן, למשל, ה־מקבלים כיום מחיר טוב יותר מחו"ל, יכולים לדרוש מהחקלאים בארץ ל־שלם את המחיר הבינלאומי — אמר שר החקלאות. הוא קרא לסיום מהיר של מו"מ המחירים והדגיש כי אם הענין לא יסתדר במו"מ ישיר בין החקלאים ליצרנים, תצטרך הממ־שלה להתערב בנושא ו„להתודע" או־תו.

תכנית להוספת 500 מיליון ממ"ע מים

מר אוזן מסר על דיונים שיתנהלו בימים אלה עם ראש הממשלה בדבר תכנית להוספת כמות של 500 מיליון ממ"ע מים. בדבריו עמד על הצורך בתוספת מים חדשים, כי אחרת נע־מוד בפני מצב קשה.

היבול יצוא הכותנה

יו"ר מועצת הכותנה, מנכ"ל מש־רד החקלאות ר. איילנד, היו"ר היו־צא של המועצה, א. ברום, ומנכ"ל המועצה, צ. גניברק, סקרו את המצב בענף, שהשנה הורה שלו השנה הגיע לשיא של 380 אלף דונם לעו־מת 310 אלף דונם בעונה החולפת. כמות הסיבים הצפויה השנה היא כ־50 אלף טונות, לעומת 37 אלף טו־נות אשתקד. כמות הגרעינים תעלה ב־63 לכ־75 אלף טונות. היקף הענף יעלה מרבע מיליון ל"י ל־450 מיל־יון ל"י הייצוא, שיעמוד על 15 מיליון דולר, יוכפל, בעיקר בשל הגדלת הכמות המיוצאת מ־36 ל־46 אחוזים מכלל היבול.

לגבי המחירים, נמסר כי תביעת מועצת הכותנה מהמטוויות היא תו־ספת של 25 אחוז על המחיר אשתקד, כדי להשוות את המחיר למחיר ה־בינלאומי. הודגש, כי תוספת זו איננה מכסה את העליה החדשה בהו־צאות הייצור בחצי השנה האחרונה והיא מתבססת על שער היצוא דולר הייצוא ב־5.62 ל"י לדולר ל־6.04 ל"י.

בגרעינים הושג הסכם ובתי ה־חרושת ישלמו מחיר בינלאומי, ש־הוא 164 דולר לטונה.

מר גניברק עמד בדבריו על מח־סור בכוח אדם לקטיף כותנה, דבר שיאלץ את המועצה לאחסן חלק מהכותנה ללא ניקוי, בדבריו על מחסור בחמרי הדבירה ועל העלאת מחירים במאה אחוז, דרש מהממשלה למנוע רווחים קלים מהיבואנים.

השנה, אמר, לא היו נזקי טבע. אולם, לעומת זאת, היו שריפות רבות, ו־50 אחוז מהן ניתן לכמת ציון, כי נזקי השריפה עולים למשק הכותנה מיליון ל"י לשנה.

ימי עיון על חודש אלול והימים הנוראים

במסגרת התוכניות של הוועדה ה־מרכזית לחוזר דתי נערך אתמול בהר־ציון יום עיון מוקדש לחודש אלול ולימים הנוראים, בהשתתפות [illegible] בים מהארץ ומחו"ל.

ד"ר ש.ז. כהנא, שפתח את [illegible] העיון, קידם בברכה את פני הא[illegible] חים והרצה על חודש אלול והי[מים] הנוראים בארץ. פרופ' ד"ר כ. [illegible] העומד בראש הקבוצה מחו"ל, [illegible] על אירגון הפעולה המשותפה [illegible] צה על נהגי אלול הימים הנור[אים] בהשוואה ובעיקר באוה"ב אחרי [illegible] הרצאות התקיים דיון על הקש[רים] הרוחניים שבין הארץ והתפוצות [illegible] שך הדיונים יתקיים ביום ראשון [illegible] ציון.

2 חשודים בזריקת רימון בנתניה

משטרת נתניה עצרה שני אנשים החשודים בזריקת רימון בפרוזדור ה־מוביל לדיסקוטק „הך סבילר" בפי־נת רחובות הרצל — סמילנסקי ב־נתניה.

הרימון מתוצרת צה"ל התפוצץ ב־שעה 2 בלילה והזעזוע ניפץ את כל החלונות של הקומה השניה, כולל הדיסקוטק, שהי חנויות לבגדים ושני משרדים.

זכו בהגרלת הפיס

בסך —.250,000 ל"י זכו: 374973 448547

בסך —.50,000 ל"י זכה 417452.

בסך —.12,500 ל"י זכו: 146882, 503461.

בסך —.6,250 ל"י זכו: 091100, 391846 617839 758266.

בסך 1,250 ל"י זכו הכרטיסים ה־באים: 052742 053626 111348 118413 142490 169330 233187 258950 298966 307130 322048 454631 495279 512568 598030 605161 613438 706723 758405 781908 790198.

בסך —.600 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 14377 20781 41432 50242 53566 59300 60449 72150 73272 8.410

בסך —.250 ל"י זכו הכרטיסים ש־מספריהם מסתיימים ב־ 01904 03213 08520 04929 05091 06703 25821 26118 27466 29020 34503 36501 50876 57797 58355 61165 63737 67920 73805 75282 76942 84520 85824 85878 98305.

בסך —.100 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 3156 3315 4253 5719 6285 6772 9783

בסך —.50 ל"י זכו הכרטיסים ש־מספריהם מסתיימים ב־ 0190 0384 0449 0617 0736 0825 1179 1548 1705 1734 1804 1865 1931 1976 2005 2268 3456 3458 3943 3949 4171 4357 4775 4885 4997 5041 5652 5804 5825 6384 6442 6542 6730 6777 7361 7874 8092 8534 8568.

בסך —.6 ל"י זכו כל הכרטיסים עם כפת שמספריהם מסתיימים ב־ ספרה: 3 ובלי כפת בסך —.4 ל"י.

הגרלת הספרים

בסך 5000 ל"י זכו כל הכרטיסים עם המספרים שמספריהם מסתיימים ב־ 00339 39660 40822 57769 61950.

בסך —.1000 ל"י זכו כל הכרטי־סים שמספריהם מסתיימים ב־ 1256 5233 5683 7061 9044.

ההלן תוצאות הגרלת הטוא מספר 33/74:

בסך 30 ל"י יזכה כל כרטיס גומר ב־723 999.

בסך 10 ל"י — 206 287.

בסך 8 ל"י — 57 81.

בסך 4 ל"י — 01 03 10 15 18 26 30 36 44 51 53 60 62 64 73 75 83 85 91 93 98.

נפתח המחזור השני של „ירחי כלה" בניר־עציון

בימים אלה נפתח בניר־עציון המח־זור השני של „ירחי כלה". בסביבה שנערכה העלה הרב כ.פ. סכורש על גם את הצלחת הרעיון היוהכה של „ירחי כלה", שהמפעל בארץ ותוהצה לה. במפעל זה מתקבצים רבים מכל קצות הארץ ועוסקים בלימוד תורה לשמה, והדבר מהווה גם מפגן חשוב לקודשי ישראל. הרב ברוך רבינוביץ, רבה של חולון, הרצה על „עירוב פרשיות", בהלכה ובאגדה, על יסוד הפרק הראשון של מסכת סנהדרין.

בכל יום מתקיימים השיעורים של הרב רבינוביץ במסכת סנהדרין, פר־קי משניות על־ידי הרב סכורש ושי־עור לנשים ע"י מרדכי פרופר.

לסיום המחזור הראשון של „ירחי כלה" בניר־עציון התקיימה מסיבה רבת משתתפים. פתח והנחה הרב כ.פ. סכורש, שסקר את היבול התו־רני הרוחני בעשרה ימי המחזור הר־אשון. נלמדה כספר סוגיות במסכת סנהדרין על־ידי הרב שאול ישראלי, התקיימו 12 הרצאות בהלכה ובאגדה ובמוסר, נלמדו פרקי משניות מדי יום ביומו והתקיימו שיעורים מיו־חדים לנשים בפרשת השבוע, על ידי הגב' ברקוביץ. הרב סכורש הודה לבעל השיעור, למרצים ולכל המשת־תפים, וכן לגבאי ר' אשר קולסון על סדרי בית הכנסת ולאנשי השירות של הנהלת בית המרגוע.

נשאו דברים על ערך המפעל הע־תרהבותו: הרב דוד שפירא מירו־שלים והחברים פרידמן, פסטרנק ו־עוד. הרב ש. ישראלי נשא את נאום הסיום הועידה ואיחל למשתתפים המשך רצוף בליכוד התורה והגברת המפעל בכל המובנים. החזן פסטר־נק השמיע פרקי חזנות בליווי ה־אקורדיוניסט קוגל.

במפלגה ובתנועה

אירגון בתי כנסת שליד ההסתדרות הפועל המזרחי — סניף ירושלים

בשיתוף המחלקה להווי דתי במשרד הדתות

באיזור שמואל הנביא: בשבת ב־3 אחה"צ בבית הכנסת „חוג תור־תורה וציון", רחוב שמואל הנביא 106, בהשתתפות הרב מאיר רביבו. הנחה הזן זהן.

באיזור הבוכרים: בביהכנ"ס „בוכרים" רח' שלמה מוסיוף 13, ב־שבת ב־3 אחה"צ, בהשתתפות: הרב אליהו רבין, רב ביהכנ"ס, הרב דוד ניבנפק. דברי פתיחה הרב משה קדוש.

באיזור רוממה: בשבת ב־5.30 אחה"צ בביהכנ"ס „זה השער לה'" — רחוב הביצ, שכונת רוממה, בהשת־תפות הרב דוד גולן. דברי פתיחה הרב יוסף נהרי.

באיזור נחלאות זכרונות: בשבת ב־6 אחה"צ בביהכנ"ס „שאולי" רחוב ניסים בכר 30, בהשתתפות הרב שמואל ברוך וגדליה שרייבר, יו"ר המועצה הדתית. דברי פתיחה הרב שבתאי אלפייה. ינעים את המ־סיבה בפרקי חזנות הרב ז. ציון כהן.

באיזור קטמון ט': במוצ"ש ב־8.30 בביהכנ"ס ע"ש רבי חיים בן עטר זצ"ל, רחוב בר יוחאי 106, ב־השתתפות הרב אליהו עצור — רב שכונת קטמון, ודוד ברגמן, חבר הנהלת העיריה. הנחה: מרדכי כהן.

תנועת האשה הדתית הלאומית

עונג שבת במכון הרי פישל. פר־שת השבוע — הסופר צבי קפלן. ב־בית הכרם, פרשת השבוע — הרב דוד שפירא.

תנועת האשה הדתית לאומית

קרית מוצקין: בשבת ב־11 לפני הצהריים בבית־הכנסת לנוער, פרשת השבוע. המרצה: מרדכי אשכנזי.

בסניף המפד"ל חיפה

שיעורי תורה

בבית הכנסת הפוהמ"ז בבית הת־נועה, רח' החלוץ 59, בשבת ב־7 בבוקר שיעור בגמרא ע"י בנחם הכהן. ב־10.30 שיעור ברמב"ם ע"י מאיר אוריה. בכל יום רביעי ב־9 בערב שיעור בגמרא ע"י הרב ג. ראפה.

בביהכנ"ס בשיכון הפוהמ"ז בקרית אליהו, בשבת ב־10 שיעור בגמרא ע"י יצחק לבנון. אחה"צ שיעור בגמ־רא ע"י ישראל פולטקי. בכל ימות ה־שבוע לפני תפילת מנחה שיעור ב־גמרא במסגרת ליכוד דף היומי ע"י הרב בהרב ליבר.

בביהכנ"ס המרכזי בקריית אליעזר, בשבת ב־3.30 שיעור ברמב"ם בהד־רכת דוד אורבך. ביום ראשון ב־17.30 שיעור ברמב"ם וביום חמישי ב־17.30 שיעור עיוני בספרי נביאים בהדרכת דוד אורבך.

ירושלים

משה גבירצמן ירצה ב„היכל שלמה"

השיעור ב„פרשת השבוע לאור יסוקיר", בנושא „ארגון ותיקי התנו־עה", יתקיים בשבת ב־4 אחה"צ, ב„היכל שלמה". את השיעור יתן ר' משה גבירצמן, יו"ר ארגון הוותי־קים, סניף ירושלים. מרכזת השיעו־רים צפורה גרוס.

שיעור בפרקי אבות

הרב ד"ר נחום דרייזין יתן שיעור בפרקי אבות, בשבת ב־6.15 אחה"צ, ב„היכל שלמה". הקהל מוזמן.

שירות מידע ב„הדסה"

בית החולים „הדסה" בירושלים הפעיל לאחרונה שירות מידע על מצב החולה הפועל בכל שעות היום וה־לילה. מספר הטלפון לקבלת המידע הוא 412222.

תל־אביב

בבית הכנסת הגדול (רח' אלנבי 110)

יתפלל הרב הראשי לת"א־יפו, הרב רבי יצחק ידידיה פרנקל. יעבור לפני התיבה החזן המפורסם אורח מארה"ב חזן בית־הכנסת בשדרה החמישית, מר יוסף מלובני בלוויית מקהלה. יעלה לתורה הבר־מצווה יצחק, בנם של אליהו ואוויט ססקסור. תפילת ערבית ב־7.15, שחרית — ב־7.30.

אזכרה והתייחדות
עם זכרו של הרב הגאון ר' ראובן מרגליות ז"ל

מייסד הספריה ומנהלה הראשון תערך על ידי ספריית הרמב"ם ומחל־קת התרבות של עיריית תל־אביב. דברי הערכה ישאו: הרב ש.ב. ורנר, אב בית הדין הרבני בת"א הרב ש.ת. רובינשטיין, חבר בית הדין הרבני ת"א, השופט א. שינבוים, שופט בית המשפט המחוזי ת"א.

ינחה א. בוזאר, חבר מועצת ה־עיר. לימוד משניות: ח. וינגרבר.

האזכרה תתקיים ביום חמישי ד' באלול (22.8) ב־6.30 בערב, באולם הספריה.

בית התנ"ך

הנהלת בית התנ"ך מודיעה לכל המבקרים שתערוכת התנ"ך בדפוס ובאמנות שנוסדה בחסות דוד בן גוריון, פתוחה למבקרים בתקופת חופשת הקיץ, כל יום — פרט ל־שבת — בין השעות 9.30 עד 1.30. ביקורי יחידים, תלמידי קייטנות ו־אולפנים וקבוצות מאורגנות — בכל שעות היום והערב, לפי הזמנה מראש (בית התנ"ך, שד' רוטשילד 16, טל. 57760).

חיפה

בית כנסת לנוער בבי"ס ממ"ד „יבנה — נצח ישראל"

התפילות בכל ליל שבת לפי זמני הדלקת נרות ובשבת בבוקר ב־7.30. לפני התפילה שעור בתלמוד ע"י המורה הרב י. נגר. ב־8.15 תפילה העוברים לפני התיבה הם בני־נוער. לפני הקריאה לימוד משניות ע"י הרב הנ"ל, לזכר תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל ושעל שמם נקרא בית הכנסת.

תורנות בתי מרקחת

יום ששי:

ירושלים: „סנטר", קק"ל 33, טל. 39893; אלקודס אלכברא, רח' הרון אל רשיד, טל. 283333.

תל־אביב: „בני", רח' דיזנגוף 174 טל. 222386; „פרנקל", רח' המלך ג'ורג' 28, 223721; „יאני", רח' יהו־דה הלוי 67 טל. 61247; „בצין חיים", רח' בן־צבי 2 יפו טל. 821607.

בת־ים: גני בת־ים, רח' הנביאים 3.

חולון: „בריאות", רח' קראוזה 46.

רמת־גן והסביבה: „צבית", רח' בודינשין 130 טל. 722954.

הרצליה והסביבה: „גולדשטיין" הרצליה פתוח, כבר לנגרו.

נתניה: „הנשיא", רח' ויצמן 36. טל. 23639.

רמלה לוד: „לידי", רח' הרצל 23.

באר שבע: „בריאות", רח' הרצל 72.

שבת:

ירושלים: „רחמה", דוד ילין 31, טל. 222788.

תל־אביב: „גוטסך", אחד העם 91, טל. 285301; „מושטוביץ", המלך ג'ור־ג' 25, טל. 282650; „צפוף", יהודה המכבי 31, טל. 449995.

בת־ים: „בלפור", בלפור 90.

חולון: „אטוהר", סוקולוב 4.

רמת־גן והסביבה: „רמה" דיבוטינ־סקי 65, טל. 393483.

בני ברק: „רמה" ז'בוטינסקי 65.

הרצליה והסביבה: „בריאות", סו־קולוב 65.

נתניה: „תרופה", הרצל 2, טל. 28656.

רמלה־לוד: „סניטס", רח' הרצל, לוד.

באר שבע: „הנגב", רח' קק"ל 108.

מוצאי שבת:

ירושלים: „זכרון משה", ישעיהו 10, טל. 228285, „הבט", רח' הגיא, עיר העתיקה, טל. 284285.

תל־אביב: „כבר המדינה", ה' ב־אייר 48, טל. 258046, „פרנקל", המלך ג'ורג' 28, טל. 223721, „גור־דאוי", בן יהודה 183, טל. 243673.

היום

יום ששי כ"ח מנ"א תשל"ד 16.8.74

פר' ראה

הפרק: איוב לז—לח; המשנה: תמיד ה—ו, ו—א; הדף: חולין צב; ההלכה: אורח עשר, א—ג.

שבת

הפרק: איוב לט—מ; המשנה: תמיד ו, ב—ג; הדף: חולין צג; ההלכה: אורח עשר—ה, ד—ב.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א, ב, ג — כל שעה

09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
5.55 (א) חדשות באנגלית
6.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי תכניות לעולים (ב)
עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45

רשת א'

11.00 עברית לעם; 11.15 שידורים ל־תלמידים בחופשה: א) לפעוטות — „על כבישים תל אביב"; ב) „הדהיל מארץ צון"; 11.45 „סיפורי ארץ־ישראל" — סודות [illegible]; 12.05 „הקונצרט שלי"; 13.05 „קונצרט צהריים"; 14.10 לאם ולילד: א) מה שלא הספקתם לשמוע; ב) רבן [illegible]; 15.05 „קבלת שבת" פרשה „ראה" — [illegible]; 16.05 רגע של עברית; 16.06 [illegible]; 17.05 „מוסיקה קלאסית בבקשה".

רשת ב'

06.00 „מה כובר" הכיר של יום; 06.10 התעמלות בוקר; 06.20 „שעון מוסיקלי"; 08.59 רגע של עברית; 07.25 „אור זכור לדי"; 07.55 „אור ירוק"; 08.10 „בוקר טוב"; 08.55 „בעקבות ההדרכה"; 09.05 „בוקר טוב" — המשך; 10.05 „כאן בבית"; 11.40 לאן הערב; 12.00 „בכנבג יום"; 12.30 שירים בשלנו; 13.05 „ההד היומי"; 14.10 „צד ארבעי"; 16.05 רגע של עברית; 16.06 „צבעים ופירות"; 17.05 „לא על ה־נפש לבדה".

גלי צה"ל

05.58 ברכת השחר; 06.05 צלילי בוקר; 07.55 מה בשבוע; 08.05 גלי צה"ל — יומן הבוקר; 09.05 ד"ש עם שיר; 09.55 מיבת הסיפור החסידי הלבד; 10.05 ד"ש עם שיר — המשך; 10.55 מילה בסלע; 11.05 יומן הצהריים; 12.30 [illegible] — המשך; 13.30 היהדות היהודית; 13.35 [illegible] — המשך; 14.05 שלנו — [illegible]; 16.05 [illegible]; 16.55 הפסקה השבוע; 17.05 [illegible]; 18.05 הבבית — יומן גלי צה"ל — [illegible].

טלוויזיה כללית

13.00 „אבא, אבא והגתור"; 13.50 תמודה — „האי הקטנים"; 14.40 „הקסם השחור"; 15.05 „שלום לבוא שבת" — [illegible] פרשת השבוע „ראה".

טלוויזיה לימודית

16.00 סיפור: [illegible]; 16.15 [illegible]; 16.29 [illegible].

מוצ"ש

רשת א'

20.50 פרקי היום [illegible]; 21.05 „הבבדיל", [illegible].

רשת ב'

21.05 „בחזרה" — קטעים מתוך [illegible]; 21.45 „מוצאי מפורסם"; 22.05 „ההוד המסורה".

גלי צה"ל

21.05 בכוורה בסורת; 21.35 שירים מתוך [illegible]; 22.05 [illegible]; 23.05 [illegible]; 00.05 גלי צה"ל — יומן הצות; 00.30 בגלי לילה; 02.00 [illegible]; 03.00 [illegible].

טלוויזיה כללית

20.30 מבט לחדשות; 21.10 [illegible]; 21.40 [illegible].

מודעות משפחתיות
מאזור חיפה
ניתן להעביר גב טלפונית
718018 חיפה
שרות עד הצות

כתיבה במכונה
תלמוד והבב ב־12 שעות
בבית הספר למכונ'
רימון
ת"א, דיזנגוף 85, טל. 281985
שיטה ציורית, פיקוח ממשלתי

תיאטרוני ישראל
בכוצ"ש 17.8.74
הבימה:
[illegible] — באולם הגדול. ת"א
הבימרתף:
מי הוא מי? — ב־9.00
הקאמרי:
[illegible]
התיאטרון העירוני חיפה:
[illegible] — חיפה

הצפה
עתון יומי
HATZOFE
DAILY
המו"ל: הצופה בע"מ, העורך: ש. דניאלי, מערכת והנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל. 35421, ת"ד 2043, חשבון בבנק הדואר 41144. סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1140, טל. 234910, 528344, 35609. סניף חיפה רח' ארלוזורוב 3, טל. 663628. דפוס העשור בע"מ, ת"א, רח' המסגר 66, טל. 31554.
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות לפרסומים

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה בימי חול — 4.00—7.00—9.00

אורנע טל. 22473	ההזדמנות האחרונה
אוריון	שבוע 2 — שלושת המוסקטרים
הבירה	נשים בכלובים
אדנון	שבוע 8 — הדיקטטור הגדול
מיטשל	שבוע 5 — שני גברים בעיר
סינרמה	שבוע 8 — קוראים לי אף אחד
חן	שבוע 8 — ירח של נייר
דרייב אין	בשעה 8.00 ו־10.30 — האינדיאני הקטן

תל־אביב

אסתר	שבוע 16 — „הפרפר" — בימי חול: 4.30—7.00—9.45
גורדון	שבוע 7 — ללא רגיעה
גת	שבוע 16 — ארנטי
פאר	שבוע 6 — שנה טובה לאוהבים

חיפה

ארמון	שבוע 8 — העוקץ
עצמון	חכם גבריאל
רון	שבוע 4 — חלף עם הרוח
חן	שירת הדרום
אורלי	שבוע 8 — הרולד ומוד
פאר	שבוע 2 — אנקת גבהים
מירון	פעמוני המוות

לוח הצופה

ת"א והמרכז

● דרושה דירה [illegible] טל. 03־69669.

● [illegible] הקין. מכירה, חלפים, צבעים, ביאליק 12, רמת־גן 736164.

● למכירה בפתח תקוה 3 חדרים בסביבה דתית 937425.

● [illegible] 864938 בערב 876852.

● [illegible] הדרים רח' המלמ"ח 34. לפנות טל. 451466 בערב.

● חזן — בעל תפילה ותיק מבקש [illegible] ימים נוראים. [illegible] לפנות 03־478835 מ־5.

● [illegible] 87.

● [illegible] 791652 בערב.

● למכירה וילה בפתח־תקוה [illegible] 8.

● דרושה אשה לעבודה בית קלות בין השעות 2 — 10 בצהרים. טל. 762521, גבעתיים.

לוח ירושלים

● [illegible] 1974. לפנות [illegible] בירא 2, טלפון 221774.

● [illegible] 30 ל"י. [illegible] 13.

● [illegible] 2½ חדרים [illegible] 10, [illegible] 10 — 18.

לוח חיפה

● אלמנה דתיה הגרה בדירה [illegible] שבת אשה [illegible] להתחלק בדירתה ב־1.10.74 [illegible] לפנות לת.ד. 10160 ה"א.

מדינת ישראל
משרד הבטחון / אגף השיקום
המחלקה להנצחת החייל

ועד הבאת חללי מלחמת יום הכיפורים לקבורת קבע

ביום ראשון ל' מנחם אב תשל"ד (18.8.74)

בבית הקברות הצבאי — נתניה

ב"ט כחלון רפאל ז"ל — בשעה 16.00

ביום שני א' אלול תשל"ד (19.8.74)

בבית הקברות הצבאי — קרית שאול

ב"ט עזרא יורם ז"ל — בשעה 07.30

מדינת ישראל
משרד הבטחון / אגף השקום
המחלקה להנצחת החייל

מועדי הבאת חללי מלחמת יום הכפורים לקבורת קבע

ביום שני א' באלול תשל"ד (19.8.74) יובאו לקבורה

בית הקברות — בית העמק
[illegible] בולקר יהונתן ז"ל — בשעה 16.00
[illegible] עמיתי (ציפרוט), נסים (וודרי) ז"ל בשעה 16.00

בית הקברות — בית לחם הגלילית
[illegible] בקמן יוסף ז"ל — בשעה 16.00

בית הקברות — גבעת עוז
[illegible] דרורי ביורא ז"ל — בשעה .0.00
[illegible] קליין גד ז"ל — בשעה 16.00
ש"ט שפירד יאיר ז"ל — בשעה 16.00

בית הקברות — גברעם
[illegible] זינגר יורם שרגא ז"ל — [illegible] 16.00

בית הקברות הצבאי — הר הרצל
[illegible] אברהמי יוסף ז"ל — בשעה 10.30
[illegible] אהרון נתנאל ז"ל — בשעה 13.30
ש"ט אלום משה ז"ל — בשעה 12.00
[illegible] אנגילקוביץ ברוך (בורקו) ז"ל — בשעה 15.00
[illegible] ברוגלו אברהם ז"ל — בשעה 13.30
[illegible] גזית עמיקם ז"ל — בשעה 15.00
ש"ט טייב ציון ז"ל — בשעה 18.00
[illegible] טסלר אלעזר ז"ל — בשעה 6.30
ש"ט כהן מיכאל ז"ל — בשעה 16.30
[illegible] כץ ליאון ז"ל — בשעה 9.00
ש"ט כץ יצחק ז"ל — בשעה 9.00
ש"ט מנצור בנימין ז"ל — בשעה 12.00
[illegible] סעיד אריה ז"ל — בשעה 0.30

בית הקברות — יזרעאל
ש"ט סילבוביץ דוד יונתן ז"ל — [illegible]
ש"ט פריד ניל ז"ל — בשעה 16.00

בית הקברות — כברי
[illegible] מירברג גדעון ז"ל — בשעה 16.00

בית הקברות — כפר המכבי
ש"ט אבישי רפאל־צבי ז"ל — בשעה 6.00
[illegible] פונק תגי ז"ל — בשעה 16.00

בבית הקברות — כפר הרא"ה
רב"ט פלג יגאל ז"ל — בשעה 16.00

בבית הקברות — כפר סולד
רס"ל וסרמן יצחק ז"ל — בשעה 16.00

בבית הקברות — נאות מרדכי
סמ"ר אבני אילן ז"ל — בשעה 17.30
סמל בנבנישתי שמשון נסים ז"ל — בשעה 17.30
סמ"ר טרגנו חיים ז"ל — בשעה 17.30

בבית הקברות — נוה איתן
רס"ן בסטר בר ישראל ז"ל — בשעה 16.00

בבית הקברות — עין יהב
סמל טנא באנבאנסטה ברוך ז"ל — בשעה 18.00

בבית הקברות הצבאי — קרית שאול
סרן בונה גד ז"ל — בשעה 10.30
רב"ט בלבן שלמה ז"ל — בשעה 10.30
רב"ט בן דיין איזק ז"ל — בשעה 09.00
רס"ר בסון אליהו ז"ל — בשעה 12.00
רב"ט גביזון חמוס ז"ל — בשעה 13.30
סגן גדרון אילן ז"ל — בשעה 18.00
סמ"ר גולן (אגולניק) מיכאל ז"ל — בשעה 12.00
סמ"ר גירון יעקב ז"ל — בשעה 13.30
סמל זינגר זאב ז"ל — בשעה 09.00
רב"ט חגאי גיורא ז"ל — בשעה 16.30
סמל טייכמן חיים אלתר ז"ל — בשעה 16.30
סג"ם מאירון עודד ז"ל — בשעה 18.00
סגן קפלן יהונתן ז"ל — בשעה 15.00
רס"ל רחנבוים מאיר ז"ל — בשעה 15.00

בבית הקברות — שובל
סמ"ר אלון (אלסשון) חיים ז"ל — בשעה 16.00

תאום ההסעות נעשה בין המשפחות לבין קציני הערים

הוחלט על צעדים לצמצום גרעון הרשויות המקומיות

הנהלת המרכז של השלטון המקומי החליטה על אמצעים שיינקטו כדי לצמצם את הפער בין ההוצאות וההכנסות של הרשויות המקומיות.

בישיבה, שנערכה אתמול בבית כפעל הפיס בתל אביב, דנו בעניין 350 מיליון הל"י החסרות לאיזון התקציבים. חברי הנהלת המרכז סבורים, שאפשר לצמצם את הפער ע"י שלושה אמצעים:

● צמצומים והטלת עצמית של הרשויות המקומיות בגבולות 100 מיליון ל"י. הרשויות ידאגו שצמצם השירותים שהן נותנות לא יפגעו בתושבים.

● עזרה נוספת מהממשלה ע"י ביטול ההצמדה להלוואות, שההכבם ב-50—60 מיליון ל"י וביטול מלווה כעיקים שיהכבם ב-40—50 מיליון ל"י — וביחד 100 מיליון ל"י.

● 150 מיליון ל"י הנותרות יכוסו על ידי הגדלת מענקי הממשלה או בדרך מילווה לקונסולידציה.

יו"ר השלטון המקומי, פ. אילון, אשר כינס מסיבת עתונאים לאחר כינוס הישיבה של הנהלת המרכז אמר, כי הפתרון היחודי לכל בעיה הפער הוא בהפרשה על אחוזים כ-קיימים מכלל הכנסות המדינה לטובת השלטון המקומי. גודל הפרשת אחוזים אלה ייקבע בחוק, כדי שלא יצטרכו לנהל כו"מ עם הממשלה מדי שנה על המענקות לשלטון המקומי. מר אילון הוסיף, כי מס עוד מוסף יונהג על ידי הממשלה השלטון המקומי רוצה שהממשלה תתן בהשבון הקצבה של חלק ממס זה לרשויות המקומיות בתורת, אחוז קבוע המגיע להם.

מר אילון כסר, כי הוקמה ועדה בת הכישה חברים בראשותו, אשר תקבע את סעיפי ההוצאות של הרשויות המקומיות, שבהם אפשר יהיה לצמצם.

אחת ההחלטות בישיבה היתה להגביר את ההכנסות העצמיות של הרשויות המקומיות לא רק על ידי העלאה המסים אלא גם על ידי הפקה הגביה והעלאה גובה האגרות.

מר אילון מסר, כי תוך שבועיים תתייצב משלחת השלטון המקומי בפני ראש הממשלה ושר הפנים כדי לדון בכלול הבעיות שלו. הוא הוסיף, כי לפי הערכות ההוגבה של השלטון המקומי הן בשיעור של 1.2 מיליארד ל"י, בעוד שהתקציב השני הוא 3 מיליארד ל"י. מר אילון אמר, כי יש מקומות שאין בידי הרשויות הסכומים להשלום משכורות הן לוקחות הלוואות בתנאים קשים.

עובדי הים בקו צינור הנפט אילת—אשקלון חוזרים לעבודה

הנהלת חברת קו צינור הנפט אילת—אשקלון ועובדי המחלקה הים של החברה הגיעו להסדר לפיו יחזרו העובדים הם של העובדים בפני המשמרת על יהכי העבודה במשרד הד עבודה בעת העבודה בנמל תהזור להיקבה.

הסדר זה הושג אתמול לאחר דיון בפני שופט בית הדין האזורי לעבודה בבאר-שבע מנחם גולדברג, מפנו ביקש פרקליט חברת קצ"אא צו מניעה החולטי, שיאסור על העובדים לשבות. זאת, לאחר ששלשום הוציא השופט צו מניעה זמני נגדם בהעמד צד אחד. עובדי הים בנמל הנפט באשקלון פתחו ביום ג' בשביתה, ללא כל הודעה כראש.

בנמקו את בקשתו לצו המניעה, טען פרקליט קצ"אא, עו"ד ראובן קלין, כי העבודה בנמל הופסקה כאשר אניות נפט נוהרו קשורות למסוף של הנמל, באין אפשרות להורן, מחמת שביתת עובדי הים, בעוד שמיכליות אחרות ממתינות בלב ים להעבנה. בינתיים, ציין הפרקליט, ההפלאים מיכלי האגירה בהיות המיכלים המיועדים לנפט, הכל הנפט עלול היה להפסיק את הזרמת הנפט גם במיכליות באילה בשיכה ולשתק את פריקה הנפט מהמיכליות המגיעות לאילה כאמור להוס.

מורי דרך ערביים משמיצים את המדינה בסיורי תיירים

כאת כתבי „הצופה"

מורי דרך ערביים משמיצים דברי שנאה ישימנה נגד מדינת ישראל בסיוריהם עם תיירים — האשמה זו הושמעה באסיפה הכללית האחרונה של אגודת מורי הדרך בתיירות חוץ.

בין היתר הואשמו מורי דרך ערביים בכך שהם חולפים ביעף על פני הכנסת, „יד ושם", מבלי לומר מילה על מוסדות אלה. לעומת זאת, הם מתעכבים ליד מחנות פליטים ומדברים עליהם באריכות.

בהזכיר שהוגש להצעה לבירור נושא מורי הדרך, שהוקמה ע"י שר התיירות, הגישה אגודת מורי הדרך מספר הצעות בעניין מורי הדרך הערביים במערב ירושלים. בין היתר, כתוב לקיים פיקוח יותר חמור על עבודתם ולתת להם הכשרה מיוחדת בנושאים דתיים ובציוניים.

שר התיירות, מ. קול, מסר בעניין זה כי לא יהסס לשלול רשיונות. הוא אמר כי ביקש ממורי הדרך הערביים לא להשמיע דברים בעד או נגד המדינה.

באסיפה הכללית של מורי הדרך מסר הכומר ז. רוז"ה על תלונות רבות המגיעות בדבר התנהגות לא נאותה של מבקרים במקומות קדושים.

האשמה חמורה הושמעו באסיפה נגד „אגד" ואחד הדוברים טען כי זו מנסה להשתלט על שוק התיירות ולהסל את החברות הקטנות. „אגד" ו„דן" מפעילות לחץ על מרכזים להעסיק מדריכים שלהם. יש חשש כי מי שאינו חבר באחד מהקואופרטיבים לא יוכל לעבוד תוך שנה — שנה וחצי, הוסיף אותו דובר.

מנכ"ל חברת „צים":
נמל אילת יכול לעמוד בתחרות עם תעלת סואץ

„נמל אילת יכול להתמודד בתחרות עם תעלת סואץ מבחינתם של היבואנים והיצואנים הישראלים. כאשר העלה נ היפתח לשיט" — אמר מנכ"ל חברת „צים", יהודה רותם, בפגישה שקיים אתמול בנמל אילת עם עובדי הנמל הבכירים וחברי הועד.

בחברת „צים", אמר המנכ"ל, נדלק „אור אדום" נוכח פתיחת התעלה והיא הקימה צוות מחקר לבדיקת ההשלכות על נמל אילה, עם פתיחת תעלת סואץ לשיט אזרחי. גם רשות הנמלים הקימה צוות דומה ויישנו תיאום בין שני צוותי מחקר אלה.

אישים ומוסדות

— נשיא המדינה, פרופסור אפרים קציר, קיבל ביום ד' את סגן ראש הממשלה ושר החוץ, יגאל אלון. הנשיא ורעייתו ערכו שלשום קבלת פנים לבני משפחות שכולות של חללי הצנחנים.

— נשיא הסתדרות ציוני אמריקה ד"ר יוסף שטרנשטיין, סיים אתמול ביקור בן שלושה שבועות בישראל, שבמהלכו נפגש עם ראש הממשלה, סגן ראש הממשלה ושר החוץ, שר הבטחון ועוד.

— אברהם סלוסון מנהל המחלקה למסורת והווי דתי בשידורי ישראל חזר מניו-יורק שם השתלם במוסיקה ובטלוויזיה לקבלת תואר מ. א. באוניברסיטת ניו-יורק.

— רבנים, דיינים, חכ"ים, מנכ"ל משרד הדתות, אישי ציבור וקהל רב השתתפו אתמול בהכנסתו בבריתו של אברהם אבינו של הילד יצחק, בנם של שרון ודב ויינשטוק הבדו של הרב א"י דולגין, יועץ שר הדתות ורבה של שכונת רמות אשכול. כ-סנדקאות נתכבד הרב הראשי לישראל, הגרש"ג גורן. טקס הברית נערך בבית-הכנסת המרכזי ברמות אשכול.

* של העבודה, משה ברעם, נפגש עם בכיר ההסתדרות עולי ברית המועצות, דניאל בלהה, ועם יו"ר ההתאחדות, יצחק בראס. כפגישה הוחלט להדק הקשרים בין משרד העבודה וההתאחדות עולי בריה"מ, בעיקר בנושאי תעסוקה האקדמאים. כן הוחלפו דעות כיצד לקדם את הקליטה התעסוקתית של הרופאים.

בית הארחה קבוע לביא
גליל התחתון

הננו שמחים להודיע על פתיחת

הבנין המרכזי החדש

* חדר אוכל מרווח
* כנסים, ימי עיון, ושמחות
* בית קפה ובר
* 24 חדרים מהודרים נוספים
* מיזוג אויר בכל הבנין
* כשר למהדרין
* חנות מזכרות אקסקלוסיבית
* בריכת שחיה (לשחיה מעורבת ונפרדת)

נשמח לארח אתכם!

בחודש ספטמבר מחירים מוזלים (לא בחגים)

●

הזמנות: טל' 21477—067, או בכתב

„משהב"
חברה לשכון, בנין ופתוח בע"מ

מציעה

דירות למכירה
בבני־ברק
רח' השומר 83
3 חדרים קרקע פרטית.
רח' נויפלד
3 חדרים, דירות עממיות במחירים מוזלים
רמת־גן
רח' השר משה
6 דירות בבנין של 3 קומות

מועמדים דתיים יפנו למשרדי החברה רח' ליליינבלום 27, ת"א, טלפון 58144.

מוצרי „בזק" לנקיון ולברק!
בשני סוגים: רגיל וריח לימון, באריזות של ½ ק"ג ו-4 ק"ג.
כשר
„בזק" משחה להדחת כלים.
עץ הזית

לחברנו
מר דוד רזניק ורעיתו
ברכת מזל טוב לנישואי בתכם
חיה תחי' עב"ג
ותזכו לרוות מהם ומכל צאצאיכם רוב עונג ונחת

מתפללי ביהכ"נ
עובדיה
נתניה

מלון דן
לוגנו שויץ
VIA FONTANA 1, PHONE 541061/2/3/66

טלכס 79694

כשר למהדרין — בהשגחת הרב פרידמן מלוגנו
• חדרים מרווחים • שרותים צמודים •
אולם לשמחות וכנסים • סוכה ובית־כנסת במקום
*
בהנהלת משפחת מ. גפן פתוח כל השנה

בננו
יהושע נ"י
הגיע למצוות

העליה לתורה בשיק פרשה שופטים בביהכנ"ס הגדול בקרית שמואל. התפילה ב-8.00 ולאחריה קדושא רבא בישיבת בני־עקיבא

קרובינו ידידינו ותושבי קרית־שמואל מוזמנים להשתתף בשמחתנו

הזמנות לא נשלחו; נא לראות הזמנה זו כהזמנה אישית

הרב עקיבא הכרמי ורעיתו

לעסקן הדגול הממונה על מחוז תל-אביב
ד' דוד רזניק וב"ב הי"ו
ברכת מזל טוב
לנישואי בתכם המהוללה
חיה תחי' עב"ג אברהם גוגיג נ"י
תזכו לראות מהם דור ישרים יבורך

חברה קדישא נחש"א
נתניה

אוניברסיטת בר-אילן

מודיעה בזה על
המשך ההרשמה למכון לשלטון מקומי

המכון נועד להכשיר חברי מועצות ועובדים בכירים ברשויות המקומיות

פרטים להרשמה ניתן לקבל לפי פניה בכתב למשרד לקבלת תלמידים, אוניברסיטת בר־אילן רמת־גן. ההרשמה תסתיים ביום ששי כ"ו באלול תשל"ד 13.9.74.

כפר גנת
אגודה שיתופית של הפועל המזרחי להתיישבות חקלאית בע"מ
רמת הגולן
מעוניין:
א. בקבלת מספר בנות דתיות לשירות לאומי
ב. במספר מועמדים למשק בעלי מקצוע נגרות

מעוניינים המתאימים מתבקשים לפנות ל:
כפר גנת, רמת הגולן, טל. 067/50411
או מרכז הקואופרציה של הפועהמ"ז, ת.ד. 22233, טל. 440316.

המועצה הדתית רעננה מכריזה בזה
על משרה פנויה של:
שו"ב גסות ועופות
רצוי שימור במקום

המועמד המתאים יקבל תנאים טובים

כל מי שמעונין במשרה הנ"ל נא לפנות למזכירות המועצה בצרוף תעודות והמלצות לא יאוחר מיום כ"ג אלול תשל"ד 10.9.74.

מ. זלמן
יו"ר המועצה הדתית

מרכז ההסברה | עירית ירושלים
מחלקת התרבות
מפעל לתרבות תורנית

היכל שלמה
המחלקה להפצת תורה לעם
איחוד רבנים עולי ארצות המערב
עונג שבת
(באנגלית)

הערב, ליל שבת, ראה (אוגוסט 16), בשעה 9.30
ב„היכל שלמה" ירושלים

בהשתתפות:
מר משה פלבר
„המצב הכלכלי בישראל ביום"

תוכנית „מלווה מלכה"
מחר, מוצש"ק, בשעה 9.00 בהיכל שלמה, תתקיים תוכנית „מלווה מלכה" בשירים ובזמירות.
בהשתתפות: מר זאב דובר — ממשרד החוץ.
הקהל מוזמן!

לחברינו
נסים משעל —
להולדת הבן
אפרים שירין, —
להבחרו כסגן יו"ר המועצה המקומית באור יהודה

מיסב הברכות והאיחולים

חוגי הצעירים

משרד החינוך והתרבות
המחלקה להשתלמות עובדי הוראה
ירושלים

אוניברסיטת בר איי
ביה"ס לחינוך
המדור להשתלמות

נמשכת ההרשמה
לקורס רמ"ים
לקבלת רשיון הוראה קבוע להוראת תושבע"פ

הלימודים יתקיימו בימי א' ר' אחה"צ וחודש מרוכז בקיץ. מועמדים אשר ממלאים אחרי תנאי הקבלה ויעמדו בהצלחה בכל דרישות הקורס יהיו זכאים לרשיון הוראה קבוע לתושבע"פ בדירוג תואר B.A.

פרטים וטפסים להרשמה ניתן לקבל ע"י פניה לפי הכתובת אוניברסיטת בר אילן, ביה"ס לחינוך המדור להשתלמות רמת־גן או אישית: בבנין חינוך, חדר 104 משעה 9.00—14.00 בטל' (03)752121

למזכיר המועצה הדתית בת-ים
ר' יהודה פרידמן ורעיתו
ברכת מזל טוב לבבית
לנשואי הבת עופרה עב"ג

יהי רצון שיקימו בית נאמן בישראל לתורה ולגדולה לנחת המשפחה המכובדה וידידיה

עובדי המועצה הדתית
בת-ים

אוניברסיטת בר-אילן
המכון לשלטון מקומי
המחלקה ללימודים חיצוניים
סמינר בנינהל רפואי

אוניברסיטת בר אילן בשיתוף עם משרד הבריאות, פותחים סמינר במנהל רפואי להכשרת מינהלנים לבתי חולים ולמוסדות הרפואה בארץ. לסמינר שני חלקים. שלושה (3) חדשים של לימודים רצופים בתנאי פנימיה ליד ת"א. (הגרים באזור ת"א יוכלו להתגורר בבתיהם). לאחר מכן, יעבדו המשתלמים שנה וחצי של עבודת השתלמות מעשית מודרכת במוסדות הרפואה בארץ. העומדים בהצלחה בתכנית הלימודים ובעבודה המעשית, ישובצו בתפקידי ניהול במוסדות הרפואה בארץ. בעת העבודה המעשית יקבלו המשתלמים משכורת כעובדי מדינה בדרגה י"ד. יתקבלו מועמדים בעלי תואר B.A. במדעי החברה, שלמדו כלכלה וסטטיסטיקה לפחות במשך שנה אחת.

בדבר פרטים נוספים אפשר לפנות בכתב, אל המחלקה ללימודים חיצוניים, המכון לשלטון מקומי, אוניברסיטת בר אילן רמת־גן.

העיירה ראש העין ותושביה
מלווים בצער וביגון למנוחת עולמים את בניה הקדושים

שנפלו
במלחמת יום הכיפורים
ומשתתפים באבלן ובכאבן של
המשפחות השכולות
תהא נפשם צרורה בצרור החיים

יוסף מלמד
ראש המועצה

בעלי אבינו אחינו והברנו יקירנו
ישראל שינדלר הי"ד
שנפל במלחמת יום הכיפורים בקרב על החוה הסינית (16.10.73)
יובא למנוחת עולמים בבית העלמין הר הזיתים
(בחלקה הצבאית)
ביום שלישי ב' אלול תשל"ד (20.8.74), בשעה 1.30
אוטובוסים יוצאים מבית גמליאל בשעה 11.15

המשפחה
וחברי בית גמליאל

במלאת שנה לפטירתו של ראש משפחתנו
ירמיהו (יולה) אופנהיים ז"ל
נעלה לקברו בהר הזיתים
ביום ראשון, ד' באלול תשל"ד (25.8.74) בשעה 4.30 אחה"צ.

בוא בצותא מביתנו ברחוב העילוי 4 קרית משה, ירושלים. לאחר מכן נתאסף בביתנו ונעלה קיים לדמותו.

המשפחה

ועד עובדי המועצה הדתית — אשקלון

אנו משתתפים באבלו הכבד של חברנו לעבודה
מר גרוס מרדכי
מזכיר המועצה הדתית
עם פטירת
אמו היקרה
המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

גמליאל שמיאל | חברי הועד | עובדי המועצה הדתית
יו"ר ועד העובדים

המרכז לטלוויזיה לימודית
רח' קלאוזנר 14, רמת-אביב

מנוי שנתי לחוברת „שידורי הטלוויזיה הלימודית"

לקראת תחילת שנת הלימודים תשל"ה, עומדת להתפרסם החוברת הראשונה של „שידורי הטלוויזיה הלימודית", הכוללת פירוט של נושאי המשדרים ומועדי השידור. במרוצת השנה יפורסמו שלוש חוברות כאלה.

כל המבקשים להצטרף כמנויים על החוברת, יואילו נא למלא את התלוש המצ"ב. החוברות יישלחו עם הופעתם לפי כתובת המנוי.

— — — — — גזור ושלח — — — — —

לכבוד
יחידת הקשר של הטלוויזיה הלימודית
רח' טשרניחובסקי 17
תל-אביב

הנדון: מנוי על חוברות „שידורי הטלוויזיה הלימודית"
לשנת הלימודים תשל"ה

הנני מעונין להצטרף כמנוי לחוברות הנ"ל.
הנני מצרף בזה המחאה על סך 12 ל"י.

שם מלא: ____
כתובת מלאה: ____
טלפון: ____ חתימה: ____

מחיר מנוי שנתי — 12 ל"י מחיר חוברת בודדת — 5 ל"י

ב"ה
בית החולים „בקור-חולים" — ירושלים
דרושים
א) מיילדת מוסמכת
בתנאים מיוחדים וטובים
ב) מזכירות רפואיות
(רצוי מוסמכות, דהינו, בעלות השכלה תיכונית)
ג) פקידות
12 שנות לימוד, דתיות, ידיעה בהדפסה עברית ואנגלית
ד) סגן מנהל אגף לקשרי חוץ ויחסי ציבור
בעל נסיון, שולט בשפות עברית ואנגלית

בדבר פרטים נא לפנות למזכירות „בקור-חולים" רח' הנביאים 74, בשעות 9.00—12.00

בכתב ת.ד. 492, ירושלים   בטלפון: 223141

המכון ע"ש ד"ר פ. שלזינגר ז"ל
לחקר הרפואה עפ"י התורה
ליד בית-החולים שערי צדק

כתכבדים להזמין את הציבור לערב המוקדש לזכרו של
ד"ר פלק שלזינגר ז"ל

שיתקיים אי"ה ביום רביעי, ב' אלול תשל"ד, 21.8.74, בשעה 8.00 בערב, באולם ביה"ח לאחיות של ביה"ח שערי-צדק ברחוב יפו, ירושלים.

הפותח: מר ת. קהן, עו"ד, יו"ר המכון.
הרצאה על: „הפסקת הריון"
פרופ' דוד מ. מאיר, מנהל ביה"ח שערי צדק
הרצאה על: „הכניסה לסכנה — על סמך מה"
הרב מאיר שלזינגר שליט"א,
רבו של קבוץ שעלבים וראש ישיבת שעלבים.

הציבור מוזמן

גננות
למושב נוב רמת הגולן
דרושה גננת לגנון
*
לרמת מגשימים
דרושה גננת לגן חובה

בסביבה דתית למכירה
9 הוסטלים
בקומת קרקע בנות 1½ חדר
לאנשים קשישים, רווקים או זוגות צעירים
בא בחשבון אך ורק אם בולם ביחד
פרטים, נא לפנות לת.ד. 2375 ירושלים

יקירנו הבלתי נשכח
סמל אבנר פולטהיים הי"ד
נפל במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן י"א תשרי 7.10
יובא למנוחות
ביום חמישי ד' אלול תשל"ד 22.8.74, בבית הקברות בשדה-אילן
ההלויה תבא בשעה 16.00 מרחבת בית-הכנסת

המשפחה
ומושב שדה-אילן

ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך
אליעזר מאיר ליפשיץ הי"ד
בן רוזלי ונפתלי ליפשיץ — מחיפה
שנקרא לישיבה של מעלה ביום כ' תשרי תשל"ד בסיני
יובא למנוחות
בבית העלמין הצבאי בהר הרצל ירושלים, ביום רביעי ג' אלול תשל"ד
שעת ההלויה 12.00 בצהריים
הסעה מרח' גבעון 1, אחוזה, חיפה, בשעה 8.15 בבוקר.

صكرا عن الأصل

ימים הבאים לקראתנו

מאת ש"ז שרגאי

חוד כיום לכל בר־בי־רב שאנו, במדינת ישראל, עומדים בימים המבנים קשים — קשים לעם ישראל כולו. עם ישראל סיבה אחת על כל פזורותיו, וכשמגיעים באבר אחד של האומה באומה כולה, וכל שכן כשפוגעים בארץ ישראל שגאולתה וגאולתו תלויים בה.

ימים קשים אלה המתקרבים אי־אפשר ליחוח מראש אם הם ש במובן פוליטי גרידא נגד אויבינו שבעזרת ידידינו זוממים נו בגבולות צרים ולהסתער עלינו כדי לכלותינו, או שנצטרך נגדם בכלחמת דמים פנים אל פנים שהם מתכוננים אליה עם גדול ובהרופת מלחמה. רק מי שעיניים לו ואינן רואות, ואינן שומעות — יכול להשלות עצמו ולהוגות אחרים, תבנית המלחמה של אויבינו מכוונת אך ורק למען השלום, דיפוחותיהן לנסיגות, בנוסחותיהן הסונות מכוונות אך ורק נו...

המורה זו אנו, במדינת ישר־ נתה הממלכתיות המדינ־ ות, עסוקים ועוסקים בהב־ שהאי (אוי לנו מה,,גוסה־ אות לרוב ליצור אשליות, את עצמנו ולהגות את אח־ הכשר" שהכהבלים הפלש־ יהפכו לבעלי בתים על ץ ישראל. אם באופן עצ־ כורע בבנעה של חוסיין ו, כל זאת בשעה שהכתב־ ניהם, כולם, אומרים לנו שום ,,גוסהאי" לא תועיל מן שארץ ישראל כולה לא תם ותיהפך למדינה ערבית. ביניהם הוא: אם יצליחו את בעזרה ,,עצמתיד" של לישראל בלבד, או על ידי הסמד נגד מדינת ישראל. רבים" שבהם כמו סאדאת באים בסבנון אחד ש,,הפ־ צמה" כוחנית בכסירתם ל־ ל השטחים המשוחררים על 196 וירושלים בראשם. ואז וילא צבא ירדן והמחבלים בפה רגל יצד ראש על־ידי האמריקאים על יד נתב־ יהודה, כפר־סבא ובהוכבי ואף אז, בגבולות מצומ־ ת, הם סבורים, לא יכון ינינו. גם אז תהא רק ,,הפ־ צמה" שסירושה המעשי (ו־ המכתשים לכך) — הידושה ים יבגאו אותה כשרה ל־ מדינת ישראל.
ים המוכים בסגורים יכו־ ים ציון ולהשקה את צבאם את אזורים שעל־ידי הירדן ושהוכון — נבנע יבוא מלחמה ערבים על ידי צבא בלתי רשמי.

ערבים וזכויותינו

ה, בעזרתם של סאדאת, אשם כעת, ברית המועצות בהוראהו של קיסינג'ר ורת הסברה התקפה פר־ אתרוה רבתית בכל חלקי וכויותהם המשפטיות" של ם על ארץ ישראל. שפי־ עשי הוא: היסודה של ראל. קיסינג'ר עושה אתנו מציא ,,גוסהאי": לא ,,זכו־ הפלשתינאים אל ה,,אינ־ ל הפלסתינאים. ואת ב־ כדי לעשות עימנו חסד של חוסיין, שהוא הכותן י דעת קיסינג'ר, ל,,זכויות ומי על ארץ־ישראל. באו־ ין קיסינג'ר מרבה ב,,גוס־ ההא על זכויותינו, זכותו ראל על ארץ ישראל וד־ הוא רק בסיה לנו שוב שארצות הברית ,,מכניר־ ראל חזקה", ובכך לכסות את שלה בתמיכה לדרישות חוסיין להמשך הנסיגות גם ו, ובהתפקות ב,,הבטחה־ את הלוחמה" שערכה כמו אשי הנוכחית שאינה אלא יים להתכוננות המגשית וסוריה להידושה של ה־ שנה שהן תהיינה מוכנות

אב, בזוין וקצף שיש ב־ לומר שלגמרי לא ברוד אותי ה,,הכשרי" ל,,זכויותי־ סיסים" הפלשתינאים הם של קיסינג'ר או עצמתנו ש,,יעצך" לנו ,,לסובבנו־ וא ,,לא ילחץ עלינו" חלי־ פת הנוסחא שארצות ה־ מנייטנה" ב,,מדינה ישראל יבת ישראל חזקה פירושה קיסינג'ר, והמדינאים ש־ ית יהודה ושומרון לידי י שצבאות ערב ישמרו ת ,,בני־הנגב" שלנו ב־ גלים, על יד נתניה, פתח ר סבא, הם ישמרו על

שי הנסיגה מדים בימים שפני מדינות ערב אינן יום הפסקה האש. ההוכחה מסבירים, המצטיידות הה־ של כל צבאות ערב בנשק יותר על ידי ברית המו־ צות אירופה וגם ארצות אף דורשי הנסיגה טוענים פתיחת תעלה הסואץ; אי חודש של ערי התעלה — לתאי" שמדינות ערב מת־ חדש המלחמה מתוך מטרה ף את מדינת ישראל.
השאלה: נוכח הענן ה־ של דם ואש ותמרות עשן — מה אנו עושים? אנו ראל; אנו — העם ה־ לה ובראשו יהדות ארצות במה אנו מתכוננים לקדם רעה אשר שונאינו רואים ? במה אנו עסוקים ועוס־ זו?
אכין שמבחינה צבאית אנו כנים, אם קיסינג'ר לא תקר, כשלא בשעה ל־ רם, הרי זה לא מספיק. ליו להתגבר על המתכור פרי מלחמת יום הכיפו־ ד שהמוד לא פתוח ממה־ — אין בכך צדיין תשובה איתנו לנשר את ענן הכבד עלינו, ולשים לאל את זמ־ ת הערבים הזוממים בעזרת בכוונה, ובעזרת ידידינו נו, לחסל את מדינת יש־ ה ארץ ישראל. הבעיה שאנו עושים אלא, מה ש־ ים. ושוב: בניה שמבחינה ו עושים הכל מה שבידינו לעשות. ברם, הבעייה יו, מה שאיננו עושים ו־ לעשות; מה איננו עושים פני הרעה שהצרבים מבוה־ רנו? מהם המהלים ב־ להכשיר את העם, להשל־ לחזק את אמונתו בצדקתנו מבחינה נפשית שיכול מבחן?

נו עושים

שיב באומה להחזיר בתוך ארץ, בתוך הנוער ביחוד, ישראלי בגולה את ההודעה

האמונה, הביטחון הנאמנת של זכויותינו על ארץ ישראל, ממילא איננו עושים ולא כלום לשכנע את העולם הלא־יהודי בצדקת זכויותינו על ארץ ישראל, ובמידה שאנו עושים ,,משי־ הוי", מבססים טענתנו על זכותנו לחיות בחלק עולם זה בביטחון ובי־ מרוכז במדינה. אולם, אף ידידינו שואלים: למה על השבון הערבים? לחיות כאן ,,בבמתוך" לא כמדינת ישראל גם אי־עצאם מוכן ,,להבטיח", ועל מה אתם עומדים דווקא על קיום מדינה, אם תביעה זו איננה מלווה והבוססת על זכויות שאינם ניתנים לערעור שקדמו לפני בואם של ה־ ערבים לכאן ונמשכים על ידי המצ־ אנו כאן ברב או במעט מיציאה מצ־ רים ועד הנה; בחלק מן הישוב וביחוד בקרב הנוער קיימת הרגשה שנוצרה על ידי כל המתנכרים ל־ יהדות ובראשם פרופסורים במוס־ דות חינוך גבוהים, שזכות אמת על ארץ ישראל יש באמת לערבים ולא לנו: אך יהודים בזוצה לארץ, חלק מהם ובראשם מן הרעשורסים, בהש־ פעתם של הלך־רוח כתוב בארץ — כוסים להלך רוח זה. ביחוד בחוגים לא מאמינים. החלו מפקפקים בז־ כותנו על ארץ ישראל ואם אנו צוד־ קים כלפי הערבים שאנו רוצים שהם יסתפקו בישיבתם בארץ; והעו מכל הזכויות של כל תושבי האורחי מדי־ נה ישראל היהודים. הלא יהודים כאחד. פרט שארץ ישראל תהא מ־ חדש מדינת יהודים בה מתחדשת מלכות ישראל למען העשמה חזון ישראל על הגאולה ועל התמורה. רבים הם עתה התמהים ושואלים אם אכן צודק עם ישראל ברצונו לחדש את ממלכתיותו בארצו, ואם כדי ל־ הבטיח חיים ליהודים — ארעשאם מוכן ,,להבטיח" זאת.
מה שלא איכפת אם העולם הלא־ יהודי, פרט ליוצאים מן הכלל, אינו סבור שהוא צריך לעמוד לימיננו, בניגוד לרצון הערבים, בשעה שאנו בעצמנו מדברים בשפה רפה על זכו־ תנו ומגמגמים בצורה מעורפלת על זכותנו, זכותו של עם ישראל לכונן מחדש את ממלכתו בארץ ישראל? מדוע לא יסתפקו הגויים והיהודים הנעזרים על ידם ב,,ישראל חזקה" מדן עד באר־שבע? על מה ולמה אנו מסירים את מנוחתם, בשעה שכל הבישוף שלנו נגד הקמת מדינה פלשתינאית הוא רק ניסוק ,,בטחוני" ולא ניסוק של זכותנו על ארץ יש־ ראל שלנו — הם שואלים? ,,בטי־ חוני" — ארים מוכן ל,,הבטיח" בצורת ארעצאת.
התוצאה מכך שאף ארצות הברית המאמינית בצדק או שלא בצדק ש־ הצליחה להביא תוח כנפיה את מדינות ערב מוכנה להמהפק מבנ־ ההתה אלינו שהיא ,,מעניינה" (אי־ זו ,,נוסחאי" מתוחכמה?) ב,,ישראל חזקה" שפירושה לפי הבנת קיסינג'ר ויורשו הנאמן של רוג'רס, גבולות 1967 עם "תיקונים קלים", והוא מר־ זה ש,,תיקונים" אלה ,,יכאוני" לנו. אולם לדעתו עלינו לומר ,,חביבים עלינו יסודיים", משום שאמריקה זקו־ קה ל,,ישראל חזקה" בגבולות מצומ־ צמים כ,,שבט" נגד הערב, דבר ש־ במידה ידועה גם ברית המועצות מעוניינת בו, אלא שברית המועצות סוענת לגבולות 1948—1947, וארה"ב — לגבולות 1967.
האנחנו בשתיקתנו ובהשתקתנו את זכויותינו על ארץ־ישראל מתוך מב־ מה ופחד שבא זה יזוזק את מתנגדי הנסיגה מבפנים ואת מתגהלי ,,אלוה מורה" — שותפים אנו לבעלי מש־ חית מבחוץ המתכוונים להשחית את נחלתנו.
ולא זה בלבד שאנו שותקים והם מלהזכיר את זכויותינו על ארץ יש־ ראל ובתוכה אלא, שאנו גם משתי־ קים את העם הנמצא עדיין בגולה שלא ירים קולו ולא ידבר, ולא יתבע את זכויותינו על ארץ ישראל בפה מלא. אנו סותמים את פיה של יהדות הגולה שלא יקימו רעש. הסיבה ל־ כך, מפני שאלה העומדים כיום ב־ ראש המדינה, אינם הדורי אמונה ובטחון בזכויותינו על ארץ ישראל שאין לזרים חלק בה; אף על פי שאנו מודים ומכירים שזכותם לשבת כאן ולחיות כאזרחים שווי זכויות, ואין על כך מערערים בתוכנו. וחסר האמונה והביטחון בצדקת זכויותינו הוא בעוכרינו מבפנים ומבחוץ עד כדי התפקקות ב,,הבטחות" קיסינג'ר שאמריקה מעוניינה בישראל חזקה — ומסיחים דעת מהאזהרה ,,אל תב־ טחו בנדיבים".
חוסר האמונה בצדקת זכויותינו גורמת לכך שכל עמידתנו על נפ־ שנו לקיומה של מדינת ישראל מגו־ מקת בזכות לחיות ולהתקיים בביט־ חון ולא בזכות זכויותינו על הארץ הזאת. מכאן חיפושי ,,הכשר" של ממשלת ישראל ל,,ישות פלשתינ־ אית", ל,,זכויות פלשתינאים" ועוד, בנוסחאות שונות להרגעת המצפון.

במה אנו עסוקים?

בימי הירום והמשברים אלה, שהשכל הישר והכרה המציאות מחייבים ל־ קיים את ,,לך כנוסי ולהשמיע את קולו של יעקב, אנו עושים כל המא־ מצים במסירות־נפש ובעמידות ברזל למנוע את הרחבתה של הממשלה ולצרף אליה את ה,,ליכוד" ואת ,,מפד"ל" מה שהיה משנה כלפי פנים וכלפי חוץ את תדמיתה של מדינת ישראל בעיני עצמנו, בעיני העם בגולה והיתה יוצרת הלך־רוח של התגייסות, התעדבנות של העם כולו לעמוד על נפשנו בכוחות מאוחדים נגד זוממת אויבינו בעזרת ידידינו; זה היה משנה את תדמיתנו בעולם החיצוני והיה מרשה במידה רבה את רצונם ,,לייעץ" לנו ,,לא להצים־ שנקפל את כל ארץ ישראל ב,,בגבולות מתוקנים" ולהסיר מפנה את כתרה, כתרה של מלכות ישראל — ירושלים בירת־הנצח של עם ישראל.
אנו עסוקים בהשכצותה של יהדות מאמינה ונאמנה, של יהודים שומרי תורה ומקיימי מצוה, אנו מהייחסים בלעג לכל קודש ומקודש בעם ובי־ מאמצים להסיר את כתר האמונה ד־ התורה מהם היקבב בציון; לרוקנו מקדושתו על ידי נשואים אזרחיים, נשואי תערובת ללא גיור כהלכה, כמקובל מדורי הדורות: להמיר את השבת הישראלי בשבת גויי של יום ראשון וכיוצא בזה; וכל כך אנו עסוקים במלחמה זו נגד היהדות ה־ מאמינה ונגד חיי טהרה וקדושה של העם ודוה אמונתו חוברתו — עד כדי כך שאנו משאירים את כל ה־ יוזמה המדינית וההסברתית למדינות ערב ולתומכיהם שהם יסבירו את זכויותיהם על ארץ ישראל ושלילת זכויותינו. ובשעה שמדינות ערב מ־ נהלות פעולת הסברה צנופה בכל פינות העולם, אנו יושבים בחיבוק ידים ומייפצים לידידים בגולה לש־ תוק ולצפות להסדי הגוים, ללא נסיון אפילו להטות את לבם של ה־ גוים לטובתנו, ומסתפקים באמונתם ב,,חסד לאומיים".
לפיכך, אין אנו עושים כל מאמץ לעורר את העם ולגייסו בכל מלא כוחו וקולו. אנו ממשיכים בשיטה של ,,אני ואפסי עוד" שהיתה ב־ עוכרינו וגרמה למחדלים של מלחמת יום־הכיפורים.

* * *

המצב מייאש. אולם מצב זה הוא פרי של ,,שב ואל תעשה עדיף". אין להשלים עם מצב יאוש זה. הוא אינו הכרחי, בידינו לשנותו. אם נרצה יעמוד בנו הכוח לשים לאל, בעזרת השם, את זממת אויבינו. וראשית דבר לפתח בנו מחדש את אמונתנו, אמונת אומן של זכותנו על ארץ ישראל שהובטחה לנו מפי הגבורה־לירושת עולם.

גיוסה של היהדות המאמינה

אולם אם היהדות החילונית, זאת שמחזיקה בקרנות המדינה באמצעות ממשלתה שחלק גדול ממנה בזה ל־ אמונת ישראל ולתורתו, ונשאים ל־ פרוש ממנה, אם ייזכר בה שם השם — אינה מסוגלת לעורר את העם למעשה־רב של חיזוק האמונה ב־ צדקתנו, בגיוס העם לעמוד על נפשו וזכותו למלכותיות בארצו, שאינה רק נחלת אבות שמלפנים, אלא גם גם נחלת הבנים מדור דור — אם היהדות החילונית אינה מסוגלה ל־ משימה קדושה זו, הרי חובה כפולה ומכופלת על היהדות הנאמנה ב־ מדינת ישראל ובראשה תנועת ה־ ציונות הדתית לבוא לעם ולהקיצו מתרדמתו שראשי מדינת ישראל מר־ דימים אותו, ובשורה הראשונה יש לעורר את היהדות המאמינה־הנאמנה לפעולה הסברה מקיפה כתוך ה־ יהודים הלא־יהודים כאחד על זכו־ יותינו על הארץ ובתוכה, ויחד עם זה להתגיים למעשה רב של עליה רבתית בכלל יהודים מאמינים בפרט למען מלאות את הארץ תורה וקדושה ולבצר את כוחה ובטחונה של מדינת ישראל בדרך עם ולהשיא את ממשלת ישראל להרחיב את גבולה, להקים ממשלה חזקה, ול־ החזיר למדינת ישראל את דמותה כמדינה יהודית ויהודים בה יחד.

חובתה של הציונות הדתית

הציונות הדתית, המזרחי — הפועל המזרחי; כתנועה, לא רק כתנועה פוליטית בצורה המפד"ל או כהסתד־ רות כמו הפועל המזרחי, שהן הכר־ חיות כשלעצמן, בכל ימות השנה לשם יצירה חיי תורה ועבודה בלהבה על דמותה של ישראל סבא — אלא הציונות הדתית כתנועה שמאמינה שמדינת ישראל היא ,,ראשית צמיחת הגאולה" ושכל ההתנכלויות נגד־קיו־ מה הרצון אויבינו לחסלה הם חבלי משיח שאין מנוס מהם, ושהם המבטיחים אותנו בניסיון אם אנו ראויים לגאולה — ציונות דתית זו היא צריכה להשמיע את דברה לעם בצורה חד־משמעית ללא גמ־ גומים וללא נוסחאות מעורפלות ש־ אפשר לפרשן לכאן ולכאן.
בגמגומים ובנוסחאות מעורפלות לא נרכוש את אמון העם ולא נצ־ ליח להפיח רוח חיים ביהדות המ־ אמינה. אם באמת ובתמים אנו אר־
(סוף בעמוד 8)

שיחה עם ח"כ ד"ר זרח ורהפטיג

הצבור הדתי־לאומי נאבק על שלמות התורה, העם והארץ

האם לציבור הדתי־לאומי עמדה יחודית בשא־ לות מדיניות ובטחוניות? — שאלה זו עולה על הפרק, כמעט במקביל עם עלות הנושאים הללו על סדר יומה של המדינה. כך למשל, מרבים לשאול עתה, מה עמדת הציבור הדתי לאומי לגבי מו"מ על ,,הסדר חלקי" עם ירדן. פנינו אל ח"כ ד"ר זרח ורהפטיג, יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, שר־הדתות לשעבר ומראשי הציבוריות ה־ דתית לאומית והעלינו בפניו את השאלות הללו.
להלן אנו מביאים השאלות והתשובות כפי שנרשמו על־ידנו, מפי ח"כ ד"ר זרח ורהפטיג.

מאת שאול שיף

שאלה: באחרונה מרבים לדבר על מו"מ אפשרי עם ירדן. האם לדעתך, על המפד"ל לצדד בעד־ הורים על חלקים מיהודה ושומ־ רון תמורת הסדר שלום? ועוד באותו ענין: האם יש להייב מו"מ עם ירדן להפרדה בהחה?
ח"כ ד"ר זרח ורהפטיג: נדמה לי שיש מקום למו"מ בתנאי שזה יהיה מו"מ על שלום אמיתי. במו"מ על שלום אמיתי לא יהיה, כך אני סבור, מנוס מוויתורים אולי אפילו ויתורים גדולים. אולם, אינני חושב שלמו"מ על הפרדת־כוחות בעיקר עם ירדן, אפילו עם סוריה, ויתכן שאף לא מו"מ על הסדר חלקי נוסף עם מצרים — יש לו ערך. מעולם לא קיימתי ה־ סיד של ,,תורת השלבים". גם בשנה 70' כאשר משה דיין הביא את הצעתו להסדר חלקי עם מצרים הייתי בעד זה שעם מצרים ננהל מו"מ על הסדר כולל. בשעה שהיו או בידינו נתו־ נים חזקים אסור היה להשביתם ב־ ידינו ולאבדם אחד־אחד מבלי לקבל את התמורה הראויה, לעומת זאת בעד שלום משלמים למצבים מחיר יקר מאד.
הנה מתברר יותר ויותר כי ההסד־ רים החלקיים מגבירים את האשליות אצל הצד השני הסבור, כי יוכל ל־ השיג את הכל תמורת לא־כלום. אמנם, חייבתי את שני הסכמי ה־ הפרדה עם מצרים וסוריה בגלל שהם הפכו להיות הכרה המציאות, אבל התנגדתי להתבטאויות של שרים ש־ יש מקום להסדר הפרדה עם ירדן. חשבתי ואני חושב שזה פח שטומ־ נים לנו.

בין הסדרים להסדרים

האם יש להייב ויתורים גם על חלקים מיהודה ושומרון תמורת הסכם שלום עם ירדן?
— היהדות הדתית ובראשה המפ־ ד"ל עומדת על שלוש השלמויות: שלמות התורה, שלמות העם ושלמות הארץ.
שלוש השלמויות הם האידיאל אליו אנו שואפים ונאבקים בכל ימי קיומנו. במהלך הדורות היו תקופות ארוכות שכל אחת מהן היו פגומות. המאבק היה והוא על השלמה המגו־ מה. לא תמיד קיים כל העם את כל התורה ובכל זאת לא ויתרנו על אף מצוה מהמצוות על אף יו"ד מן התורה. לא תמיד הגענו לשלמות העם. במחשבה עדיין מחפשים את עשרת השבטים.
לא תמיד היתה כל ארץ־ישראל בידינו ואף פעם לא ויתרנו ויתורים על אף חלק מארצנו. הסדרים שלי־ טים, לרבות הזוה שלום יש לעשות כאשר אותה מרגישה שזהו תנאי הכ־ רחי לקיומה ולשלמותה.

מיזוג בין שתי שיטות

האם ההדות עם מתנהלי פ־ בפשיה?
אתחיל בסיפור מעשה ואחרי כן אשיב.
באחד הויכוחים אמר פעם מ.ח. שפירא ז"ל: ר' יוחנן בן זכאי הציל את עם־ישראל. אמרתי לו אז: ויוחנן מגוש חלב ושמעון בר גיורא הצילו את כבוד עם־ישראל. ובכן: כבוד ללא עם זה מגדם, עם ללא כבוד זה שעבוד.
נדמה לי שיש למזג את שתי ה־ שיטות.
הייתי מתביש לולי היה לנו נוער שלוחם למען ההתנחלות בכל חלקי הארץ אבל זכותה חובתה של ההנ־ הגה המדינית למתן את ההתלהבות ולהכניסה לאפיקים מדיניים־בטחו־ ניים.
כה שכתב במיוחד הוא הזלזול המופגן מצד חוגים מסויימים ברצון ההתנחלות.
לנוכח העירנות הפוליטית של הנוער הדתי השחיתו, יסיגה האם על המפד"ל להחשב בו בדרכה המדינית ולפסות בסמכותה המפלגתית איזון?
— אני בעד אוריינטציה פנימה, דהיינו, עשיית מאמץ לרכז את הנוער הדתי והציבור הדתי במחננו. לדבר־ תי על שלוש השלמויות, ואכן אני אריכים לשאוף לכך שהנוער הדתי יתחבר לאורך מה גם שנשקפה סכנה לכל אחד משלוש השלמויות.
אנו חייבים היום בתקופה שלצער־ קיים בה דיוראציה הציוניזציה ולכן הנוער הדתי צריך להלחם ב־ שתי החזיתות הללו גם יחד.
מהו עמדתך כלפי שאלת אישוש הזכיים עם ירדן מה גם שבדינתו מבני מדינה והסדרה קיימים כב־ לות פנים לציונות?
— קיימת בעיה של פלשתינאים — פליטים שברחו. לא קיימת בעיה פלשתינאית. אין להגדיר את הבעיה הפלשתינאים כבעיה של עם.
אין להם שפה מיוחדת, דת מיוחדת, ותרבות מיוחדת. אפילו לא ההעוד־ רות לאומית מיוחדת. הם מהווים חלק אינטגרלי של הלאומיות הער־ בית. אפילו את מלחמתם ניהלו ד־ מנהלות בעיקר מדינות ערב. ממילא פתרון בעיית הפלשתינאים הוא חלק מהפתרון של יחסי ישראל עם מדי־ נות ערב.
הליבוי המלאכותי של הבעיה ה־ זו הוא מתוך לכל פרופורציה ומתוך לכל אינטרס עולמי. אש"ף הוא ,,אינסטרומנט" פוליטי בידי מדינות ערב. במיוחד כתוב לי שנציג אש"ף נתקבל בין היתר בפולין. אני יהודי פולני ומכיר טוב את התרבות הפול־ נית ומשורה בה. פולין חגגה לפני 7 שנים את שנת האלף לקיומה. דברי ימי פולין הם גם דברי ימי יהדות פולניה. מספק. אם אזכיר שחי אג־ דות והמו כל אגדה היסטורית, יש גם גרעין היסטורי. הנסיך הראשון של פולניה נבחר על־ידי יהודי הד־ מלך הראשון, לאחר שהשושלה ה־ מלכותית הראשונה נגמרה היה יהו־ די (מלך ליום אחד). פולניה לא היתה יכולה, והפולנים לא רצו להגן על שלושה וחצי מיליון היהודים שלה. שרידי יהדות פולניה הם ב־ ארץ־ישראל, נדמה לי שחובת כבוד של מדינה כפולניה לעמוד לימין שרידי הקהילה ההיסטורית היהודית שלה, ולא לתת יד לשום שונא או אויב שלהם. בתרבות פולניה למושג כבוד יש ערך רב ונדמה לי שאפילו בשעבוד הנוכחי של פולניה לבריה"מ מותר לצפות שתמצא בה מידת עצ־ מאות רוחנית כזו, שתגלה את עמדתה לטובת אלה השרידים שבמשך הרבה שנים היא היתה אתם (ללכה לארץ־ ישראל).

האתגר: חינוך לערכים

בזה, לדעתך, התפקיד העיקרי של המפד"ל בתקופה זו, כאשר ההתפתחות הפוליטית במדינה אי־ נה לצרה?
— חינוך מאומץ לערכים: ערכי התורה, העם והמדינה; קונסולידציה פנימית — חיזוק החזית הפנימית של היהדות הדתית; חיזוק בערכה היחסים בין כל הדתיים והשפעה רוחנית על העם והמדינה.
השיחים, הויכוחים וההתבטאויות של נוער בהרבה שקמים, יש בהם כדי להצביע על תופעות מדאיגות ביותר. ...אכילה מזה, לא אדבר על פרט זה המטיח על התפרקות של ערכים שהוא־קשורה לעתידו של עם.
הייתי פרים השבת לדמה שתתר־ ללה אצל מעצמה עולמית, מה ש־ מעורר מחשבות הוא, שעם מצמיד מעל לאינטרסים והישגים גדולים את ערך הצדק. כך מתנגים עם ליקראה חיזוק מערכת הערכים. ואם במדינה כארה"ב, שיש להם ספרות כל כך עשירה ותקוה של אינטרסים ביחוד כי עתידו של עם אינו יכול להיות בנוי רק על האינטרס, מכל שכן אנחנו חייבים להבין ,,כי לא על ה־ לחם לבדו, יחיה אדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם". אם באדם כך אצל עם על־אחת־כמה־וכמה.
האינך סבור שתקופה שקמה של החקיקה ההיהה לנובה האבירה הקתנמפלגה הפוליטית החיישה שבציבה במדינה?
— במדינה לא חולפת אף פעם שעת החקיקה. יכולות להיות מעלות ומורדות. חקיקה זהו פשת המדינה. מדינה אינה יכולה שלא להידקק לבעיות ציבוריות גדולות וחשובות, וחקיקה בעניני דת הביר ההיה — תיבנה אך היו שלילית.
חייבים להיות תמיד פיורנים ד־ לשמור על מערכת החקיקה שלא מתחדר הדת, עיכר דת ואמונה. יחד עם זאת יש לעשות מאמץ ולהת הגנה ובסיס למערכה הערכים ה־ שהוים את האומה היהודית.
את המובא לספר ,,דת ומדינה ב־ חקיקה", סיימתי במשפט הזה: ,,הד־ קבץ הזה מעיד על לבטים והתלבטו־ יות. מאבקים ומאבקים של צב־צניק עם־דת, לשמירה מורשת־אבות בי־ תקופה של שבירת מסגרות תכישת ערכים. ואני אומנה שמאבק זה יצלח ונצח ישראל לא ישקר".
כעולם לא ביטבנו את קיומנו ד־ עתידנו על החקיקה. ראינו בחקיקה אמצעי ומכשיר חשוב מאד במסגרת של חיי מדינה להגנה וליצירת תנ־ אים לביסוס על מורשת־אבות.
שוב עלתה שאלת ניתפה של
(סוף בעמוד 8)

הבית הלבן

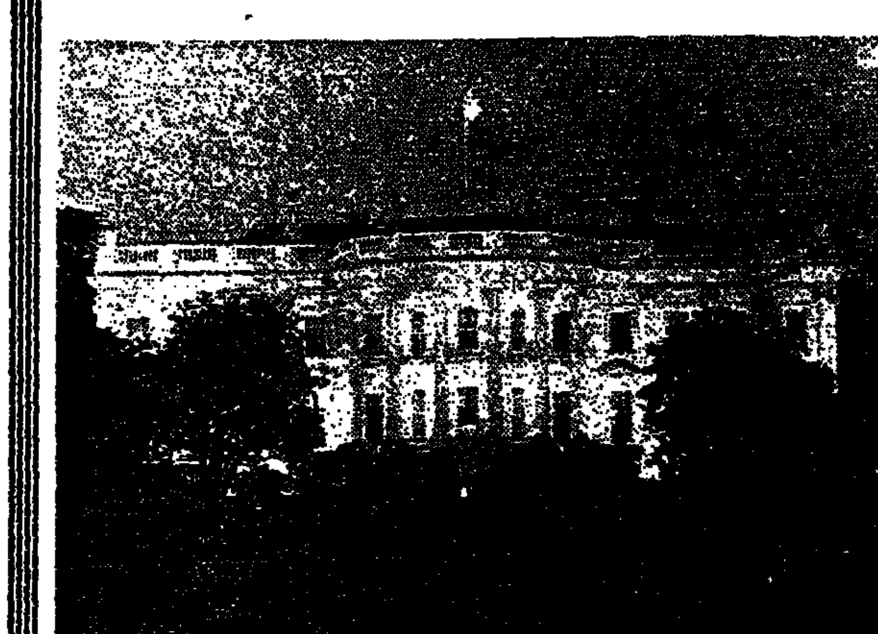
קלט את הדייר ה־38

ירדן מוכנה לשיחות בלא לתת תמורה...

מאת יעקב אדלשטיין

שר החוץ יגאל אלון חזר מסיבוב שיחות ראשון של הבהרות וב־ רורים שערך בוואשינגטון, מבלי שתגובש תכנית לקראת חידוש שיחות גינבה במהדורה שנית, אך תוך הסכם ראשון שארה"ב לא תעשה צעד מכריע מאחורי גבה של ישראל, בלא להיוועץ עמה, כפי שזה קרה בפעמים קודמות. בשלב זה נראה שירדן אמנם מוכנה לשיחות, אך מבלי שתוכל להציע תמורה, ומבלי שתסכים לתכנית הישראלית, של חלוקת השלטון בין ישראל לירדן ביהודה ובשומרון, היינו, תכנית של דו־ריבונות כהסדר חלקי.

עם זאת יש יסוד להניח שההתקופה הסרטית של אוקטובר־נובמבר, מר־ עד חידוש המנדט של כח החירום של האו"ם, תחלוף ללא משבר רציני. לאחר שבראש ביום שמצרים וסוריה תסכמנה להאריך את המנדט בעוד שנה חדשים. ארה"ב בירורה את ה־ הכרזות של מצרים וסוריה שלא תס־ כמנה להאריך את הכבדים. יש בהן מבמו, והתברר שמאחורי ההצהרה התוקפניות יש רצון להאריך את ה־ מנדט.

סוריה תלך בעקבות מצרים

ההנחה היא שסוריה לא תוכל לב־ דה לצאת את הכעצה הזו על של ה־ שארות מול צה"ל בלי הפרדה של כוח האו"ם. ובאשר שמצרים תאריך קודם את המנדט, סבורים שגם סו־ ריה תלך בעקבותיה.
ועידת ג'נבה תכונס במשך ה־ שנה, אבל אין ספק שהיא תשאר במסגרת להצהרות בלבד ולא למו"מ. המגעים יתנהלו במקום אחר. הפעם לא בצורת מסע של קיסינג'ר בין הבירות, אלא על ידי שיחות קרובה בוואשינגטון. זה המוצא הנראה ב־ שלב זה של הדיונים הבוקדמים.
גם הודעת ירדן שאם לא תבוא הפרידה בחזית בגבולה, לא תסכים להמשך ועידת גינבה, עדיין איננה סופית. המגמה היא לא לקשר את גינבה עם המו"מ עצמו. המסוללה נצה עכשיו בין עדיפות לשיחות עם מצרים לבין עדיפות לשיחות עם ירדן, אולם טרם הוחלט דבר. הענין נשאר תלוי ועומד. אם ירדן תבוא תחילה לשיחות, יתכן שמצרים תס־ בים להכות עם המו"מ בינה לבין ישראל.
ברם הכנרעת של ירדן היא, ש־ ירדן לא תוכל לפתוח בשיחות על הסדר כולל. דבר זה הובהר היטב בשיחות אלון־קיסינג'ר. אי לכך יש מקום למו"מ להסדר חלקי, אך כיוון שהממשלה התחייבה שהסכם עם ירדן ולו גם חלקי מחייב בחירות חדשות, כי אז אין להניח שהסכים לרקע על הבחירות על רקע חלקי ש־ שירושו הבעצשי יכול להיות אחד בל־ בד: נסיגה ישראלית ללא תמורה.
בחירתו של נשיא חדש בארה"ב, ג'רלד פורד במקום ניקסון, יתפל בכיוון שלילי וחיובי על המו"מ ב־ בורה זו. מאחר יבקש פורד הצלחות במדיניות חוץ כדי להופיע בבחירות לנשיאות בעוד שנתיים כ־ שבאחריה מדיניות חוץ מצליחה ו־ לוא הצלחה שבאחריה סתם בלבד. אך מצד שני יבקש פורד את הקולות היהודיים, ביחוד כאשר יהיה עליו להופיע נגד מועמד ששמו, כנראה יהיה, הסנטור ג'קסון שהוא צמוק בעיני היהודים בארה"ב, או אפילו נגד מועמד כמו אד קנדי שיש לו הכריזמה של משפחה קנדי. לכן מניחים כי פורד יזהר לאיזון ה־ מדיניות ויש עניינים שיהיה יותר נוח מאשר ניקסון, ולעומת נוקשים שבהם יהיה קשה יותר.

נסיגה תמורת ,,שלום דה־פאקטו"

הרעיון שהביא יגאל אלון לוואש־ שינגטון באשר למו"מ עם מצרים הוא רעיון שביסודו, נסיגה תמורת שלום ,,דה־פקטו", כבוסס על בסיס משפטי וסידורים בשטח. אך טרם התברר כיצד עושים זאת. מצרים אינה יכולה להתקדם במהירות כל עוד שהבעיה הפלסטינית קיימת וכל עוד שסוריה וירדן לא סידרו את עניניהן. זוהי הדילמה של השיחות הצהידות עם מצרים. מאידך, היתה זו מצרים גם בשנת 1948 שהיתה הראשונה להתהם על הסכבי שביתת הנשק ובעקבותיה הלכו גם יתר מדינות ערב. כלומר, הדוגמא של מצ־ רים היא סובה לכל מדינות ערב ולכן יש השיבה להסכם עם מצרים בעדיפות ראשונה, אלא שלגבי סוריה אין בכלל מקום לשיחות, שכן אין לישראל ברמת הגולן שום שטח תמ־ רון, כפי שיש בסיני. אגב, מאדת גישה בתקופה האחרונה לדחות את ועידת הפיסגה הערבית בתמיכתו של המלך פייסל, כדי שיהיה כשהורר להמרץ בלי החלטות שמחייבות של ועידת הפיסגה.

בעיית הפלשתינאים

באשר לייצוג הפלסטינאים, נראה שהממשל בארה"ב רוצה מהחלטה ממשלת ישראל שתבעצה להסכם עם ירדן, ואין להניח שארה"ב תכיר ב־ פלסטינאים, כאשר זה מנוגד לעמדה של ישראל וירדן. אף כי אין לומר בבירור שבשיה רחוק יותר לא יכירו בפלסטינאים אם המצב ישתנה. אם תהיה תהפוכה בירדן או אם יהיה מדינה במדיניות במזרח התיכון, כי אז יש להניח שממשלת ארה"ב תהד־ אים את עמדותה. צפויה סכנה שש־ אש"ף תקבל הכרה בעצרת אוה"ם ה־ קרובה בתור גוף במעמד מקביל, כדוגמא הסוכנות היהודית שקיבלה מעמד כזה בשנת 1947 בשעת הדיו־ נים על הקמת המדינה. זהו מעמד שאין לזלזל בו ועשוי להתקדם ל־ קראה שלב נוסף.

...ומי יתמוך בממשלה גולה?

בירושלים סבורים שאילו הוקמה ממשלה גולה פלסטינאית, כי אז יש להניח שהיתה מקבלת הכרה של 80 מדינות לפחות, הן מהגוש הסובייטי, האפרו־אסיאני, והן מן הגוש של ה־ בלתי מזדהים. ויתכן אף כמה ארצות אירופה ודרום אמריקה. מוקשות כצירנית בהקמת ממשלה גולה פלסטינאית, אלא שארגוני ה־ שיחרור, בבירות אינם מסכימים, הן משום שלא יוכלו להתאחד ביניהם, והן מכיון שהקלכת ממשלה גולה, תקשה על פעולות סירור בלתי מבו־ קרות.
נציג אש"ף קיבל במעמד של משקיף בוועידה לעניני חוק ימי בקראקס שבוונצואלה. רק נציג ישראל התנגד לכך ונציג ארה"ב הסתפק בגמגומי דברים. בוועידת הצלב האדום קיבלו כל תנועות השחרור מעמד של משקיפים, וביניהן גם נציג אש"ף.
בשלב זה נראה שירדן דוחה על הסף את התכנית של דו־ריבונות. אך אין לדעת אם ירדן תחזיק בעמדה זו לאורך כל הדרך, יתכן ויבוא זמן שירדן תסכים להדך זו. ירדן טוענת שלא יתכן שצה"ל ישאר בשטח ד־ יגן על המבצעל שלה. לגבי מצבי ירדן הותר ההוקה במצרה בשטחים כדי להגן על הביכבל שלה. לכן אם יתברר שהכריע עם ירדן הוא בסוגך יתכן שהעדיפות הראשונה ת־ נתן למצרים. גם אם הודנים ששיכום להבבית של הלוחה מתחייבות ב־ שטחים. יתכן וגם ההסכם זה יצריך עריכת בחירות.
הביקורים של רבין ואחות בוואש־ שינגטון טרם נקבעו סופית. עדיין שוקלים אם רבין צריך לצאת לפני ניצאה או אחריו. הנשיא פורד המבין את רבין בסוף הקיץ לביקור. הצבון הלוי הרבה בהלוך ביותר בוואשי־ גטון. לישראל יש אינטרס להשאיר את בבע של הבויצה מתגורת ולא מצב של קפאון.

חרם הנפט התרופף

בהבהרו ביום ההאיתם של חרם ה־ נפט הערבי, התרופף לאחרונה, מי דינות המפרע בינינה שאין הן יכו־ לות לעמוד. הביד על תהוסת פר־ ליטיות, לעוצה זה נוצרה הסיבה לכפר הערבי ויש לכך הכלכלת פר־ ליטיות. מדינות רבות בעיבוגת לפ־ שוק המפלצות ערבייה בבניות וב־ מפעלים, שר האוצר האמריקאי שי־ נע את בודיה לקנות בירות ערך בבליונוי דולרים בארה"ב, יש סכנה על הורות הון ערבי למפעלים כל־ כליים השובים באירופה ובארה"ב, והזו סכנה לא קטנה מחרם הנפט הערבי. פרס הדרה הראשונה עם כספי הנפט למפעלים כלכליים באירופה ויש להניח שאחרים תבואנה בעיקבת גפס אחרות. האוצר הבריטי התקשה להציע תקציב כל עוד שלא קיבל בפרס הסקצה של 500 מיליון לשטר־ לינג. אי לכך מצב כיום מצב כפול. חרם נפט רופף, אך חרם בפעים כ־ איים. אלה הן עבדות פוליטיות שיש לקחת בחשבון כאשר משבצות מדר לזה בשורבה באיזור.

יומן ניו־יורק

„יום הששי הארוך" ביותר באמריקה

מאת ד"ר הלל זיידמן,
סופר „הצופה" בארצות הברית

יום ששי האחרון, היה היום הארוך ביותר בתולדות ארצות הברית. ביום זה, התחוללה הדראמה הגדולה ביותר בחיי העם האמריקאני — „התפטרות" הנשיא והשבעת נשיא חדש תחתיו. היה זה המקרה הראשון בתולדות ארצות הברית שנשיא אולץ להתפטר, בלחץ דעת הקהל מזה והחלטת בית הנבחרים מזה — להעמידו לדין, בפני הסינאט.

מי שצפה בפניו החמורים של הנשיא היוצא, בעיניו הנוצצות מדמעות; מי ששמע את קולו של האיש שעוד תמול שלשום הצטיין בתקיפות, לא יכול היה שלא להשתתף בצערו ובכאב משפחתו. גם יריביו, אלה שהובילו להתפטרותו, לבם נתמלא רחמים, בשעת הפרידה...

אישיותו של ניקסון היתה שנויה במחלוקת. כשם שהיו לו מעריצים רבים, כן היו לו יריבים רבים מאד.
אולם גם אלה שחלקו עליו, לא יכלו בשעת סיכום להתעלם מחלקו הרב בעיצוב מדיניות ה־ חוץ הביטחון של ארצות הברית.
הוא קיים, מה שנשיאים שקדמו לו הבטיחו. הוא סיים את המלחמה בוויטנאם. הוא הביא להפשרה בין שתי המעצמות הגדולות. הוא אף קבע מעמד מיוחד לארצות הברית בזירה הבינ־ לאומית, כשלא אחר אלא ניקסון, הבקיע גם את החומה הסינית...
השיגיו מרובים גם בכל הקשור במדינת ישראל. בתקופת כהונתו חל מפנה מכריע בסיוע שהושיטה ארצות הברית לישראל. אמנם ההסכם הראשון על אספקת מטוסי „פאנטום" לישראל הושג בכהונתו של הנשיא הקודם ג'ונסון, אשר בהאלם, אבל ה־ ביצוע של ההסכמים וההוספה עליהם בעין טובה ירשמו לזכותו של ניקסון.
לשיא הידידות לישראל הגיע במלחמת יום הכיפורים. „הרכבת האווירית" שהושטה בשעת מצוקה — לדעת רבים — הצילה את מדינת ישראל.
כך שעם פרישתו של ניקסון מהבית הלבן אבד לישראל ידיד גדול ונאמן. כי הרי ידידים אמיתיים ניתן להכיר בשעת סכנה בלבד...
אין בכך כדי לגרוע חלילה מגדולתו של הנשיא מר ג'ראלד פורד שידוע כידיד ישראל.
„יום השישי הארוך"... של חילופי נשיאים, היה גם בבחינת יום של ויכוח ארוך בקרב הציבור היהודי.

מטבע הדברים שזה גם היה הנושא המרכזי ד־ הציבורי, בשעת „שיחות תוליך" שיהודים ניהלו בערב שבת ובשבת בבתי־הכנסת.
גם אם הערכות היו שונות: האמנם היה צריך להביא להתפטרותו של הנשיא ניקסון, או לא? — ההסכמה היתה כללית, כי אבד ידיד גדול לישראל. היו אמנם שניסו להזכיר את ההערות הלא כל כך סימפאטיות שהשמיע ניקסון כלפי יהודים. את „עצתו" — לבנותיו — שלא להתיידד עם יהודים, אבל בסך הכל מה שנוגע לישראל שררה הסכמת דיעים, כי אכן עשה הרבה מאוד לטובתה.
לא שכחו גם להזכיר באותה הזדמנות, כי לא אחר, אלא ניקסון הוא שמינה יהודי למשרה ה־ בכירה ביותר בממשל האמריקאני — את ד"ר הנרי קיסינג'ר כשר החוץ של ארצות הברית. אמנם אישיותו של קיסינג'ר, בכל הנוגע ל־ „פינטלע איד" (הנקודה היהודית) שנויה ב־ מחלוקת, אין עם זאת לספק זכויותיו הרבות למען ישראל בעת מצוקתה.
אם לסכם את היחס של היהודים לניקסון הד־ תגובות אחרי התפטרותו ניתן לומר לעד כך: הציבור החרדי המלוכד סביב אגודת הרבנים, לא רצה בפרישתו. נשיא אגודת הרבנים הרב ר' משה פיינשטיין, אף הורה לערוך תפילה מיוחדת למען הנשיא. ומשלחת מכובדים של אגודת הרבנים התייצבה בבית הלבן והביעה הזדהותה עם ניקסון. הציבור הדתי הקשור בהסתדרות הרבנים היה לעומת זאת מחולק בדיעותיו. היו שסברו כי היו להזדהות עם ניקסון. הם הבליטו את הנקודה המוסרית ועצו, כי אדם בעל רגש דתי, אינו יכול להזדהות עם איש שעבר על עבירות מו־ סריות.
אך, לא עבירה הגמילות מלאה בין המתנגדים למחייבים את ניקסון. זאת גם הסיבה שהסתדרות הרבנים, לא קבלה עמדה אחידה בסוגיא זו.
„הלוחמים העיקריים" נגד ניקסון היו הריפורמים, דווקא אלה שאין להם כל זיקה מיוחדת למדינת ישראל.
השיקול הישראלי לא מילא תפקיד בשיקוליהם. „ומה הלאה" — שאלה זו שאלו רבים, אגב ויכוח עירני בבתי־הכנסת. ב„שטיבלך", בחצרות אדמו"ריים שבני־ברק נתבכבה בהם וסתם יהודים אגב שיחה של והבי קרנות.
בעלי לב יהודי הם אלה שרואים עצמם קשורים בלב ובנפש למדינת ישראל ורואים בה חלק בלתי נפרד של העם היהודי, לבם הול לפעמים קצת יותר בדאגה. מטבע הדברים שמרעשים מפני כל דבר חדש. אמנם הנשיא פורד אינו „פנים חדשות" בקהילה היהודית כאן, בכל זאת קשה כבר עתה לקבוע, כיצד ינהג, מי ומה ישפיעו על עיצוב מדיניותו וביצועה.
האם ד"ר קיסינג'ר יהיה המעצב את מדיניותו, או אחרים?
אין גם לשכוח שפורד ניגש לתפקידו בשעת משבר בינלאומי — המלחמה בקפריסין. הסיבר יכים, אומרים, סבכים לעבור על מידת הסיפוח. — הוא קבל לידיו „ירושה" של התקרבות גדולה מאוד בין ארצות הברית למצרים, אמנם לא על חשבון ישראל. אבל, בכל זאת לא ברור עוד, כיצד יפרש פורד התקרבות זאת, מה גם שהערבים יחלו ללחוץ עליו באיומים: אם יסטה מדרכו של ניקסון, יפגע לו עזרה...
ומהי מסיה מדרכו של ניקסון? — על כך דומה שתקשה להשיב בר פורד בכבודו ובעצמו. כי מה שהציג ניקסון במזרח התיכון היה במידה רבה. הודות לקשרו האישי — לאמונת שעורר. ופורד, דווקא „הידיד" שלו אצל הערבים הוא ציוני כדי, כך שהם יתהדלו לעשות, הכל כדי להוציא מבבנו איזה מחוה שיבית, כי חדל להיות ציוני...
בקיצור: הבעיות מרובות וגם סבוכות.
לא אבוא אם אומר, שחילופי הנשיאים הגבירו בשקבה את המבוכה בקרב היהודים.

ג'ראלד פורד ויחסו לישראל

כאמור, ג'יראלד פורד אינו פנים חדשות אצל היהודים. הוא מוכר לנו היטב. ישר לב. ברוב שנות כהונתו בבית הנבחרים האמריקאני, נמנה עם הקבוצה הפרו־ישראלית. היה הביר „דובר טובה לעם ישראל".
בכוכול גם על רבנית, בעל יסודיות. כך למשל, אחרי שנבחר לכהונת סגן הנשיא הופיע לראשונה בפני סטודנטים אבי־צאגיים שבה את לבם ב־ תשובתו הכבה: אני יהודי...
ומעשה שהיה כך היה: פורד הופיע בראשית פרץ ש.ג. באוניברסיטה „האמרהי" לחריסיה עם „רפובליקאנים בעירייה". היה זה, ביום בו הד־ סובייטים גירשו את סולז'ניצין מתחומי ברית ה־ מועצות.
סטודנט צעיר שאל: אדוני סגן הנשיא, מה דעתך על גירושו של הסופר הגדול ובעל ה־ פרס הנובל אלכסנדר סולז'ניצין...?
„טוב, ידידי, ראשית כל בעולם לא יראתי דבר כפרי עטו, אינני מכיר אותו... אך עד כמה שאבוני, זהו שערוריה..."
בתשובתו הכבה והחד־משמעית, הצליח לבביש את הסטודנטים היהודיים שלו אהב הצליח בבירה יוצאת מן הכלל.
יהודי? — כאמור — בעולי הלב שלו.
אבל, אין להעלים כבביאת פוליטית, שלא הרי סגן נשיא כנשיא, מה שסגן נשיא יכול ל־ הרשות לעצמו לומר, לא הנשיא יכול לעשות גם הנשיא.
מכאן שעלינו להמתין קצת, עד שנוכל לעמוד מקרוב על ג'יראלד פורד בנשיא. ובמיוחד ברגע ערכין זה, הלוו גם, מה יהיה יחסו למדינת ישראל.
נקווה לטוב.

שכחו את ישראל

תעוד בישה, על היהודים ועל ניקסון;
פרופסור דוד צרדכן עריך מחקר ביוחד על יהודים ויחסם ליהודה, כיצד היו מצביעים, אילו עמדה לבחירה שאלה ההתיה הענבדת בבחירה לאישים הבנבי שלהם. ממצקרו שפורסם בהוצאה מדעית אמריקאנית „סוציולוגיקל אנאליסיס" הוא קובע בין היתר:
המחבר ערך משאל בין 42 פרופסורים יהודיים ושאלתו הראשונה היתה אם כאשר יעמוד בפני צורך לתת הרצאה בדיוק ביום כפור. אם יעדיף לוותר על ההרצאה וללכת לבית הכנסת ביום זה, או להיפך?
62 אחוזים ענו שיעדיפו עבודתם על השתתפות בתפילה בבית הכנסת, ורק 14 אחוזים ענו שישברו על יום הקדוש ולא יעבדו ביום זה. השיאל נערך בברכז יהודי, בבוסטון, ולא באיזה מקום רחוק מישוב יהודי.
בשאל זה משקף את בבדי ההתבוללות, שכבשה ביהוד את האקדמאים היהודיים; אבל לפי קצב ההשכלה הגבוהה של הנוער היהודי הוא היפוך, כולו לאט לאט לתגיעי כוהדות ההשכלה גבוהה.
מלחמת ששת הימים אמנם עוררה גם ביהודים מסוג זה יחס חיובי ליהדות ואצל רבים זיקה לישראל. ההתעוררות זו, אם כי נחלשה, טרם פנה. הם תומכים בישראל, בדעה ובכצפשה, וההודיים להמשיך בתמיכתם. זה מוכיח גם מחקר אחר, מאת הפרופסורים פ.ב. לופטט ופ.ס. לבד „האקדמאים היהודיים בארה"ב: הישגיהם, תרבותם ומדיניותם" (פילדלפיה 1971).

שאלות נוקבות וחיוניות

וכאשר המחבר בחברי קונגרס היהודיים הזקוקים לקולות יהודיים יחסם חיובי לישראל הוא מובבת, כבי שמובבה יחס זה גם בבדים של אישי־יהודיים במחוזות עם אחוז ניכר של יהודים. השאלה היא כאשר יחס זה יתנגש עם ענין אחר, הנוגע להם גם הוא, — האם יעניקו עדיפות לישראל? אם זיקתם למדינה היהודית היא חזקה עד כדי כך, שיעדיפוה על שקולים אחרים.
ההתרחשויות סביב בבבע הזהה אינו מצהדיות לתשובה חיובית על שאלות אלה. נכון, שרבים, ביניהם ציונים נאמנים, סוברים שהתנגדותם ה־ פעילה לניקסון איננה פוגעת באינטרסים של יש־ ראל. אבל נראה לי שזהו „רציונליזציה" בלהו־ שובה בכדי להרגיע את מצפונם. יהודים יותר מושרשים ביהדות כן רואים בזה ניגוד לאינטרסים של ישראל, ולכן היו בעד ניקסון, — אחת היא מה יוזבה בתקיפות הרבות היינים בתיכונים, אם כי אף אחד אינו משבח את הנביטה, השעוררה בצורה כאב נפש, אבל הם שוקלים חשיבותם של עניינים אלה, שאינם מזלזלים בה כלל, — מול האינטרס העליון, החיוני, הגורלי, של מדינת ישראל. והסכנה היא שההתקפה נגד ניקסון פוגעת בישראל.
אך בינתיים ירד המסך על תקופת ניקסון.
ביום ששי האחרון והארוך ביותר בחיי שוב את „הבית הלבן" הנשיא החדש, ג'יראלד פורד תפס את מקומו.
אך השאלה שהעלינו בעינה עומדת: מה יהיה היחס של אנשי ממשל יהודיים למדינת ישראל, אם הממשל האמריקאני, לא יגלה פנים שוחקות לישראל?

עיטורי סופרים וספרים

באספקלריה בהירה

מאת מאיר אוריין

(על הספר „משנת הרב קוק" לצבי ירון)

בחייו נתפרסם הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל בעולם היהודי בעיקר כגאון הדור, כאישיות יהודית סגולה וכחוזה הגאולה. אך במלוא קומתו המחשבתית הוא נתגלה אחרי הסתלקותו מעלי אדמות.

כיום, כארבעים שנה אחרי פטירתו, תופס הרב קוק מקום ראשון במעלה בעולם האמונות והדעות. השפעתו הרוחנית מגיעה אל מעבר למחנה הדתי־אורתודוקסי. חוקרים ופילוסופים מהאסכולה המודרנית תוהים על התופעה המופלאה שבאישיותו; בודקים למשנתו העוסקת אדם ועולם, הבריאה והבורא, מדינה וחברה, הפרט והכלל, גאולת האומה ותיקון האנושות המבליטים אותו כאחד מגדולי ההוגים של התקופה החדשה. אנשי הרוח והנפש רואים במשנתו מעין בשורת התחדשות רוחנית, שהניהיליזם שבה לא רק שלא פגה, אלא נוכח היכנס האדם תוך כדי התברגותו בתוך הפירמידה של החברה הטכנולוגית יש לה למשנה זו חיוניות כפולה ומכופלת.

מקור השראה

נדמה, כי במשך שמונה מאות שנה, מאז הרמב"ם, יחידים בלבד, מן האישים הרבניים, תפסו מקום כה נכבד בעולם הרוח של העם היהודי להרבדיו ולפלגיו, כמו הרב קוק.

התקופה שבה חי הרב — תקופת ראשית התחייה הלאומית — בשופעה בשפע רב של הוגים ואנשי רוח. אך רבים מהם שקעו בתהום השכחה, וההיסטוריה פוסחת עליהם על אף הברקותיהם שהיתה שופעת בהם בחייהם; יש מהם נגוזים בין דפי ההיסטוריה, ובין דפיה בלבד, ויש שאחרי מותם נהפכו לאבנים דוממות בבניינים המכוסים על טבע, ולא עוד.

אך יחידים ספורים בלבד קנו לעצמם אחיזה בלבבות של בני האומה. בין היחידים הללו זכה הרב קוק למה שאחרים בדורו לא זכו. אישיותו נעשתה למקור השראה למאות ולאלפים מבני הדור החדש; הרב נעשה לדמות־מופת לדורות. דמותו ופעלו משמשים נושאים לסימפוזיונים. הרב השאיר אחריו גם ספרים וגם תלמידים נאמנים, שספריו כשמשים להם „אורים ותומים". חבורות־חבורות של רבנן, תלמידיהם ותלמידי־תלמידיהם עוסקים בתורתו, לומדים בספריו לימוד של קבע, מתעמקים ביריעת רעיונותיו ומאמצים לעצמם את דרכו כדרך חיים. דיוקנו של הרב יש בו יותר מסממניו של אדמו"ר חסידי המנהיג באישיותו האיכריסמטית למסתופפים בצילו, משל מורה המסביר את דרכו לתלמידיו לפי כללי ההבנה.

אזנים לתורת הרב ואזנים לאדם

לפני למעלה משלושים שנה כתב הרב מאיר ברלין (בר־אילן) על מורשתו הרוחנית של הרב קוק: „רבים הם הספרים ומרובים הם הדברים אשר רבנו הגה ועמל, נאם וכתב, קשה להם לאנשים שאינם יכולים להבין בכל דבריו. אם קרובים הימים או רחוקים, יבוא יום וימצאו תלמידים ותיקים אשר לקחו תורה מפיו או מפי כתביו אשר יסדירו מערכה־מערכות של הגיגיו על כל דבר ועניין הנמסר בעולם המחשבה או בעולם המעשה שלנו". (במבוא לספר „חזון הגאולה" תש"א).

מאז נכתבו השורות הללו ניסו כמה וכמה תלמידים גדולים אשר „לקחו תורה מפיו" להאיר כמה קווים מאישיותו ולהסביר כמה תגים במשנתו. אך כל מה שנכתב אינו מתחבר לכדי משנה שלימה וסדורה. והנה בא צבי ירון, תלמיד אשר לקח תורת הרב לא מפיו אלא מפי כתביו ופירש לפנינו בספרו „משנת הרב קוק" את שלל הרעיונות של הרב ביריעה גדולה מרהיבת עין ותחשיף לנו את פרקי הגותו שלו הפזורים במקומות רחוקים זה מזה כמעשה מקשה אחד. היה זה אתגר רוחני בלתי רגיל. צבי ירון העז להתמודד עמו ועמד בו בהצלחה. במאמץ אינטלקטואלי רב השכיל להתגבר על הקשיים הכרוכים בכך.

לצבי ירון כל המעלות של החוקר. אך הספר שלפנינו איננו פרי מחקר סובייקטיבי אלא פרי ההגות הסובייקטיבית של המחבר. שכן אל תורת הרב שבבסיסה הוא „הרוח האלוקים שבלבי" אין לגשת באמות־מידה המקובלות אצל חוקרים אובייקטיביים אשר כללי המחקר באים אליהם מבחוץ, אלא מתוך זיקה אישית פנימית לרעיונות המקופלים בה. ניכר שירון נכבש על־ידי תורת הרב משום שמצא בה את הנתיב התואם את „שורש נשמתו".

המחבר מגלה בקיאות מפליאה לא רק בכל מה שיצא מעטו של הרב — הן בספרים שהשאיר אחריו והן בגליונות גנוזים ובאגרות סמויות — אלא גם במה שנכתב על הרב ומסביב לתורתו. המפתחות שבסוף הספר וההערות המרובות המשתרעות על פני כל הספר, מראים מה רבים המקורות מהם שאב המחבר וכמה רבה השקידה ששקע במשנת הרב, כדי לחדור לכל עומקה. מצוייד בידיעות מתחומי הספרות, ההיסטוריה והפילוסופיה, מנתח ירון את משנת הרב ומשווה חלק מרעיונותיו עם הרעיונות המקבילים שבעולם המחשבה של העמים — הן כדי להסתייע בהם והן כדי להפריכם. הוא מסתייע או מתמודד לא רק עם הוגים ופילוסופים, תיאולוגים וסוציולוגים, אלא גם בסופרים בתחום הספרות היפה. בספר מתגלים גם סגולותיו של המחבר להבהיר בבהירות סוגיות רוחניות מסובכות, אך מעל הכל ניכר כי הספר נכתב מתוך דחילו בפני גאון אישיותו של הרב ומתוך רחימו לשגב תורתו. וברוח שני אלה — הדחילו והרחימו — השכיל ירון לפענח את הכתוב בתוכן הסתום בצורה במשנת הרב קוק.

הספר גדוש למדנות. מובאים בו דברים ומובאות מגדולי ההוגים מהבית ומנכר. אך אין זו למדנות יומרנית לשמה המכבידה על העיון. כל הערה משובצת במקומה ומנוסחת בצורה נעימה לקריאה.

צבי ירון הבהיר את משנת הרב ובכך עשה אזנים לתורתו. התורה שניתנה קטעים־קטעים נעשתה למשנה סדורה ובהירה ועל ידי כך עשה אזנים לאדם בן דורנו, שכן מאז שמשנת הרב נעשתה למשנה בהירה — גברה אוזן האדם להאזין לה.

הספר משקף את תמצית תורתו של הרב ברוב חוקותיה. צ. ירון לא השיש לנו את הכל, הוא לא מיצה את תורת הרב כולו. הוא תנא ושייר. בחר את הנושאים הקרובים ללבו, נושאים שיש בהם משמעות חיה לבני הדור, כגון: משבר בדת, סובלנות וקיצוניות, לאומיות ואוניברסליות, שכל ומיסתוריות, מדע ודת, הקוטביות במעמדות החברה — כל אותן הבעיות המתעוררות תמיד מחדש.

מתוך ספרי הרב המרובים העלה ירון לבנים, סיתת אותן, שם כל לבנה במקומה, עשה מהן נדבכים, שם נדבך על גבי נדבך ומתוך שורות הנדבכים הלך וקם בניין ספרותי רב־דיוקנות ומרהיב.

סוד ה' ליראיו

לספר שלפנינו עוד סגולה רבת־ערך שמן הראוי לייחד עליה את הדיבור.

בפתח דברינו נאמר, כי זכה הרב ומשנתו נעשתה לנחלת רבים. לא עוד יחידי סגולה בלבד מתעמקים בה בינם לבין עצמם בחדרי חדרים, אלא חבורות עממיות מעלעלות בספריו ובפומביות. אך בהתפשטותה היתרה של משנה עמוקה מיסתורין כמשנת הרב, לא תמיד יש משום יתרון. את החלק הגלוי במשנת הרב, כגון פרשנות התורה ופסיקה הילכתית, המבוסס על שקלא וטריא והנשען על ניתוחים עיוניים, הנחיל הרב לכל, והוא נעשה לנחלת רבים, עד כמה שידיעתם בתורה מגעת. ואילו החלק הנסתר שבמשנתו, זה החלק המבטא את ראייתו הרגשית, את „הרוח האלוקים שבלבי" („ערפלי טוהר", 79) אינו מיועד אלא לו ולדומים לו במדריגות. שכן לדברים העיוניים־המיסטיים של הרב, שנכתבו מתוך הודות פנימית, דרושה האזנה מיוחדת, שלשם הבנתם לא תספיק ההאזנה האינטלקטואלית גרידא, דרושה לכך זיקה לפנימיותם של הדברים וההזדהות עם הרוח המהלך בהם. המשנה העיונית של הרב העטורה הילה מיסטית טבועה כולה בחותמו האישי.

צבי ירון קובע, כי „שירתו של הרב, בהיותה צרופה כמצרף ההגות ויונקת ממקורות החשיבה והחזון, אינה יכולה להישאר במסגרת מצומצמת של שירה אישית, וכי שירתו של הרב מבטאת את רחשי לבו של כנסת ישראל" (עמוד 25). ולא היא. גם אם דרך ההגות של הרב היא ביטוי נשגב לרחשי הלב של כנסת ישראל, נשארת שירתו שירה אישית. כמו פסל המפסל את עצמו כך היה הרב שר את עצמו. משנתו המיסטית נבראה בצלמו האישי ובשירתו חקוקה צורתו. משום כך יש לראותה כנחלת עצמו, וכשייכת לרשות היחיד, ולרשותם של יחידי־סגולה. עינו הפנימית של הרב ראתה מה שהאדם מן השורה לא ראה ואזנו הפנימית שמעה מה שהלה לא שמע. הוא היה מן היחידים שאליהם התכוון נעים־הזמירות באמרו „סוד ה' ליראיו". לו נגלו רמזים מהסוד המסותר הן ביקום והן במהלך ההיסטוריה של האנושות ושל עם ישראל.

דבר נאמר: „סוד ה' ליראיו" — כל ירא והסוד משלו. לפי מורי החסידות, סוד, אין משמעו דבר בלתי ידוע. שכן כל דבר שהוא כמוס היום ואשר ניתן להיגלות בימים יבואו, איננו בגדר „סוד" גם בטרם שנתגלה. הוא נעלם, הוא בלתי ידוע אך לא „סוד". סוד אמיתי הוא דבר שגם אחרי שנתגלה לאדם אין בכוחו של זה למסור את שנתגלה אליו לזולתו. בלשון רבי צדוק הכהן מלובלין: „סוד ה' ליראיו — שהתגלות הבורא אצל כל אחד הוא סוד שאי אפשר לגלותו לזולתו בכללי" (מובא ב„פרקים בחסידות" להרב מנחם כשר), אותם המושגים הנעלמים שאינם ניתנים כלל למסירה ולהסברה הם בחינת סוד גם למי שחש בהם.

המובאה של צבי ירון המבוססת מכתבי הרב היא המסייעת לי. אומר הרב: „כל מצווה וכל הלכה יש לה תכונה מוסיקלית מיוחדת שכנסת ישראל מקשיבה אותה ומתענגת אליה" (מתוך אדם היקר, מט). באמירה זו ניתן פה לאמת שבלב הרב. אנו מאמינים לו, שהוא שמע צליל מוסיקה בוקעים ועולים „מכל מצווה ומכל הלכה". וזה מכוח הנשמה הפיוטית־מיסטית שהיה מבורך בה ובזכות ההקשבה הפנימית שהיה מחונן

(סוף בעמוד 5)

מהדורה מדעית של התוספתא

מאת פ. בירנבוים

באלה הימים יצאו לאור כרך י"א וכרך י"ב של התוספתא במהדורתו של ר"ש ליברמן (הוצאת בית המדרש לרבנים באמריקה, ניו־יורק, 710 עמ').

שנים מונחים לפנינו שנים־עשר כרכים גדולים של התוספתא במהדורתו המדעית של ליברמן: ארבעה כרכים הם הטכסט של שלושה סדרי זרעים, מועד, נשים, עם שינויי נוסחאות ופירוש קצר; ושמונה כרכים של תוספתא כפשוטה, המכילים פירוש מקיף, המבאר את פירושי שני התלמודים עם סברות החוקרים והמפרשים החדשים. „באוה מאמרים של התנאים וסוגיות שני התלמודים האיר באור חדש ונתפרשו בפעם הראשונה כפשוטן, והדברים שבוחים כתיקונם. פעמים פירוש הלכה אחת היה דוחף את כותבו לצלול במים אדירים של כמה סוגיות תלמודיות וחידושי הראשונים והאחרונים, להקיף את כל הספרות התורנית הרב־גונית ולנפות הכל בי"ג נפה, כדי להוציא סולת נקיה. אני משתאים לעצם הרציון, שאדם אחד, ואפילו הוא גאון שבגאונים, היה בידו לעשות עבודה עצומה כזאת" (פרופ' מרדכי מרגליות).

בהקדמתו הקצרה לכרך י"א מעיר המחבר, שכדי לחסוך בהוצאות קיצר בחלק זה את מסורת התוספתא ולא ציין את המקבילות בספרות התנאים, בירושלמי, בבבלי, במדרש בראשית רבה ולפעמים גם במדרש ויקרא רבה. כל שאר המקבילות שבמדרשים המאוחרים ימצא הקורא בביאור הארוך בתוספתא כפשוטה. „שהרי בין כך ובין כך יצטרך הלומד בעיון להזקק לו". הוא מזכיר בתודה ובברכה את ד"ר ח. ז. דימיטרובסקי על תוספת בדיקות בפירושו, ועל־ידי זאת הרב באבר, שהאירו לו הכוונה הוספה של מלה אחת או שהיים האירו הדברים. רעייתו ד"ר יהודית ליברמן, עזרה לו בקריאת „חלק של שינויי הנוסחאות שבתוספתא וביצירה כמה מעירות לשונו". והרי, לדוגמא, השוואה בין המשנה והתוספתא, מהדורת ליברמן על־פי כתב־יד וינה, ברכות א, א—ב.

משנה: מאימתי קורין שמע בערבית, משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, עד סוף האשמורה הראשונה; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: עד חצות. רבן גמליאל אומר: עד שיעלה עמוד השחר... מאימתי קורין את שמע בשחרית, משיכיר בין תכלת ללבן... וגומרה עד הנץ החמה.

תוספתא: מאימתי קורין את שמע בערבין, משעה שבני אדן (= אדם) נכנסין לוכל (= לאכול) פיתן בלילי שבתות: דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: משעה שהכהנים זכאין לוכל תרומתן. סימן לדבר צאת הכוכבים... מאימתי קורין את שמע בשחרית, אחרים אומרים: כדי שיהא חבירו רחוק ממנו ארבע אמות ויכירו. מצותה עם הנץ החמה, כדי שיהא סומך לה תפילה, ונמצא מתפלל ביום.

* * *

בתוספתא כפשוטה מעיר ד"ר ליברמן: „אדן, כתיב רגיל מאד בכתבי־יד שלנו. ועיין מ"ש (מה שכתב) הר"ל גינצבורג בגנזי שכטר ח"א, סוף עמ' 28 ואילך... ומ"ש (מה שכתבתי) במבואי לירושלמי כפשוטו עמ' כ"ב. ועיין עכשיו בש"ת הרבנים..." הוא מסביר והולך כל ביטוי וביטוי מתוך הבאת הכוונות מן הירושלמי והבבלי, מספרות הגאונים ומפרשי התלמוד, ראשונים ואחרונים, עד שהוא מגיע לביטוי „הבא מתפלל ביום", שהוא מבאר כך: „מפשט הלשון משמע שכל עיקר המצוה לקרוא שמע עם הנץ החמה הוא כדי שיוכל להתפלל מיד. ולפיכך לא יקרא לפני כן, מפני שאין מתפללין לפני הנץ החמה, ועיין בהעמק שאלה...".

לדעת ד"ר דימיטרובסקי, כל העושר השפע בהבהרי הסוגיות התלמודית והרבנית מוזמן לו לבעל התוספתא כפשוטה בכל שעה של צורך, „כל האוצרות הגנוזים במוחו הספרותי המדעית גלויים לפניו תמיד. בזו אחר זו מתבצרות כחומות שבהלכה ואגדה, שכיווה שבלשון הסבנך והמציאות שבמנהגות ובהויות חיים, על־ידי צירופים מבריקים של קטעי דיבור ושברי פסוקים, שנתגלגלו לפקודה קיבוצים וחוקים, יאו הרבה לשונות בוטפשים אור. יבוסיים הדמים נתפרשו ברווחה, עבריה... אנו יכולים ללמוד ולהוסיף לקח".

הרב אבידע כתב את מאמרו בעבה הפ"ין, לאחר שהופיעו שלושת הכרכים הראשונים של התוספתא כפשוטה, זה לשונו: „די לאדם שיקח איזו משנה שהיא מתוספתא זרעים, בין שהיא בהלכה ובין שהיא באגדה, ויעבור עליה במהדורת ליברמן עם ביאוריו שלו ויכיר את אשר פעל ועשה האיש הזה, כי האיש ועבודתו יעודו לאות ולמופת בישראל לדורי דורות. וצר כי תשא הכאה ירושלים ותנתנה לאיש הזה — שמסביב לו יהיו צריכים להתרכז מאות בחורים ואברכים מגדולי תורה ומכשרים, שיזהם ידידיהם וישפך מרוחו עליהם — לגלות לגילה אלכסנדריה שבעבר ליה. אבל מכיוון שהוא שם, יראו בני אמריקה להמציא לו חבר עוזרים שיעזרו על ידו בסידור החומר הרב שאסף ועבר במשך שלושים שנות עבודה. יופיעו כרכי התוספתא והירושלמי כלו המיידם כסדרם ויראו הלומדים והחוקרים ייהנו... הלוואי ויוציא לעתיד את עבודתו בתבניה גדולה, הפנים באמצע, מתחתיו המסורה ושינויי הנוסחאות, מימין הפירוש הקצר (מעין רש"י) ומשמאל הפירוש הארוך (מעין תוספות יו"ט). והאחרים יצאו התוספתא והירושלמי לאור בשני כרכים של טכסט, המסורת הפירוש הקצר, התצאה לעצי".

מלבד עשרות מאמרים בעברית ובאנגלית, הדנים בשאלות לטכסיביות, ובתולדות ישראל בתקופת המשנה והתלמוד, זיכה פרופ' ליברמן את בני דורו והדורות הבאים בספריו אלו: על הירושלמי; הלכות של קיסרין; הירושלמי כפשוטו; תוספת ראשונים; השלום הוספתא; שקיעין; מדרשי תימן; מדרש דברים רבה; יוונית ויוונות; תוספתא על־פי כתב־יד וינה בצירוף פירוש קצר, ותוספתא כפשוטה בתריסר כרכים.

* * *

בספרו יוונית ויוונות שפורסם בעברית ובאנגלית, שנה פרופ' ליברמן על השאלה האם יצא לאור הטכסט של המשנה בזמנו של רבי יהודה הנשיא, לאמור: פרסומו של חיבור נעשה בשתי דרכים בעולם העתיק: מגילים מיוחדים העסיקו מעתיקים בקבוצים שעבדו באולם אחד והעתיקו אלפי טפסים בזמן קצר כאשר נקרא באזניהם טכסט מסויים. הטופס המקורי, הבדוק, היה מופקד בארכיון, לשמור עליו מחשש זיופים. במקרה של ספיקה בגירסות הספר, היה מכריע הטופס המוסמך בבית הגנזים. והואיל ובספרות התלמודית־המדרשית אין למצוא שספר המשנה נבדק אי־פעם במקרה של פלוגתות וספקות בעניין גירסא מסויימת, אפשר להסיק בהחלט שלא היה בנמצא טופס כתוב של המשנה. מצד שני, ידוע היטב שלא היו להם לחכמים מגילה סתרים, רשימות אישיות, שסמכותן ההלכתית היתה מועטה. אולם קיומה היה מתורה־שבע"פ והקבועה של המשנה, שנשנתה על־ידי התנאים בבית־המדרש. התנא „לכך בעל פה פרקי משנה כסדר יימים, ולאחר מכן היה חוזר עליהם בבית־המדרש בפני גדולי בעלי ההלכה. „תנאים אלה היו תלמידים שנבחרו להפקיד זה בשל כח־זכרונם המיוחד, אף־על־פי שלא תמיד היו מצויינים בבינה יתירה, ועליהם נאמר: תני תנא ולא ידע מה אמר (סוטה כב, א). ככל שה„תנא" היה עני בדעת יותר, כן היה נימוהו מהימן יותר, שכן לא נחשד לתקנו על דעת עצמו. סמכותו של תנא־בית־המדרש היתה כסמכותו של ספר שיצא לאור. בשעה של ספק היו שואלים את פי ה„תנא" בדבר מסקנות שהוות במשנה. השינויים בנוסח המשנה לא היו גדולים ורבים כמו בתוספתא ובבריתות, כי המשנה היתה ספר הלימוד העיקרי, שכל אמורא היה משתדל להיות בקי בה. האמוראים דקדקו במלותיה ובאותיותיה. אבל התוספתא והברייתות, שלא הכל עסקו בהן, נשתבשו לפעמים בפי ה„תנאים", והוחלפו מלותיהן או לשונן.

במבוא לתוספתא כפשוטה, חלק א, כותב ד"ר ליברמן: „עלינו לחזור על הכלל שנתנו חכמי המדע של זמננו, שאין לכפות שלום של אונס בין הבבלי והירושלמי בשעה שהמחלוקת נראית לעין, הוא הדין לבהורות אחרים כמוצא שונה. החזקתי בכלל זה בכל מקום שהדברים מסותרים, ובפרט במקום שהיו מסמעיות שונות לדיבור אחד באיי ובבבל... ובמקום שאין ראיות מספיקות לא ראיתי צורך להטיל מחלוקת בין התלמודים, ובפרט נגד הפירושים של רבותינו הראשונים... מי שילמד את התוספתא כסדר יעמוד בעצמו על דרך הפירוש, ובעיקר על דרך הפירוש הארוך... הרוב המכריע של הפירושים המצויים בספר זה מיוסד לא על נוסחאות חדשות ולא על ההגהות, אלא על היסוד שקבעו רבותינו הראשונים והאחרונים, והיינו נסיון להבין את העניין מתוך ידיעה בספר עצמו ומתוך שאר ספרי חז"ל. יהי רצון, שידוע האמת שחותמו אמת יגלה לנו את האמת. ישור חילו לאורייתא ויזכה לברך על המוגמר כאשר יופיעו שאר חלקי המהדורה המדעית של התוספתא בשלימותם.

סיפור שקיעת תרבויות

מאת אבי־קלמן בלאס

מכסיקו — ארץ לטינו־אמריקה רבת ניגודים של נופים ותבעיה. ומבוכת גזעים ולשונות, מיתוסים ואלילות — מהווה כר נרחב למסכת סיפורית בעלת משמעות ותנופה. שמות כמו פאבלו נרודה, לואיס בורחס, מיגואל אסטוריאס הפכו מזמן לאספקלריה מבובשת שהצביעו על אספקטים מהותיים של תרבויות, שקיעה, קולוניאליזם ורפורמות אגראריות.

סופרים אלה חישפו את הסינתיזה בין אכסוטיקה והיסטוריה. הישה, וזכו אף לייצג את ארצם לא רק כשגרירי ספרות, אך גם כדיפלומטים. רוסאריו קאסטיאנוס שסיפרה „באלון קאנאף"* (השעת השומרים) הופיע עכשיו בתרגום עברי פירסמה כבר חמישה ספרים, ושמה הספרותי הולך לפניה כשם שתפקידה הצבורי כשגרירת מכסיקו בישראל העלה אותה לדרגה ייצוגית.

ספרות זו מביאה לפנינו שלום רחוק של תרבות פרימיטיבית, אווירת זמן הקם אצל האינדיאנים המתמרדים. בצד התמוטטות „הבית הגדול" של הלבנים, שימיו קודרים כימי פוכמוזה האזורונים. עולמות אלה שרויים בערבוביה תמורת סבר של אינדיאנים בוהים פקודות, פקידים מדיואלים ובעלי רכוש. המסכת היא כאן שיח מפלצת נהוגה ואולטה עשן, והדיזולים היא היה הכפוה אנשים ושורפת אותם.

הרומאן של רוסאריו קאסטיאנוס הוא סיפורה של קולקטיב ואין בו גבורים קתערים אשר סביבם נרקמת העלילה, אם כי בעל החווה ססאר והאינדיאני המסית פליפה הם הדמויות הדומיננטיביות המפעילות את אווירת הרפאים של כליון ושימים.

לאורך כל מיתוה רחובה של יריעה סמנטית מגוללת הסופרת בלשון „אנרי אינגמיט" את קדרות הבית והמשפחה, את רקע ההתרחשויות הקולות ויצרים המורשים ובוקעים ב־ מרחבים דומים של ציקסאואל וציאפאס.

*

ססאר לבית ארגואיו מלפם כאן מוקד של רכושנות והוהשת חשיבות המתמקד בבית הגדול שהוא מיבצר מפוק בעל קורות עבים המסוגלים לעמוד בפני התמורות מבחוץ. ססאר אשר בהיותו צעיר נשלח לאירופה ללמוד מקצוע חזר בעקבות המהומה המהפכנית כדי לקבל את האחוזה לידיו. ססאר היה שייך לאותם אנשים אשר לא רוצים לנתק את עצמם מביתם ולהמשיך ציקסאואל כמאורים — עיר האורות, הוא אהב להפגין נוכחות בביתו ולא להיות אלמוני בכרך הגדול. בתקופת אבותיו הקהילו את הפועלים האינדיאנים לעבודה בדרבן הפעמונים.

מבול המסך היה מפתיע לבואם עם מנה חינון ומגלב ביד, וקודם ששלום לעבודה היה מצליף בהם לא בתורת עונש, אלא להסיר את קוד־השינה לאזהרונים מעיניהם, אך כיום שונו המנהגים.

ססאר היה אדם בעל רציונות מתקדמים הממסיק את ההכאות ואף חילק חלקות אדמה לאינדיאנים. אך הזמנים נקפו המהפכנות רחושת.

אנשי הבית איבדו שלוותם, הממשלה מסיתה את האינדיאנים נגד הבעלים ומעניקה להם זכויות שאינם מסוגלים לעשות בהן שימוש. הם מבקשים שכר מינימום, עובים את החווה בלי ליטול רשות, אך הופעת פליפה הופכת את הקערה על פיה.

רוסאריו קאסטיאנוס אשר גדלה במכסיקו ראתה את השבטים המודחים אשר נשארו באלילותם ולא אבו לקבל את האמונה הנוצרית. האינדיאנים נשארו תקועים, בעולם הכשפים ובסדרי עולם של הפרימיטיב. מכאן עולים רחשי הפחד, הכוח והמיתי אשר הודר לבבות האנשים בהיה לגורם דימונולוגי הרסני, הרוק ומעבר לתהום השבטי.

המפגש בין איש החווה הלבן ססאר לבין נציג האינדיאנים מוביל אותנו אל הסכימה הפראית הטומן בקרבו את הזיון הסבל מוח, ואת מעשה הזוועה מאירך. מכאן הסיטואציה המשפילה הנתונה לבני האינדיאנים השבועת מגורלם היסודי, ומכאן השריפה והאליטות הנודמת להתמוטטות. קיים עוד מסלול ביניים של חינוך לילדים — אשר היה צריך לשמש כאלמנט סובלימטיבי, לפייס ולעורר תקוות בלב המתקוממים. אך המציאות המורכבת נשארה נוקשה התהום בין המורה ארנסטו והתלמידים לא נפרצה. המורה קורא בתנאי הורוסקופים, הלצות, והילדים התבוננו בו, ופיהם פעור בלא—שהבינו מאומה. הילדים נשארו קשורים כל עוד הקסימם החזיון החדש, אך נעשו חסרי מנוחה ואיבדו את העניין כאשר המורה הודה בפניהם בעומקו שאינו מבין את שפתם והאורות הם אינם מבינים ספרדית: „אינדיאני בלדון — אבריאני השאר".

הגרוטסקה ההיסטורית דבקה את המנודים והביאה אותם לידי אבסורד. ארנסטו המתהב בשכרות ומסמותו נהעדה עד ענקע, להכות אחד מתלמידיו. הוראתו נקטעה.

הפסקת הלימודים גררה אחריה סכסוך נוסף בין דון ססאר ובין פליפה אשר נסתיים בשליפת אקדח ובפקודה „אינני משחק משחקים, מי שלא יקום יחטוף צרור בו במקום". ומאוחר יותר במזימת האינדיאנים השולחים אש בשדות ובמשמידים את כרי האוו, הבהמות, והיבול כולו. התיאור הפלאסטי של האש המתלקחת חושף את היצר האפל הקמאי של האינדיאני השוסס, והוא מוצא את שיאו בכדור מרצחים ומשלח את ראשו של ארנסטו הנושא איגרת אל ראש המרצחה בבקשת סיוע.

*

תמונת אימים זו של סוס צהיל בתודה הבה על נפשו בלי רוכבו אשר פרץ את השער של הבית הגדול, הוא ממש סוריאליסטית, ומדגימה את המצב ללא מוצא של איש לבן אשר אתו באווירה כתתיו בקרגות הבית המט ליפול, בקרב אוכלוסיה רחבה של צבעוניים. הצרים על אחוזתו. רוסאריו קאסטיאנוס ניצבת כאילו בין הצד ומספרת על הכוחות המגגים השולטים בתודעתם של הנוגים בפיצומו של מאבק גזעים.

*

בספרה של קאסטיאנוס מתוארים האינדיאנים כמקבלים הלבן בסבל האשר שבא בירושה, אך סיומו של הרומאן — כליון שהוא מנת חלקם של שני הגזעים. הוויה טראגית זו הנפכת להוויה המשותקת בצלליה המנובבת באמצעותה. כאן נשזרה אגדה הראליזים, האמונה והמיתוס, הפער העער הפיוטי והתרבותי בין רודנים ועבדים, יורשים ונודדים, אך נשארת התחושת האין־אונים של תרבות הנברות האמונתה, אל מול כוחה הגורל של המגיה האפלה, ומות מריר — כחזות־מרה של זקני שבט ציקסאואל.

הרומאן כולו מהווה קשת רחבה וצבעונית של שכבות תרבותיות (בהן הקוסטיפאלרים עם פרכולתם) חבלי ארץ ומולדתים, צבעים חיות, המרשימים ברומם ובאכסוטיותם. כאן מתגבבת היסטוריה עתיקה של יד היסטוריה חדשה, פולקלור ומוסיקה, המשתלבים למארג של סיפור וקינה.

האדם נתון כאן בסוד גורל ופחדים, וכולם מבקשים להימלט על נפשם כדי למצוא סעד נפשי שאיננו.

האוכלוסיה היא ערב רב של דמויות מטושטשות המצויות בצבת החוויה הפורחת, גם נשים לבנות אשר הכוח לצרן מתמוססות והמצאות נטולות רוח בקרקעית של תהום.

והוי מציאות של כח המוביל לידי תיסכול של אפר מוצא, כי בכל שולט השטן והמות והגזע את הגו הגדול.

הרומאן של רוסאריו קאסטיאנוס „באלון קאנאף" הוא סיפור שקיעת תרבויות ודמדומי האלים, אשר מכסיקו הארצות לטינו־אמריקה רוויים בהם, מציאות טרגית ומשמעת ושל קורא להתבוננות.

*

לפני שבוע הגיעה הידיעה המעציבה על מותה הטראגי של שגרירת מכסיקו בישראל, — הסופרת רוסאריו קאסטיאנוס שנהרגה ע"י מכת חשמל.

מוטיב המוות אשר שימש ציר ביצירותיה דבק גם אותה, והיא במיטב שנותיה.

* „באלון קאנאף" רומן מאת רוסאריו קאסטיאנוס. מספרדית: יוסף דיין, בהוצאת „ספרית הפועלים" והאוניברסיטה העברית, תשל"ד.

צפת

מאת ציון מתתיהו

צפת צחוכי ההרים
בסמטותיך ובשביליך
הפת תפלים
תחת שמים תכלים
ובין בתים כחלים
מעל הר־כנען
מרום
משב חרמון
רואה צופה
הלום
ציון אלקים
על ההרים

לפרשת השבוע

ראה

ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (י"א—כו)

יבואר לפי האמור, שיכול אדם להיות כבשה רבנו. ד' להם: „ראה אנוכי" — שכ' ירצו להתקרב לה', יקחו לדוגמה, להידמות אליו, ישיבו עצמם עם מה מהם, ויתעבד שבכר מי ידם (אור החיים) (ה' הסתכל הרבה בפני הר' הרבי: לכה אתה מסה. כ"כ? צנה החסיד כי באור חיים כאן נאמר שצריך להר' של הצדיק אמר לו הר"ם: כתוב ועמך כולם צדיקים, אתה צדיק — מוטב שתסתכל בעצמך...)

(זכותא דאבא)

לא תעשון כן לה' אלוקיכם (י"ב—ד)

יבואר עפ"י חז"ל (גודל גדולה עבירה לשמה ממצוה לשמה. הרי שעבירה שהיא לאו, בכל מקום, כשישנה ל' שקים היא כבוה. הוה: — מה שהוא אסור ב„לא תעשון „כן" לה' אלוקיכם" כשיש מקרה של לשם־שמים „לאי נהפך ל„כך (אגרת דכ'

ונתצתם את מזבחותם ואבדתם את שמם... תעשו כן לה' אלוקי כי — אם אל המקום אשר יבחר ה'...

(י"ב—ג')

מנין למחוק אות אחת מן ה' שהוא בלא תעשה, שנא' „ואבדתם את שמם — לא ת' כן לה' אלוקיכם" (רש"י מס' בלשון הכתוב מרומז מחיקת השם, במגילת סת, (במדבר ה'). וזהו נאמר: לא תעשון כן לה' לוקיכם — כי אם אל הם' אשר יבחר ה'" — כלומר: א' מחיקת השם שההרתיך, הם כל המקומות, פרט מהמקום יבחר ה'. דהיינו השקאת (בעזרה, שבאותו מקום צי' תורה למחוק את השם ולהם' את הסוטה, לבדוקה. ועפ' יבואר מה שמסופר (סוכה) שבשעה שכרה דוד שיתין צ' התהום ורצה לשטוף את העו' נשא אחיתופל קל־חומר בע' ומה לעשות שלום בין איש אשתו, אמר תורה: שמי שנ' בקדושה ימחה על המים — שות שלום לכל העולם כולו אחת כמה וכמה. האמר לו שם על חרס ולזרוק לתהום. הרמז: „לא תעשון כן... — אם אל המקום אשר ה' לשכנו תדרשו — אם ביל דרישת המקום, שבתו בו להשכין שם שכינה, יהי' למחוק את השם — הוא מו השם מותרת)אבני שהם לו' שהור, בשם אביו, ר' זאב)

השמר לך פן תעזוב הלוי כל ימיך על אדמתך (י"ב—

התורה ציוותה לתת מ' כהונה ולוי', וזהו חובת ק' הם ציוותה לתת צדקה, ל' חובת העוף לתת לכל עני, להן הזהירה התורה לתת המעשרות שלו, שנהגות בשעת הגרנות, ולא בכל ה' אבל הרי יכול אדם לומר, ללוי מעשרות ואיני צריך לת' גם צדקה, לכן מהזירה התו' „השמר לך פן תעזוב את כל ימיך" — במשך כל השנ' על סמך — „על אדמתך" — אתה נותן לו את המעשר מ' תוך; כי מאין יחיי כל הש'... (ר' שלמה קלוגר)

עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה (י"ד—כ)

יבואר לפי חז"ל (אבות הוי זהיר במצוה קלה כבחמו' שאין אתה יודע מתן שכרן מצוות וכן אמרו: הוי מ' הפסד מצוה, כנגד שכרה. ו' אפשר לחשוב — אם לא יד' מתן שכרן של מצוות? ג' כי השכר לפי חשיבות הב' אצל האדם, ואם המצוה חב' עליו כאלף זהוב, מגיע לו אלף זהוב, ואם יותר — נמצא שאפשר להשוב? מצוה כנגד שכרה — כפי מוכן להפסיד, על־ידי קיום מצוה — כך יהי' שכרו. „ו' עבירה כנגד הפסדה" — כלו' אם מוכן אדם להזיל תשבת רת עשרה זהובים, הרי מצוה לא שווה אצלו יותר זהובים. ואם יקיימה יקבל ז' זהובים. מכאן שצריך ל' זהיר במצוה קלה כבחמורה שכר הקלה כשכר החמורה: שהיא שוה בעיניו. ואם מ' את המצוה שלא על־מנת ל' פרס, רק באהבה ה' הרי קצבה לשכרו, כשם שגם הוא ימנע מעשיית המצוה בגלל הפסד שבעולם. ובזה תבואר גירסא שמביא התוספות טוב (דמאי פ"ב, כשבה) עשר בשביל שתתחסר —) שלא תהי' כוונתך להתעשר: אפילו שתתחסר — תקיים א' מצוה, כמצוות ה' (פנים י'

וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום א' יבחר ה' אלוקיך בו (י"ד—כ)

יבואר עפ"י חז"ל (שבת) עשר בשביל שתתעשר. ת' הורת הכסף בידך — אם ר' אתה לצור את הכסף שבידך, יתקיים. הצצה היא — „ה' אל המקום אשר יבחר ה' אלו' בו" — ושם תוציא את הכ' ורק אם תעשה כן, יהי' ה' שלך. כי אין מלווים לו לאד' אלא תורה ומצוות ומעשים בים (אבות פ"ו), ים של יהו'

נתון תתן לו ולא יר' לבבך בתתך לו (ט"ו—)

פרש"י: נתון תתן לו — כ' וכינך. היינו שיותן בסתר. „ו' ירע לבבך בתתך לו" ביננו לבין כי לא תתפרסם על־ידי זה לב' צדקה — „כי בגלל הדבר ז' — שתתן בסתר ואין רואה יברכך ה' אלוקיך" — מדה נגד מידה, כי אין הברכה ש' אלא בדבר הסמוי מן העין (ב' מ"ב (קרבן אשר בימ ל"א).

ליקט שלמה יהלו'

שיחה עם המשורר אברהם סוצקבר

שלשלת הזהב נמשכת

מאת נעמי גוטקינד

מעשה שהיה לפני שנתיים בכפר הפרובאנסי הקסום וואנס שבדרום צרפת, מקום מושבו של הצייר היהודי הגדול מארק שאגאל. בכפר התארח אז המשורר אברהם סוצקבר, ידידו של הצייר. באנח הוארה ואמר לבאזהו, עשיר כמובן, שפת אמם ושפת כתיבתם של השניים: „אוי, שגאל, הנה שנותי כלות, עוד מעט ואהיה בן ששים..." ענה הצייר הישיש בן השמונים וחמש באידיש גם הוא: „נו, מה אני יכול לעשות כדי שיהיה לך יותר קל?".

רמז סוצקבר: „אולי אוציא ספר חדש בתאריך יום הולדתי וכך אתגבר על תחושת צומם הזמן..."

נרמז הצייר, מגאוני האמנות הפלסטית של המאה ה־20 והשיב: „טוב, שלח אלי את השירים, אולי אעשה משהו."

לא עברו ימים רבים ומארק שאגאל צייר ארבעה איורים לארבעה מחזורי השירה ששלח אליו סוצקבר.

החודש — פורסמו השירים והאיורים במשותף בספר הנקרא „די פידלרויז" — „כינור־החורד", בהוצאת „די גאלדענע קייט" שושלת הזהב, הרבעון הספרותי המעולה שעורך סוצקבר בארץ מאז 1949, והם עמדו חגיגה יובל הששים לחייו.

כאשר פגשנוהו השבוע, עיקם את פיו באי שביעות רצון כשאמר: יובל ששים. הוא סולד מיובלות ומימי הולדת. כמשורר אמת — סולד הוא לא פחות מן הדיבור על שירתו: „על שירה לא צריך לדבר, והאחרון שצריך לדבר עליה הוא הכותב אותה. אילו יכולתי להסביר את עצמי בפרוזה — לא הייתי כותב שירה".

נכד בעל „אפיקי מגינים"

נאמן להחלטה זו נשאר סוצקבר גם בכל שארכה שיחתנו. הוא רק מסכים לגלות שבספר אסף שירים משנת 1970 עד 1973, ובהם פואמה ארוכה שנכתבה על הר־סיני בשם: „שיחי סנה" והוכנה מיסתורין, ההתגלות האלוקית של הסנה. פואמה זו תתפרסם בקרוב בעברית בתרגומו של א. ד. שפיר ז"ל, ב„כינור החורד" מצויה גם פואמה המוקדשת לסבו של סוצקבר, ר' שבתאי פיינברג, הגאון ממיכלישוב, בעל „אפיקי מגינים", ועובדה זו שההרה אותנו עשרות שנים אחורנית, אל ראשית נדודיו בחיים של המשורר המעיד על עצמו: „לא היה לו אף פעם מעט־מה."

מיהו אברהם סוצקבר? לילדי הארץ והניכית, שהם בבחינת „דור שלא ידע את יוסף" מהווים רוב משוררי אידיש וסופריה הגדולים — נעלם גמור, חוליה חסרה בשרשרת התרבותית, ולדעת סוצקבר. הסיבה אצל רבים לשכחה ולבורות: „משורר ישראלי צעיר שלא הכיר ספרות אידיש במקור, שאינו מודע ליצירה עשירה, מתנדלות בתרבויות האדם, שנוצרה באידיש — חסר בסיס מרכזי ביצירתו, חסר הרבה הבנה במהות העם אליו הוא משתייך".

מסמרגון דרך סיביר לווילנא

המשורר, שנולד בעיר סמרגון ליד וילנה, החל את נדודיו, כאשר שרף הצבא הגרמני המתקדם במלחמת־העולם הראשונה את עירו והפך את הוריו לפליטים. ההורים ברחו לסיביר, שם גדל אברהם סוצקבר בין קורגיזים, כששפת דיבורו הראשונה היתה קורגיזית. לאחר שנים, בווילנא, הנציח את שנות ילדותו בפואמה, „סיביר", שזכתה להתרגם לאנגלית מטעם אונסקו (היצירה היחידה של סופר עברי או אידי שזכתה עד כה לכבוד דומה) והיום היא נלמדת באוניברסיטאות האנגליות והאמריקאיות. בסיביר התייתם סוצקבר מאביו ועם אמו חזר לווילנא, למד בחדר, המשיך בגימנסיה עברית והחל, כנער בן חמש עשרה לכתוב שירים בעברית. אבל באופן טבעי, ודי מהר, עבר אל האידיש שפת אמו, ומאז נשאר נאמן לה עד עצם היום הזה: „אי אפשר לעבוד באמת בשפה לעפה". הוא אומר בהדגשה „אידיש זו השפה שלי, בה אני חי, חושב ומרגיש ובה חיו ומתו הורי אבותי ובני כל דורי".

בין פרטיזנים ביערות

משהחל לכתוב באידיש — פרסם את שיריו, ובשנת 1937 הוציאם בספר שירים שנדפס בוורשה. המשורר שאול טשרניחובסקי, שקרא את השירים בארץ־ישראל, שלח אז למשורר הצעיר גלויה מרגשת, ובה הוא מגלה לו: „שיריך מזכירים לי את שנות כתיבתי הראשונות". הגלויה היתה יקרה לסוצקבר עד כדי כך שנהג לשאתה עמו גם ביערות ווילנא, כשהיה פרטיזן. סוצקבר נשאר בגיטו וילנא מיומו הראשון ועד האחרון, הוא הסתובב בחוגי הפרטיזנים וכתב הרבה — דווקא בשנות המלחמה. ביומו האחרון של הגיטו ושל המרד ברח עם חבריו ליערות. מיפקדת הפרטיזנים ברוסיה החליטה לחלצו ממאבק אקטיווי כדי שימלא את ייעודו הספרותי ויגלה לעולם את גודל יהדות ליטא. יום אחד נחת מטוס רוסי בקרחת יער, סוצקבר ואשתו, פרטיזנית אף היא, עלו על המטוס ובשנת 1944 בחודש מרץ הגיעו למוסקווה והיו הראשונים שהחלו מספרים על מלחמת היהודים בגיטאות וביערות. בשנת 1946 העיד אברהם סוצקבר כעד במשפט נירנברג. ובשנת 1947 היה ראשון הסופרים הניצולים שעלו לא"י, שנתיים לאחר מכן הוציא, ראשון בארץ, עתון ספרותי באידיש, „די גאלדענע קייט".

ראשון תמיד

„תמיד אהבתי להיות ראשון, זה מלווה את כל הביוגרפיה שלי" אומר סוצקבר בחיוך קל. אם על שירתו אין הוא מסכים לדבר הרי שעל העתון שייסד הוא מוכן להאריך בהתלהבות.

הרבעון הזה, שהיום הוא בעל עמדה מרכזית בכל העולם, בתחום ספרות האידיש, זכה לראות בין דפיו את יצירותיהם של כל סופרי האידיש הגדולים. הזל פלייזוק, גלטשטיין, פינסקי, אפרסושן, ועד בשויס, קצ'נגיק ושגאל עצמו. הכותב גם שירים והערכות ספרותיות באידיש. גליונות „די גאלדענע קייט" נשלחים לכל קהילות ישראל בעולם, ויצירות שנתפרסמו בו מתורגמות לכל לשונות תבל. אחת הדוגמאות ואתרגות — סטור של קצ'נגיק שתורגם בידי פרופסור קאנגא אודא ליפאנית. הפרופסור מצרף לתרגומו מכתב אל העורך הכתוב באידיש מובהקת...

לשון אידיש לא תגווע

„אינני חושש לגורל האידיש. בעולם" אומר המשורר ששיריו בתרגום ובמקור נלמדים היום בפקולטות לספרות בעולם ואף נכתבים עליהם דוקטורטים (בעיקר בארה"ב) „קודם כל יש עולם גדול של יהודים קוראי אידיש, מארגנטינה עד דרום אפריקה, מבראזיל עד אוסטרליה. אני זוכר איך כשנסעתי לדרום אפריקה לפני כעשרים שנה כדי לספר על גיטו וילנא ולקרוא משירי באו אלפים אלפים לשמוע אותי. היו אז שם בתי ספר באידיש וחיים תרבותיים עשירים בקהילות.

אבל גם היום, כשהזמנים השתנו, נולדה תשוקה חדשה לאידיש בין הסטודנטים. בשלושים או ארבעים אוניברסיטאות באמריקה — מלמדים את השפה הזאת וספרותה, ומה יכול להיות סימפטומי יותר להכרה בערכה של הספרות באידיש מאשר העובדה שזכרתי קודם — תרגום ליפאנית?"

אגב, כשתורגמה הפואמה „סיביר" לאנגלית, התקבלה באהדה בעולם הספרותי האנגלו־סכסי שוודאי איננו עני במשוררים גדולים; והיום היא נלמדת כדוגמה לשירה מודרנית בת המאה ה־20 באוניברסיטאות האנגליות.

אין ממשיכים לספרות אידיש

„אבל אם לשפה אינני חושש — לכותביה אני חושש ביותר" ממשיך סוצקבר. „הטרגדיה של האידיש היא — גורל סופריה. שום שפה לא סבלה מגורל כזה. קודם היה היטלר שרצח אלף סופרים. בווילנא עירי היו כה הרבה משוררים וסופרים — רק אני ניצלתי. מלודז' ניצלו אחד או שניים. וכל כולם הושמדו. אחר כך בא סטאלין והשלים את המלאכה. רצח הסופרים היהודיים ברוסיה נערך בדיוק השבוע, ב־12 באוגוסט. וגם מלאך המוות בכבודו ובעצמו איננו שובת. מאז שייסדתי את הרבעון ב־1949 השתתפו בו כמאה סופרים שאינם כבר בחיים. אחד האחרונים שנפטרו, ובמקרה נזכרתי גם בו היה כמובן אהרן צייטלין".

„ומדוע אני אומר טרגדיה — כי ממשיכים, אינני רואה. אין „צברים" בארץ שכותבים אידיש או שולחים יצירות לעתון. מי מהווה את הדור הצעיר שלנו? יש כאלה שבאו בצעירותם מהגולה, כמו משה יונגמן ואריה שמרי שבעיני הם משוררים חשובים ומוכשרים מאד. עכשיו באים מברית המועצות סופרים עולים חדשים, כמו אלי שכטמאן או שלמה רויטמאן, ובכל זאת האטמוספירה המקורית, גדלנו הכוחות, הגדולים הלכו. אם אינני נואש מן העתיד, אם אני מאמין שהאידיש וספרותה ימשיכו להיות, זה בגלל שניסים קורים. אתן דוגמה. הכרתי נערה בשם חוה רוזנפארב, בת שש עשרה היתה בגיטו לודז' והיא ניצלה מאושוויץ. לאחרונה, פתאום, פרסמה טרילוגיה ענקית, המונה אלפיים דף בשם: „דער בוים פון לעבען", עץ החיים. זוהי אפופיאה אדירה, המתארת בכישרון נדיר לדעתי, את התקופה מ־1939 ועד אחרי אושוויץ. אם בארץ, היום, מתפרסם פתאום דבר כזה — יש תקווה. בכלל בישראל אדישים השלטונות לאידיש, מסרבים ללמד את השפה בבתי הספר, וזה לדעתי חסרון עצום בחינוך שבעתיד עוד יצטערו עליו מאוד. אבל הקהל אוהב את השפה. אני רואה הרבה דוגמאות המוכיחות זאת. כשרחל קורן, המשוררת קיבלה את פרס מאנגר, מילאו אלפים את בית הבימה. כשמופיע בלוף — בא קהל עצום לשמוע אותו. את „המגילה" של מאנגר ראו גם אלה שלא כל כך יודעים את השפה. ומה שמעודד עוד יותר — כל משורר עברי צעיר שיוצא לשוחח אתו אומר: חבל שאינני יודע אידיש".

התלישות של סופרים ישראלים

סוצקבר מספר כיצד ניסה אישית, להשפיע על שרי ממשלה (ביניהם שר החינוך) להפוך את האידיש לשפה שמלמדים בבתי הספר — וחרכה ניכשל:

„הרי מלמדים אצלנו עגנון ביאליק, — איך אפשר להבינם בלי אידיש? גם אלתרמן ושלונסקי ידעו היטב את הספרות האידיש במקור — זוהי מעשיר את צלמם. בלי שפה א — כאילו מצמצמת כוחם של בני הארץ, ואני רואה לפעמים תופעות משונות של כותבי עברית שהם כנויים בתוכן היהבתם. כששואלו סופר עברי די ידוע מי האנשים הכי חשובים בהיסטוריה ענה: ישו, מארקס, היטלר... בשבילי זה סימפטום של חינוך ותרבות בלי שורשים יהודים. לא לימוד את אלף שנות היצירה האידיש — היו גם הספרות העברית, אותם הכותבים בארץ מושפעים. מכל אחים וכל משב רוח צרפתי או אנגלי — מדוע שלא יושפעו גם מסופרי עמם, שהם מענקי הספרות העולמית?"

גם כשאנו, מזכירים לסוצקבר שרוב תושבי ישראל הם יוצאי ארצות שהאידיש לא היתה שפתם ושפת תרבותם, אין הוא נרתע, „ומה בכך? כשם שמלמדים ספרות אנגלית את כל הילדים, למרות שהורים אינם בני התרבות האנגלו־סכסית, כך אפשר ללמוד ספרות אידיש שהיתה שפתם של מליונים, ושבה נכתבו הדברים החשובים ביותר בעמנו. נכון, כותבים גם בשפות אחרות, אבל האם היצירות שכותבים יהודים באנגלית או בצרפתית יישארו כנכס של העם היהודי? הנה עד מלחמת העולם השניה כל המשוררים הגרמניים היו יהודים. ונכון, מי מהם נשאר לנו? מה להם, ולתרבות היהודית? [illegible] אומר סוצקבר, [illegible] את הסעות לילתהילד ללמוד אידיש — [illegible] לא יהיה או מאוחר מדי".

פרוזה פיוטית

אבל עד אז, ממשיך סוצקבר, כמפסל של איש אחר, לפרסם ולטפח כל יצירה חדשה וכל כשרון חדש — באידיש, כשם שהוא ממשיך לכתוב בעצמו. בקרוב, למשל, יתפרסמו בהוצאת האוניברסיטה העברית בירושלים שש ספרים בפרוזה פיוטית משלו, במקביל לספר סיפוריו של בשוויס־זינגר. באותה הוצאה, כשלושה הספרים הוקדם הקדמה בעברית. „אין שום מלחמה בין השפות הללו, הן שפות אחיות" הוא מסביר „כל יהודי צריך להכיר את שתיהן. היחסים ביניהן צריכים להתפתח כדברי האימרה: „לא לבכות, לא לצחוק, אלא להבין".

שאגאל המשורר

השיחה מתקרבת אל סיומה. ואנו שבים אל „כינור החורד". סוצקבר מספר בהנאה רבה על המאייר הגדול שלו, שאגאל, שהוא גם משורר באידיש. השניים התוודעו זה אל זה בווילנא בשנת 1935. מאז — התידידו והיו בקשרי מכתבים. בימי מלחמת העולם השניה, הציל סוצקבר, תוך סיכון חייו, את המכתבים של שאגאל שהיו מצויים בבניין המוסד לאמנות יהודית בווילנא. כשהגיע סוצקבר ב־1949 כי שאגאל חזר מארצות הברית, לחיות בצרפת שלח לו מכתב ובו הצעה להשתתף ברבעון „די גאלדענע קייט". שאגאל הסכים — שלח רפרודוקציות, מאמרים, מזכרונות של סוצקבר וכן שירים. במקביל, שלח לו סוצקבר את שירו „סיבירי". „ידעתי ששאגאל אוהב שלגים. את ערבות רוסיה השיר יזכיר לו אותם". הצייר התלהב מהשיר וצייר בהשפעתו שמונה ציורים נפלאים „הוא שלח לי את הציורים בחבילה פשוטה, כאילו היו מחברות או ספרים" נזכר סוצקבר „והם הגיעו אלי בדיוק בזמן ההפגזות בתל־אביב בימי מלחמת העצמאות..."

שאגאל גם זכה את ידידו במחאה שצורפה לאחד מכתבים: „כשאני קורא את שירך, אני לומד איך לצייר". ועל כך מעיד לי סוצקבר: בהעת את שאגאל מצאי לא רק לראות, אלא גם לקרוא. הוא משורר אידי טוב".

יסד הרבנות ׳אשית גמותיו

מאת הרב מנחם י. הלוי אושפיזאי

אי אפשר לעמוד על התוכן של סגולת קדושת ארץ ישראל, ולהוציא לפועל את עומק תכונתה, בשום השכלה רציונלית, אנושית כי אם ברוח ד׳ אשר על האומה בכללה. (אורות ט.)

השרשי בתורת הרב, שכל הדרכים מובילות לגאולת ציון והתורה. תחית־הקודש בארץ ישראל והתגלות ישועת שלובים בקשר קיימא וקבוע בסדר העולם והבריאה. מתוך היבטים מקיפים כיצד שני כוחות הכיוונים עלים בישראל בהעלם ובגלוי. כוח אחד מפעל ומאר באור ישר וחוזר. הכל משותק לבוא אל מקומו המיועד כללי המיוחל.

ה התגשמות הישועה בכל ן, בכל צעדי ההשגחה הליכות החיים הישראליים ן, בהתפוכות המתרחשות , בהרדניות המתרגשות מדר השחר באנושיות, ך גוי לגוי, בהתגרות בין ל. הכל נובע הוא ממקור א הקלה כלפי עם ישראל הנה לו מפי ה׳ לשלום ן שעם ישראל לא יגיע חו המובטח לו מפי ה׳ אמריה של הבריאה ר ו הוא מנהג הבריאה רות טז)

שועה אינה יכולה להס־ רתורי אמונה. התוכן של הנה׳ חייב להדריך כל טבעיים המודיניים שיהו מודרכים לפי השקפת ה־ א, היא היא לברית, ה־ צמיות במדיניות הישר־ שאבהתו חלשה איך הוא על אמת זו ? ואיך יתר בר בעתיד המובטח כאשר ר רק עם ההווה ? לכן בנתות המוחלטת של ה־ אליות על ארץ ישראל נה נישה מיוסית, אז ת. כל מה שנעשה בארץ קים הבריטים באותן יחי ליגלי, הרי העוסקים ביטו שארץ ישראל שלנו צה שמשיבו היה צדק. ת יום כפורים התערער ימי, נחלשה גם החכמה יום בממשלת ישראל ש־ ם בהדיל שהובילו את לנצחון, ואילו עתה הת־ כה הדיפלומטית ומוני־ כוסרי בבטחון בישועתם ן להם מקור אמונה לש־ שפי הישועה. לכן כל מאמין שארץ ישראל כולה לעם ישראל כולו, בשרון הנהגה, להיות לפני העם להנהיגו ר תן ולישועה.

שבועה

לישועה, הישרה מרחוק לכים הכפעלים בבנין ץ, וזוה מראש המבונים דרך הגאולה, התלהבות עולות ההדרדרות יותר, ינר מוסרים את עצמם לה על אהבת הארץ, מתעלים בקודש, מוכנים מסרה לידי זרים. הרב צבור שעליו לעמוד ב־ על עצמו הנטל בעמוד ש בבטחון ובאמונה בדי ן ישראל.

ביו : „הקיום הישראלי יהודי שהוא עושה את עולם בלתי מנוצח ב־ הוא רק בו באומר היהודי הכשר, שהוא א בבהירות ובהבלטת, ישראלי, הוא ולא אחר. בושא השמוטר של ה׳ שה אשר בשבענו על „אם אשכחך ירושלים ׳ הכח הזה הוא הגחו ויק הרדים של אש קדש

שו אלו מאירים לדור יזוא, וקוראים לאמרוית רה של אנשי תורה ר רץ קדשנו, שלא תפגע יכים בלתי נבונים של ן להם תחושה יהודית נו.

שכתבנו אנו קוראים רק צדק תרדוף למען ן את הארץ אשר ה׳ לך׳ (שופטים ט״ז כ). ׳: „בדאי הוא מיגור יות את ישראל, ולהר־ בתן, ושלא להפילם ב־ יסים להפיל את שונאי־ צגת מערכת במשפט ה־ ׳ הספרי מלמדת מידת בת על אישי התורה עם האמה כשופטים ר ; המדריכים את עם ה׳ אוציות כללית מוטלת עמה והמבצה של כנסת עניני תורה וקדושה. לשמנו, בשתוך ישראל : בארץ מאויבים. ולא גלים כלפי הצרכים ה־ ביים של עם ישראל, כי הספרי, אינה מסתפקת ופסיקה לפי שפונה ׳ חיוב או פטור אך . ודאי זה חיוב ראשוני יהגה העיקרית מופניה הן בתורה והן במחשבת : אמתו. התורה אומרת הארץ אשר ה׳ אלקיך אמר על המתנה ואל המאבד מה שנותנים לו, ליצור כלי קיבול בעם ו מסוגל לקבל כתנת סרי לבית דין הגדול להחיות את ישראל ר מוכנים להתמודד עם בר עליהם. לכן אמרו : ית דין יפה׳. כדוגמא ם כמו רבן יוחנן בן בראש הדור לפני החרבן צרכים של האומה, וכמו מראשי הלוחמים לצדו א לשחרורה של ארץ־ הרוקאים, יחד עם זה ו בדור הנאצים שהרביץ בארץ ישראל והבטיח ומה של התורה בעם

אמנים ומופקדים לשמור על התקשרותנו עם כל הרב מבשה שיקום דור מסה על כתפיו וילכו הגאולה.

׳ב לדורות

ה, עשה שיקומו מגשימי את האלוקות בבנין ה׳ ה בקודש. לשם זה יום עלים מרכזיים לדורות: ת הראשית לישראל, הגבהה רוחנית לישראל אל. למרות הקמוטניות הראשית, מיום היוסדה בה צפונה במוסד עליון הרבני במדינה קיים

בזכות הרבנות הראשית בישראל. גם מערכת הרבנות המקומיות הוקמה ר מתפתחת באמצעות הרבנות הראשית. הרבנות המקומית בארץ הרבה יותר מסודרת מאשר קהילות גדולות ב־ גולה.

ידידי הרב ד״ר אהרן קלר, רב הציר נהריה, כתב ב„נתנותי" ביושר ובכאב על מצבה של הרבנות הרא־ שית היום. לדעתי, שורשי המצב אינם חדשים, תמיד היו צינעים בלתי מסו־ דרים ומקולקלים על כל הצדדים. ה־ מצב היום הוא שכל הדברים נע־ שים ברשות הרבים וגורמים בזיון. נעלם ממנו שמרן הרב זצ״ל היתה לו מגמה ביסוד הרבנות הראשית, ומפעל בקודש אינו נמדד לפי הצ־ לחתו הזמנית אלא לפי מהותו ואור־ הגנוז בו. כשם שכל המפעל הלאומי עדיין בתהליך של תחיה לקראת גילוי הקודש שבו לכל היקפו ועדיין כן הרבנות, שהיא דבר שבקדושה יש לה משטינים מבפנים ומבחוץ וישנם קשיים שאנו מצפים להתגבר עליהם. הרב כתב עוד לפני חמישים שנה ויותר על קטיגוריה בין חכמים והוא רואה מהות לעריכת המחלוקת ממקום של אחדות שממנו יושע יהודה וישראל.

ואחר, ישיבה מרכזית בירושלים : שמענו הרבה פעמים מפי הרב זצ״ל כיצד הוא מסביר הקמת ישיבה זו, תכניתה ומטרתה ומה הוא מצפה ממוסד כזה. הרב הבין שיש צורך להנהיג דור חדש של תלמידי חכמים המושרשים באמונה בקדושתה של ארץ ישראל ובסגולתה של כנסת ישראל. היתה סייעתא דשמיא עצומה למפעל זה. גדולי תורה, הניחו הישיבה, בגבורה שבקדושה הם מתמודדים לכל דבר שבגב, כאשר ראש הישיבה מרן הגרצ״י הכהן קוק שליט״א מנצח על מלאכת הקודש. תלמידים מפרכז הרב הם הרוח החיה בהתנחלות בהרי שכם, להגן על הארץ שלא תימסר לזרים.

הרב שאף שבעיר ישראל ובמוש־ בותיה ישרתו בקודש אלה ההולכים בדרכיו כמשפיעים והרבנים. הרב ראה בזה ברכה לארץ ישראל סובה, שמורי העם יהיו מחונכים ברוח של קדושה, גבורה והאהבה להמון בית ישראל. אין צריך להיות רב משרן וכפוף לשרביטי מושלים, הרב הוא דוגמה החיה של אהבה ושלום לכל ישראל, אך את אמיתו לא העלים. ורבני ישראל יכולים לקחת להם כ־ איש מופת את הרב בהנהגת הצבור והמדינה. כל כתביו של הרב מלאים אמונה רגשית והכרתית בגאולת ישראל שלימה, והגאולה תחול על ארץ ישראל השלימה.

חכם הרזים

מאת הרב משה צבי נריה

„אור הבוטר הסתור. הוית הצוון של הנשמה השוקקת למאורות עליונים יתגברו יותר, בכל עת אשר רוחו יתרומם להקשיב קשב שיח־קודש מרזי תורה״. (אורות הקודש ח״א עמ׳ קכ״ט)

בין כוכבי־הלכת אשר סבבו את השמש בגבורות — מרן הגראי״ה קוק זצ״ל — נתייחד הנזיר, הרב רבי דוד הכהן זצ״ל, במסלולו הנבדל, בשביל־היחיד שלו, אור רזים אפף את אישיותו, ואור־מופלא זה לא רק ללמד על עצמו יצא אלא הוא גם בא ולימד על מי שבילו המתופף. דמותו של רבי דוד שימשה כתזכורת מתמדת גם לצד הנסתר, גם ל„עלמא דאתכסיא״ של מרן הרב זצ״ל, עלמ־ אצילות פנימי, שבו חי והגה הרב, עם כל רב הגעוניות של חיי־המעשה, „עלמא דאיתגליא״, שהרבה הופיע בפנינו יום־יום.

דמותו המהודרת־המכונסת של רבי דוד, השרויה רוח של רציבות, אוירה של כובד־ראש. שירת חייו הענוגה — שירת השתיקה הרוממה — הכניסה בישיבה צליל מתמיד משירה של מעלה, משירת עולם הנסתר, עולם הרזים.

*

אדם בעל חכמת־מוח יתירה ובעל ידע רחב בתורת הנסתר, עדין איננו ראוי לתואר חכם־הרזים. לשם זה נחוצה גם ובעיקר בינת־לב עמ־ קה, תחושה אצילית דקה, ועל כל אלה שתהא מהותו מוקרנת ע״י תפי־ סתו, שתהא דרך חייו מוארת כאור הרזים — רז בגימטריא אור.

החכמה שבכמת צפייה השגה, ר׳ אילו הבינה שבלב צפייה צבורה, ולקודשה הפנימית אין מגיעים אלא על ידי עבודה — „עבודה שבלב״. ובכל שהעבודה גדולה יותר, ההכנה הנפשית לקליטה יסודית יותר, הרי הן העושות את הלב כלי לקבלת טהרה וקדושה — „והכן לבבם אליך״.

ועל כן שנה לנו רבי דוד הנזיר זצ״ל, בראשית דבריו על החכמה הפנימית :

— „החכמה הפנימית היא עיונית ומעשית. היא זקוקה ליסוד העבודה, עבודת־הקודש, והמקובלים הראשונים נקראו בעלי העבודה״.

והוא מביא את דברי מרן הרב זצ״ל ב„אורות הקודש״ : „בעלי־ העבודה קראו הראשונים למסתכלים ברזיים. היינו הם היו עבודה (הוא קשב היחודים — עמ׳ קכ״ב). וממשיך לומר : „בליסוד ומחקר הקבלה ר׳ הולדותו לבד לא סגי. השגת ה־ חכמה הפנימית זקוקה לתנאים מיוח־ דים, מוסריים : „סור מרע ועשה טוב״, הטהרה הקדושה, אז יתגלה אור הרזים ליחידים המרומים את העולם״ (קול הנבואה, עמ׳ קכ״ל). ולמדנו כי אין האור מתגלה רק ע״י לימוד העיון, אלא ע״י המאמץ ה־ מוסרי המביא לידי טהרה, ע״י היחוד העילוי הנפשי המביא לידי קדושה.

במשנת הנזיר ישנה הבחנה ברורה בין המשכילים לעובדים. ועם כל חשיבות הלב שבמשכיל להיקף השכלי הרחב ולעמק העיוני, הרי הצדיקות נתונה לעובדים על פני המשכילים — „רחמנא ליבא בעי״ (סנהדרין ק״ו, ב), „אחרי כוונת הלב הן הן ה־ דברים״ (ברכות ט״ו, א).

ועריצות העבודה איננה רק מבור־ נת השפעתה הברוכה על האותיות ה־ מידות, אלא גם מבחינת היותה מכ־ שיר להשגה זכה יותר.

*

תקיפת פתיחת שערי־הלב ל־ טהרה ולקדושה, היותה בשמות־ימיני

בישיבת ראדין, בצילא דמהימנותא של הסבא־קדישא „החפץ חיים״ זצ״ל, באווירת הבריאה של יראי־ שמים טבעית, נודמלית, מלאת חן־ הפשטות ויושר־הענוה. כבר אז בלטה אצלו הנטיה לאגדה ולמחשבה, וכשם שמצא את דרכו לספרי העיון של

מחשבת הפילוסופיה הדתית, כך עסק לא־מעט בספרי תורת־המוסר (חובות־ הלבבות, שערי־תשובה, ומסילת־ ישרים). היתה גם תקופת־חיים קצרה של תשומת לב מיוחדת ללימודים פילוסופיים כלליים, ובתוכם הל־ד בפטרבורג. אולם לימודים אלו הע־ ניקו מרחבים למוח, אבל לא הרוו את צמאון הלב.

והנה נתגלגלו הדברים שרבי דוד יצא מרוסיה לגרמניה, ועם פרוץ מלחמת־העולם הראשונה נעצר כנתין ארץ־האויב ונשלח למחנה מיוחד, ודוקא באותו מחנה מצא את שאהבה נפשו. שם נפתחו שערי לבו בפני חכמת הנסתר. לאותו מחנה — באו־ גוזיים — הגיע רב־גאון חסיד מ־ רוסיה, הרב ר׳ ירמיה זצ״ל ממאנ־ דזמיר אשר בוואהלין, והוא הבחין ביקרת־נפשו ובאוצר־לבו של הצעיר המופלא, ופתח לפניו את „קל״ח פתחי חכמה״ של רבי משה חיים לוצאטו ז״ל, והדריך אותו בדרכי העיון של אותו מקובל אלקי, ש־ בעשה אח״כ לסולל מסילות הישרים של כל תנועת המוסר.

פגישה זו היא גם שהכשירה את הפגישה הגורלית בשמו. גאלון אשר בשוויץ, עם מרן הגראי״ה קוק זצ״ל, עם המאור הגדול לממשלת הקודש אשר איחד את תורת־הנגלה עם תורת הנסתר, איחוד מלא ושלם, אשר היה בשבילו ל„עמודא דנהורא״ ש־ לאורו הלך עד יומו האחרון.

היה זה בשביל רבי דוד חזיון רב־ עצמה : „חזיון בלתי־מצוי, אדם ש־ הדרישה של הנגלה והנסתר יחד, תהיה בו במילואה״ (אורות הקודש ח״א, עמ׳ ל״ו). אישיות רוחנית נעלה, אשר איחדה בקרבה את שניהם, איחוד מלא ושלם, ככל הכתוב והמבואר ב„סוד איחוד הנגלה ו־ הנסתר״ (שם, מעמ׳ כ״א עד עמ׳ ל״ח).

*

המגע עם מרן הרב זצ״ל, פתח אופקים חדשים, אולם הלימוד של כתבי רמח״ל ז״ל, המביע את החותם של מהלך מחשבתו של רבי דוד ז״ל, ובסוף ספרו „קול הנבואה״ הוא קובע : „רוחו של רמח״ל שרויה על התקופה האחרונה בישראל לכל זרמיה, וכן על דורנו הדורות ה־ באים״. והוא ממשיך ואומר : „עלינו ללמוד „קל״ח פתחי־חכמה״, כמו ב־ „תקנות הישיבה״ של רמח״ל : שלא יהא הלימוד הזה, כי אם לתיקון ה־ שכינה הקדושה ולתיקון כל ישראל. לעבוד לפני ה׳ באמת ובתמים ר באהבה שלמה״.

גם את סוד השתיקה קיבל רבי דוד מבית־מדרשו של רמח״ל, ב„משפטי השתיקה״ הכתובים על „ספר־הברית״ של חבורתו הקדושה, סגל חבורת תלמידיו הנבחרים־הנבררים של רמח״ל. אולם דומה שכאן היתה לו אסמכתא קדומה יותר, בתלמידו ה־ מובהק של האריז״ל הקדוש ז״ל, רבי חיים ויטאל ז״ל, אשר ספרו קטן־ הכמות ורב־האיכות „שערי קדושה״ היה מצוי תמיד בכיס שבחיקו של רבי דוד, בבואו מביתו ובלכתו ב־ דרך.

כי בין ארבע המידות הטובות ה־ יסודיות, מונה רבי חיים ויטאל ז״ל את מידת השתיקה, להיות „כאילם לא יפתח פיו, לבד בעסק התורה והמצוות, או בהכרחי לקיום הגוף, ולצורך בכח־הבריות״ (שערי קדושה חלק א׳ שער ב׳, ועיי״ש חלק ב׳ שער ה׳ באריכות). רבי חיים ויטאל מביא דברי הזוהר : „אוליפנא, כל מאן דנטיר פומיה ולישניה־זכי ל־ אתלבשא ברוח קודשא״. (למדנו : כל מי ששומר פיו ולשונו, זוכה להתלבש ברוח־הקודש).

*

„יש השקפת עולם ויש האזנת עולם — הענין השמעי אינו צופה בעולם אלא (מאזין) מקשיב ושומע חוקי עולם״ (קול הנבואה, עמ׳ ל״ח).

— ובכדי להגיע להאזנה־הקשבה זו צריך להתרכז בהרבה שעות שתי־ קה, בהרבה ימי דומיה.

רבי דוד הזיר עצמו מן הדיבור בכדי להקשיב לרזי־עולם, רבי דוד התייחד בעולם של דומיה, בכדי לשמוע את דבר חכמת הרזים.

הולכים ופוחתים

מאת אהרן פיצ׳ניק

מדברים הרבה באחרונה על אפשרות של מלחמה, על מאבק מעטים נגד רבים, על סכנות וסיכונים שונים אצלנו. אולם לא חלים ולא מרגישים שיש לנו סכנה מוחשית אחת גדולה שלא מדברים עליה כלל והיא יותר קשה לעמנו אפילו מסכנת מלחמה, מפני שבה תלוי כל קיום עמנו ואפשרותו לעמוד בשער נגד כל אויבינו הקמים עלינו.

היא הסכנה הגדולה של דילול עמנו בגלל ילודה נמוכה ובגלל המתת ה־ עוברים ברחם אמם לפני שיצאו ל־ אויר העולם. ראיתי סטטיסטיקה אחת שלפיה מבצעים אצלנו בכל שנה כארבעים אלף הפלות ! והרי זה משותו ככמעט, שמאז יסוד המדינה הושמדו אצלנו ביודעים יותר ממיליון יהודים ! הבשמע כדבר הזה ?

איש אחד מומחה בדבר אמר לי, שהגלולות למניעת הריון והמפלות ללא בסיס רפואי סכנה לעמנו, חמורה יותר מאיומי המלחמה והמחבלים. עיראנו שח״כים מכמה סיעות שבכנסת התאחדו להכניס הצעת חוק שיקל על ההפלות, כמו כן הודיעו ב„שירו־ עות רצוי״ שהלמידיד תיכון המציאו „גלולה״ חדשה למניעת הריון ואין פוצה פה להעיר על חומרת הדבר. הנגו שומעים השכם והערב תביעה אל יהודים מכל העולם שיבואו אלינו לחזק את מעמדנו בארץ. כדברים על עליה של חצי מיליון עולים בשנה כעל דבר אידאלי כשלא השגנו אף רבע מזה עוד, כאן אנו מאבדים ב־ מזיד מיליון ילדים ואין איש שיראה את הסכנה ההולכת וגוברת אצלנו.

*

הילודה המוקבה היא בעוכרנו. קראתי, שבתל־אביב למשל היתה ב־ שנת 1972 הילודה בערך 1,3 אחוז לאוכלוסיה שלה, בה בעת שבסקטור הערבי בארץ הגיעה הילודה באותה שנה לערך של חמישה אחוזים.

לצערנו גו השלכות למצב הפוליטי שלנו, שאם ימשך הדבר באותה פרופורציה של הילודה בינינו לבין המיעוטים יכול לקרות שהרוב יהפוך למיעוט והמיעוט לרוב, מלבד זה הרי כולם מוצצים שאם לא נהיה לפחות 5 מיליון יהודים בארץ לא נוכל להחזיק מעמד במצב שבו אנו נמצאים, היכן התורה והתורה לתקן כל מה שהתיד לבא ?

מדברים על הטבות והקלות למשפ־ חות ברוכות ילדים. לעת־עתה אנו רואים ושומעים שכל המטפלים בכך מתדפקים על דלתות המוסדות ותורים הקובעים ואין שומע להם. חבר־כנסת אחד מתכונן להציע חוק בכנסת ש־ משפחות ברוכות ילדים יהיו פטורות ממסים ויקבלו חינוך חינם לילדיהם והקלות כמו לעולים החדשים. כל זה הוא רק בבחינת מחשבה טובה בלבד. ביהדות הדתית הרבה משפחות ברו־ כות ילדים, אולם למדנו ש„כל ישראל ערבין זה בזה״ ואנו מעוניינים ב־ „כל ישראל״ גם במובן זה. האם זו בעיה „דתית״ שהציבור החילוני אין לו עניין בזה ? הבעיה של סכנת דילול עמנו בעינה עומדת, וצריכה לעניין ולהדריך את כל אחד מאתנו.

*

השלכות רבות לבעיה מבחינות שונות של חיינו ושאיפותנו, בארץ וגם בחוץ לארץ. הנה אנו מתלבטים בשאלת החינוך בחוץ לארץ ושואפים שיותר ילדים יקבלו חינוך עברי שלם בתפוצות, כדי שישארו נאמנים לעמם ולמולדתם. הנה שוחחתי באחרונה עם כמה מחנכים בארצות הברית, שבאו הנה לתוספת הקיץ והלום פתאומיים פרה שהחינוך היהודי ב־ ארצות הברית ירד פלאים, כשבבי־ קשתי פרטים מהם שמעתי סיפור עצוב מאד.

יצא שאותה הבעיה של ילודה מעטה עשתה שמות גם בחינוך ה־ יהודי בארצות הברית. כמה מבתי ספר על יד בתי הכנסת נסגרו ר אחרים עומדים להסגר. סקר שהכינו באריכת ועד החינוך היהודי בניו־ יורק קובע, שהסיבה היא הילודה ה־ נמוכה באוכלוסיה היהודית. הם קראו בשם בתי־כנסת גדולים וידועים שרק לפני שנתיים־שלוש נמצאו על ידם בבית־ספר של שבע מאות ילדים ר יותר, עתה ירדו למספר של מאה תלמידים ופחות מזה.

מחנך אחד, מנהל של ישיבה קטנה, מה לי, שזה כמה שנים מתלבטים להשיג תלמידים בשביל כיתה אלף, מפני אותה הסיבה של ילודה נמוכה. הם כבר הבריחו שמקבלים תלמידים לכיתה א. בלי שום שכר לימוד והוסיפו הקלות והטבות שונות, והרי כל הבאמצעים הכיתות הראשונות הן דלולות מאד. מובן, שאם אין די תלמידים בכיתה א׳ אין די תלמידים לשנה הבאה בכיתה ב׳ וכן הלאה, ובתי הספר הולכים ומתרוקנים.

במדינת ישראל הבעיה יותר חמו־ רה. כאן במקום חיותו של העם ש־ עיני כל ישראל צפויות אלינו, שאלת חיים היא בשבילנו לקלוט עולים ולהושיב מארבע כנפות הארץ ולהת־ חזק מהריבוי הטבעי, מ„עליה פנ־ מית״. אם גם כאן הבעיה היא כל־כך חריפה, הדילול העם הוא כל־כך מוחשי, אנה אנו באים ? העולם ה־ מזל מתלבט בבעיה „התפוצצות ה־ אוכלוסיה״, ואנו הולכים וחסרים, הדבר זה מכריח במבגיע להאסו דרכינו.

*

שני הפגעים שהזכרתי, שהיים שהן אחת, הילודה הנמוכה וההפלות ללא בסיס רפואי. הם מבעיות הקיום של עמנו ואסור לנו לעבור לסדר היום. אחד ממנהיגי יהדות בריטניה שעמה כאן אבר בשיחה, שאבלם בבריטניה, הודות ללחצים של החוגים השמאלניים, נתקבלו חוקים ליברליים בנוגע להפלות, ובגלל זה עלו מספר ההפלות בבריטניה לכדי שישים אלף בשנה בממוצע, ואילו בבואו לכאן נדהם לשמוע שבארץ קטנה פי קטורים מבריטניה באוכלוסיה, יבוצעו הפלות במספר ענקי של ארבעים אלף ל־ שנה !

אצלנו עדיין לא השלימו החוגים השמאלניים עם החוק הקיים בנוגע להפלות, ומזמן לזמן שומעים מהם הצעות שונות איך להקל על ההפלות ואיך לארגן בצורת החוק ובתביעת הממשלה את „תכנון האוכלוסיה״. הם חושבים, שבכך יקטינו את הפער בין שכבות העושר והעוני. טעות גדולה בידם, הם יכולים רק לעזור לדילול עמנו ולהגדיל את הסכנות מאויב הסובב אותנו.

פיקוח קבע, שהדות לקיום ה־ רצוף של עמנו בתקופות רבות ר ארוכות, בנוסף לריבוי הטבעי, היה עמנו צריך להגיע עכשיו לקרוב ל־ רבע מיליארד נפש, אלא שהפרעות והשמדות ביהודים בכל דור ודור הקטינו את מספרינו עד למינימום של עכשיו. אכן, בכל דור ודור עומ־ דים עלינו לכלותינו והקב״ה מצילנו מידם, אך לצערנו אנו הולכים ופוח־ תים ואלה ה„אורים״ שבגינים על ההפלות ועל „תכנון״ האוכלוסיה אצ־ לנו עוד מוסיפים את הירידה.

סוף דבר, לא עת לחשות, לקראת הסכנות המרובות הסובבות אותנו צריכה להיווצר תנועה גדולה נגד הדילול הזה של עמנו. כל אחד, בלי הבדל עדה או מפלגה או מעמד, צריך לתת יד לזה. אצלנו קיימות תנועות קטנות להגברת הילודה וכדומה, אבל השפעתן אפסית. מה שצריך — זו תנועה עממית גדולה שתקיף את רוב העם.

המשפט מול הנשיא

מאת ד״ר שלמה דוד גולדפארב

יהודי העולה מן הגולה להתיישב בארץ, איננו כותב ספר־כריתות ל־ מדינה בה ישב שנים רבות (או כל ימי חייו עד הנה) — בה היה מעורב בגופו וגם בנפשו. הלא כבר הורגנו „חן המקום על יושביו״, ובפרט כש־ המדובר בארצות הברית. וזה מכמה טעמים : א) שם היהודי מרגיש את עצמו ממש או כמעט בבית. אם ל־ ראייה, הרי עובדות : יעקב יעבץ הוא סינאטור בכיר, אברהם ביהם הוא ראש עיר ניו־יורק, ד״ר הנרי קיסינג׳ר בן ליהודי והוא שר־ החוץ. ב) ממשלת ארצות־הברית, על מפלגותיה היו, ועודן פורשות כנפי חסותן על שלום מדינת ישראל ושארית נאמנה לברית שנכרתה ביניהן מימי הנשיאים טרומן עד היום הזה, ג) לכל עולה יש ב־ משפחה שנשארים שם, ונפשם קשו־ רה בנפשם.

התהם־והבא משולבים זה בזה. ר׳ נימי הלב נמשכים לשניהם גם יחד. מובן מאליו, כי יהודי שעלה מארצות הברית, שומר על ההענינות בעשה הנעשה בוואשינגטון, ולא יפלא, כי ספק־ביש של ווטרג׳יט כיסה את פני העולה בושה וכלימה. ואם גם ה־ יהודי הארצישראלי היה מוכן לסלוח לכל פשעי הנשיא ניקסון, כי היה „טוב ליהודים״, הרי שהיהודי שבא משם, ושהוגג על תקף ארצות־הברית הדרכיה, לא יכול להשלים עם ה־ עררוריות.

והנה בא היום הגדול, יום שהפך את ארצות הברית מאפילה לאורה, מיגון לשמחה, מחשש עבדות הדיק־ טאטורה לוודאות של חופש דימוקר־ ראטי. כל כרכורי הצביא ניקסון והצדקותיו ועשי דברו וכל נפתולי השקרים לא עמדו לו להיחלץ מן ה־ הסבך של בציעתו בתפקידו הרם. אם יש את נפשך לדעת למי תורה ולמי ברכה על כל הצדק היושר, שאין משוא פנים לפניו ואין שוחד לנגד עיניו — הלא הוא המשפט. וזה גולו וזה כבודו של המשפט ב־ ארצות הברית השוה ומשוה גדול כקטן. התהליך הדימוקראטי, המבוסס על חוק הקונסטיטוציה, רואה כל אחד כזכאי עד שנמצא חייב. אין קץ ואין גבול לדרישות וחקירות שעומדות ל־ ימין הנאשם. אך לאחר שנאשם ר־ מעשיו מוכיחים את אשמתו, אין עצה ואין תבונה לנגד החוק ומשפט. ובכן נשיא אשר יחטא, מורידים אותו מגדולתו.

הדברים נאמרים בימים שאליבות וחוקמגה מושלים בכיפה. ובבקום המשפט שם השפה, בימי מהת ר מיצר מדינים בכיר בגודל הפם ה־ אמריקאי, שבעמדו הבן, יציב ר בבוסס על יסודות הקונסטיטוציה, שאין משלה דומה לה, לא ניתפס לשטן הבחשות ומזיק לעם ולמדינה, אלא נתן לספיפי החנק ולפרטי־פרטיך של המשפט להתפתח בפומבי, ר לפענח את תעלומות הרשת של פש־ עים ומעילות בחלונות הגבוהים.

„אשר נשיא יחטא״ נדרש בפי חז״ל, אשרי הדור שהנשיא מביא כפרה על שגגתו... אמנם כן, אשרי מדינת ארצות־הברית, שראו נשיא, שלכאורה כל העולם תלוי בהבל פיו, מביא בעל כרחו כפרה על חטאיו. כדאי לחזור ולהדגיש כי הנס הזה אירע בשל דבר אחד בלבד, והוא כי בארץ שדימוקרטיה עומדת על חוק ומשפט יש יציבות והקוה טובה לישראלית. על זה גאוה האמריקאי ועל זה יש ליהודי אמריקה להודות, כי חייו חיי בניו, — מובטחים בצל החוק המשפט. ראייה לדבר : גם השופטים שמינה ניקסון, לרבות ה־ שופט העליון, בורגר, לא היססו מלהוציא מסקנם על חובת הנשיא להתנהג כאורח הארץ ולהמציא את הסרטים הנשוהים : טוב ועפילה !

נמצא, שלא רק יהודי ארצות־ הברית שעלה לארץ, מרים כוס את ראשו בגאווה על צדק־מוצאו, אלא שכולנו יחד מאשרים כוכינו, ושר־ העולם זכה, לתוצאות ישרה והוגנות מן הפסק הביש של דורנו. ישראל השכון יותר לבמה בבריתה עם ה־ מדינה שעליה יש לומר : „שם שם לו חוק ומשפט.

מעניין לעניין באותו ענין : אולי יש להוציא „מוסר־השכל״ מפרשת ווטרגייט והוצאותיה שיש בהם ללמד גם להתנהגות המצויות בארצנו.

באספקלריה בהירה

(סוף מעמוד 4)

בה. כשם שהאלקות היתה מתגלה אליו — אל איש האמונה והאחיזה הנבואה — באלפי קולות ובגות־קול, כך התגלתה אליו התורה בתמונתה השירית, בחינה ומירות היו לי חוקיך. אך אדם רגיל מישראל, גם כשידיע רב לו בתורת הגולה — בהלכות איסור והיתר ובהלכות נזיקין — אם אזנו אטומה לצלילים של מעלה, אפילו הוא תורה על האמירה ש„כל מצוה יש לה תכונה מוסיקלית״, אין זה אלא הורה של הקיינות נטולת משמעות נפשית.

באוצר החסידות שמורה אמירה־פנינה המיוחסת לבעש״ט : כתוב, „הרבה עשו כרבי שמעון בן־יוחאי ולא עלתה בידם״ (ברכות, ל״ה). הדגש הוא על המילה עשו. כדי שרשב״י תעלה בידי אדם, חייב הוא להיות כרשב״י, להגיע למדריגתו שלו. אך הם לא היו כמו רשב״י רק עשו כמי מתכונת מעשיו — ועל כן הדבר לא עלה בידם.

זיקה לרוחניות

מכאן אנו למדים, כי אישיות רוחנית נעלה צריכה לשמש מקור להשראה, ולא מקור לחיקוי. כדי שאדם יאמץ לעצמו את משנתו העיונית של הרב כדרך החיים דרוש לו לפתות ניצוץ מנשמה השירית של הרב. ואילו אנשי־השגרא שברשות־הרבים המתעסקים בשיגגון דברי הרב מבלי שיגיע (מלשון נגיעה !) לאותם גבהי המדריגות, לעולם לא יגיעו לאותה האמת הפנימית שמכמנה בנומו הדברים. מכאן החשש של סשטש ואיבוד משמעותה המקורית של משנת הרב אם היא תיהפך לנחלת המונים.

כשהרב מדבר ב„אורות התשובה״ על ה„נשמה הלאומית ההולכת להיגאל״, הרי האמירה הזו הוספת את יקוד החזון של משיחיות ומלכות שהרב היה נתון בו, אך כשהתיישות, אנשי רשות הרבים, מרוקים תיק פיסה ממתת החסד שהרב נתברך בו ממרוסים ומהמתח־המשיחי שלו — אם הם חוזרים על האמירה הזו, הרי לא נשאר ממנה אלא מליצה ריקה, מטבע שנשחקה צורתו. וכשהאמירות הצוצבות המתפרסות של מעלה מאבדות את אמיתתן הפנימית ונעשות לאמירות על סתם, הריהן עלולות בסופו של דבר להתגלגל לסיסמאות, הנילולות על מוסות ואראנספורטים הנישאים בראש העגנות בכיכרות העיר.

צבי ירון היה כנראה מודע לכך. בבאור משנת הרב הוא הלך בדרך של פופולריזציה אך לא נתפס לדרך של הימפוטיזציה (מלשון המוניזיה). ההבדל בין שני אלה הוא רב עד למאד.

ירון איננו איש מיסתורין, לכן מבוארת על ידו המשנה המיסטית של הרב מבעד האספקלריה הבהירה של השכל, כלומר, מאחר ששכלו של האדם מכיר במיגבלותיו, הוא עצמו קובע שכל העוויה וסימני־ השאלה שמסביבה לא ניתנים להתפרש על ידו בלבד אלא על־ידי כוח הכבצה שמעליו. לא כוח אראציונלי אלא כוח עלראציונלי, שאנו מכנים אותו הרוח הסורע המקננת בלב האדם. גישה ראציונלית זו פותחה שער למשנת המסתורין של הרב קוק שהיתה נעולה בפני בן דורנו המשפעך הראציונלי.

ברם ירון הקפיד שהשער שנפתח לא יהיה רחב מדי. גם לאחר שמעצבע סוגיות כתומות מהמשנה המיסתורית של הרב, דרושה התאכבוות רוחנית כדי לחוש אותן ולהבין הבנה שבלב.

חיבורו של ירון מוסיף חכמה לחכמים. אלה שהיו מצויים בכתבי הרב יעיינו בהם מחדש ויזדככו מהוד הקדושה העוטה אותם ; ירון הוסיף מפלילים בבית מדרשו של הרב קוק. כשתה גם אדם שעולמו של הרב היה חתום בפניו — יכול להציץ אל הנוכ ולהתפעם מכבו והתפעמות שבנבפש. אך גם אחרי שמשנת הרב מבוארת ומוהרת ומאירה עיניים, איננה נהפכת לנחלת המונים.

בסיכומו של דבר : יעוד חשוב נתייחד לספרו של צבי ירון. בתקופה של אטימות לעניינים שברוח הוא העניק לנו ספר המסוגל לחדש את זיקתו של האדם אל הרוחניות שבחיים ולהחזיר לו את הטעם והמשמעות שבהם. ועל כך יבורך.

המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים של ההסתדרות הציונית, שהוציאה לאור את הספר, הוסיפה עמוד לשורת העמודים של בעלי מחשבה ישראל, שהקים הרב פרופ׳ ש. ב. אורבך ז״ל.

כנר בתזמורת השירה

(שמואל בס — שנת הכ״ה לפטירתו)

מאת יעקב הורגין

הביקורת קיפחה את שמואל בס, גם המעט שנכתב עליו לא הגיע עד חישוף מהותו הפיוטית ומקומו בשי־ רתנו החדשה. אולי, משום שמטבעו רחוק היה מלקחת של מיפלגות ומילא מפירוטים של אנ״ש. ואולי — משום שקשה לשייך את בס לאסכולה פיוטית או „איזם״ ספרותי כלשהם. שום „איזם״ ספרותי לא ימצא תואם את הנבטלות האישית שלו, שכוללה פי מבחות, מצטורים להם נאות דשא אידיליים, ברם, דוקא בכך אני מוצא את שיבוהו. הוא היה רק משורר, זה תוו הטהור, הוור בעצם כל מה שנורש משורר נאמנים בקרבנו, אשר ידע את סוד הניגון ואת סודה של ראיית הלב. הוא השכיל, ככל לירקן בשמן, למ־ שוך על היומים הנוקשה התסתפים ולקלקות הרוך על קטיפה, לצבוע אותו בצבעי צבעים, ולהניעו „הכל היקום סביב על כף יד, ואני שבר בנן, ממעיכי רוחי״.

אכן, לירקן ייאמר לשיגן, שגנן בכוח הקסמים של השירה להעלות את כל היקום על כף ידו ולשימו גן רוה. ולא שבס ראה את היקום כולו כגן בית, ועיניו אטומות מראות מר־ בריות ועצמות. אדרבא. עיניו דוקא פקוחות והתגין קשובות מאד. שכן מישהו שמה „עין על כל באר ואוזן על כל לוע עמוקי״ ; הוא רואה היטב „מה מעל, מה מטה, נוטל מי קמי״ ; הוא יודע : „שמן ואלוה / ועין האבן / מי כמה ישב / עולם עד עולמו״. הוא שואל אותן השאלות הניצחיות על אלוקים ושטן, על אדם וגורלו, ככל הגוה ופיוטן מאז ומ־ עולם, אלא שהפילוסוף מבקש למצוא תשובות לפתרונים ואילו ללירקן די בשאלה עצמה, באשר באין התשובה מרחב אין סוף למשחק הרגשות שב־ עתיים סופם שהם הופכים לפלא. ש־ הוא אבי האמונה. האמונה היא ה־ פורקן לכל כעמעמה של ספק ושאלה, באשר היא הפתרון לשאלות ובה הישוב לספקות משמגיע השיר ה־ מנצה אל האמונה באה מנוחה להבל זאת המיטלטלת ומיטרפת בעולמות. רק אז אנו מכירים, כי יש ארון לבירה זאת. כל שמתרחש בקרבה אינו מקרה, בכל מחשבה ותכלית, ובאשר מחשבה ותכלית שם, בסיכומם האחרון, בכל אור וטוב.

*

שירתו של בס מצטיינת בעתרת מראות וציוריות. הוא שר על „יין החלונות השבורים״ ועל „שבלים על רגעי״. הוא שר על דוכנה של „בר״ בבת החייבים, והוא רואה : „מוב לב נהג יהמנו במחול העצרון / מאורים תמיד באור יום אחודים. והנה „ויהיה בשוכים / ויפקים יתגנם אל גביע הזהב״ הגוזו. הנוגו שוהה את „בת האודיהי״ עם „בת המתרן המשכלת״ גם יחד.

ברם, מיטב המראות והדימויים שמוצרים לה, ל„אחרי האלמונית, היא „האב־הגלים־האשה־העצרים״. „אותי־ זאת אין לה לא גוף ולא דמות הגוף, ואולם את כל המציאות ה־ שורות בפנימה ומחוצה של המשורר היא מלאה ; מין פאן־פמיניזם. היא ההשראה, מנבע ואליה השיר. היא מיתוס כופסם ועם זה גם יעד מכשי־ מאוד לכמיהותיו. היא אוצר הצב־ עים, שבו ומכנו מצטבעים כל ה־ דברים והאורידים בעולמו. יצריות מעורפת, כמעט אפלטונית, שמתמשכת כחוט השני דרך כל רהמי רגשיו וזרעי דמיונו, ומגוה־גוה מאירים גם נושאים בשיריו, שהם מרוחקים לכאורה מפניינו.

שירי אהבה ונוף, שירי מולדת ר־ נבר, ושירי המצורלים שלו — הכל נוהר אצל בס בקצב מיוחד כשלו — מילודי, בלי יומרות, כאופקי, טוב לב. לעולם אינו מתפרץ בציביגים של מרידה. יש אמנם שאינו רי־שה פנימית מעלה קצף ואף גלים על פני שירתו הרגישים בדרך כלל, זה קר־ רה כשהוא נתקל בתעתועי הגורל ובפגעים אנושיים. ואולם הרגיעה משתבבת לרוב מהר ואינה מבינה לעוצמה של סערה עוקרת. ההשלמה, זה מרכיב יסודי במגמליות המיוסית שלו, היא שעוכרת לו לשמר את האופטימיות שלו אף לכראה תהו־ מות ולילה שחורים, שבעברים לו למעגל חייו של האדם.

בתוך תיזמורת המבורדים בשירתנו החדשה נשמעת שירתו של שמואל בס כמבית מתבתקה של כינור. יש שיקולן השלו של הכינור נחבא ב־ רעשם של החצוצרות ותופים. בבקרה כזה קרא ללב, וזוקה עליו שיקלוט את קול הכינור, כהרי זאת לשונו. ושו, בם הוא מן המבמסים בין מצור־ ריגו היודע לדבר אל הלב ולדובבו. והיינו, כדאי להתאבק ולדלות שפייה הכינור מתוך הרעשים של התזמורת המבורדים, כי שירתו של שמואל בס עשויה להעניק לנו בשפע את אשר נוטל על כל שירה אמיתית להעניק לאדם, והוא : עולם יפה יותר, עשיר יותר בצבע ובצליל, ומלא טוב יותר.

בהיכל של מעלה

מאת אברהם ביק

„קולו של הכהן איש החסד של „תומך האוהב לאיש הס־ דיך״, שלוחא דשמיא ושלוחא דרחמנא״ (הרב צבי יהודה ה־ כהן קוק, „התורה הגואלת״, הראי״ה, ירושלים תשכ״ו).

שבעה ימים קודם יום הכיפורים עבו ימי שרב בירושלים. החום ה־ משכים שירד על העיר עד צער ב־ קרוב יפוי־ים האחרונים של שלהי הקייצא, אולם גנותיה הדחוסים של רחוב יפו, של הסימטה מול בית ה־ חולים האיטלקי המאילנות באילו צוננו ושוהר באותם הימים שבין כסא לעשור, והאויר הבוהל בחוגת דפי ספרים עתיקים.

כל אותם הימים, וביחוד לאחר ה־ שקיעה הנוגה, ישב הרב בחדרו ה־ קטן כאחוז קדוש בבדיצות גדולה, הגה בדיציות התשובה, ומבעד ל־ חלונו הנשקף לחצר עם הברושים הנבוהים ועצי־זית נמוכי־קומה, ראה את הקריה כולה כבוש אחר, כדמות עתיקת־יומין מתעלה כולה אל השמים. דומה הויתה ירושלים הארצית לירושלים של מעלה שנת־ כנסה כולה לתוך עצמה.

בליל יום הכיפורים, אחרי כל נדרי. ליל הסד, משל התאורה הליל האוויר מופשט מכל גשמיות בצורה של אוורירים מרחפים מגבעה ל־ גבעה ; מסימטה לסימטה, מצמרת אילן אחד למשנהו. בעולם הגדול של ישיבת הרב נשלמה התפילה. רק חוזקים אחדים נשארו וממנמו עם ספרי תהלים בידיהם.

הרב שורת בקיטל הלבן נכנס ל־ חדר הבית־דין וניגש לעמוד שעמד על יד הקיר המערבי. מעוטר בתמו־ נות הגר״א מוילנא, הרש״ז בעל ה„תניא״ והמוהר זה„אדרת״, הוציא מארון הספרים מסכת „יומא״ ושם כל מעייניו בגמרא. הוא התפרק ב־ נפש שוקקה של הדינים והמנהגים והי את עולמה והפנימי של המסכת ב־ רמ״ח אבריו ושס״ה גידיו.

„אמר להם הממונה: צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה, אם הגיע הרואה אומר ברקאי. האיר פני המזרח עד שבחברון״, פירש רש״י: „כדי לעורר זכות אבות מזכירין חברון״.

— ומי הם ישני־ חברון — קמט הרב את מצחו הגה ומחשבותו נעשו במוחו — אברהם מדת החסד, יצחק יראה, „פחד יצחק״. אלוקים יושב על כסא דין והוזר לאבד את העולם רואה הוא את הרומץ הלוהם, אפרו של יצחק הוא נעשה כולו רחמים.

שנה שלימה היה שקוע בלימוד. דף רדף דף, ותפילה קצרה זזיה מתפלל (והכהן גדול) בבית השיוזן: „יהיה רצון מלפניך שתהא השנה הזאת... ואל יעדי אביד שלטון מבית יהודה ולא יצטרכו עם ישראל זה לזה ולא לעם אחר״. — „איי, מרא דעלמא, מתי יגיע „השלטון לבית יהודה״. — —

פתאום כאילו נפסק זרם מחשב־ תיו. הוא שמע מסיבות מאחורי ה־ דלת. נשא עיניו מעל הגמרא וראה על הסף עומד אדם צעיר, לבוש בגדי שוטר, שעיר השוטר מתנחלחל. הוא שוה רגע, הסתכל לכאן ולכאן ר־ עיניו הצטמצמו כמי שהיה זמן רב נתון בחשכה עתה נכנס לאורה.

— שנה טובה, שוטר יהודי, — הסביר לו הרב פנים.

— יהודי, יהודי משכנות הבוכא־ רים, — ענה הצעיר.

— התעתל כאן?

— הרב, כן, אבל מזר לא נגה־ גים, — גימגם.

— מי לא נותנך — הניס עליו הרב בעיניים מלאות חמלה.

— הממונה עלי, אנגלי שונא ישראל. אמרו לי אם אקבל מכתב מכבוד הרב, ישחררו אותי. והנה אחרתי, עד שבאתי רב הליל, אין מזל.

— אמרת מכתב, למי זוה מגיע המכתב — התקרב אליו הרב ואחז בזרועו.

— למפקדה הראשית. לפי המלצת הרב אולי היה משחרר אותי לתפילה.

— והיכן המפקדה?

— רחוק, רחוק מכאן, על ההרים, מול „אבו דיס״, על יד ארמון הנציב.

— והמפקדה פתוחה גם בערבו?

— כל הלילה — הביט השוטר על הרב בעיניים תחונות.

— הבה כאן, אקח את אדוני ר׳ גלך. נשתדל, השם יעזור, ישחררו אותך.

— ימחול כבוד הרב, לא לזה הת־ כוונתי. בקשתי רק שהרב יתפלל בעדי.

— ניזא, ניזא בני, נטייל יחד, אל תדאג, שליח מצוה אינו ניזק. לא יבאה שעה קלה הרב לבוש אדרת שחורה על הקיטל הלבן, והשוטר ב־ כתונת־הקאקי צעדו באישון לילה לכוון הפעיר. — —

כשזהר הרב בלווית השוטר לביתו היה כבר קרוב לחצות. הרב פסע פסיעות קטנות ובליאותו, בלימת מש־ כבות, ריקרשה בחוש ליל כל־נדרי השקט. שפתיו רוחשו צירופים מ־ פסוקי תהלים ומאמרי גמרא הוזהר שיש להם מטכון ליום הכיפורים. פעם בפעם הסתכל עליו בן־לווייתו ויזים עליו. אילו לא התביש היה מרים אותו ונושאו על זרועותיו.

כשנכנס הרב להודר הפון לגשת אל עמודו ולסיים מסכת יומא עם עלות השחר כמנהגו, אולם עקב חולשה צנח על הספה לנוח מעט. אך עצם עיניו הנה התחילו אורים מולהלים בוקעים מתוך חשיכה. שלוות ילד שאמו עומדת עליו ב־ חלומו, ומבילה אותו על פני מר־ חקים זרים, לפתע אותו הוא כאילו והתמוגג בתוך האורים — — —

הרב נע־זע תוקה עיניו. בחלון ה־ אפור־המחוזים. השבע שחור קלא־ אילנו הלך הלבין. אי־שם בחצר ברחוב הנבשים קרא השכוי, אותו־ שתים. ושוב השתלשה שלוה עמוקה בחדר. לבו של הרב הוצף חמלה על כל הברואים. בסלע הגולש מראש ההר ועורך אחריו צציפים וגושי אדמה — כן הרגיש הרב שהוא מביא אתו מגרוקים נעלמים את אש התמיד שהאלקים בעצמו מצית אותו על המזבח, את אש שמים שהוא מצית אותו בלבות בגוזי־חסידיו, אש ה־ בולת הבוערת איננה כלה.

הרב נכנס למטבח, הרתיב קצת אצבעותיו במים. שוב קרא הגבר ר׳ נתמלא האולם מתפללים. הרב הה־ עטף בטליתו, קמטה־קמטה נתלכד אברי גופו מטהר היום והבבעה ר׳ לחש דברים לבוקר המוזהר של היום הקודש דומה היה כאילו מברך את עמו ישראל באהבה.

דמיון או מציאות?

מאת י. רבינוביץ (מונטריאל)

אספר לכם שבדות־חיים, הד־ משמעת כדמיון, אך זו מציאות עגומה. הרצי צ׳ישה זאת בצמ־ צום, ותוזר באלבים להשהכש ב־ אפראט־התקיבה שלכם ולהשלים את התמונה.

בעיר סוביטית חיו שני אחים — בריל ושמריל. כמבני סבות מובנות איננני קורא בשם העיר ואני משנה את שמות האחים. שני האחים היו דומים זה לזה ביותר. ויהי היום, ששמריל עלה לישראל ובריל נשאר. בשארו גם ההורים.

בלילה אפל באה ה„ק.ג.ב.״ ל־ ביתו של בריל, אסרה אותו ר־ גאלה אותו מאיתתו ומולדתו. ה־ יסוד למאסר היה, שהוא הבהו שמריל והוא תור בישראל. לא הועיל שום דבר. בריל „בילה״ 8 שנים במחנה־ריכוז. המשפחה לא ידעה היכן הוא „יושב״.

היום נמצאים בריל ושמריל במדינת ישראל. והרי משפטים אחדים ממכתב של בריל לשאר במונטריאל:

„באתי לארץ בשבוע של כל־ חמת יום־כיפור״. בכל יום, בו אני חי בישראל, מתגלים לנגד עיני קיום חדשים ותעמות חד־ שות, שהיו בלתי־מוכרות לי. עלי לומר לך, שהיתה ספור־עינים כל השנים ולא הבנתי כלל מה היא ישראל בשביל היהודים. למן היום הראשון לבואי הנה, לבי מלאה שכחה, שרק אני מבין אותה, זה רגש כזה, שיכול ל־ הרגיש רק לב שהתגעגע חלום להיות בארץ יהודית ולהיות ב־ חופש.

„אני מבין, שלא כל הנוצץ הוא זהב. אל תשאלני מה חסר לי. חסרות לי השנים שהקדשתי לעבודת אלילי־שוא. הרעלנו את כל הנוער. לא שמענו בקול הר־ רינו ולא האמנו להם, כשהיו מוצגים, שאנו הולכים בדרכים נלוזות. היינו בוכים בסכנורים ושלמנו עבור זה. למדי.

„כשבאנו הנה, היה הדבר ה־ 6 למלחמת יום־כיפור. הביאונו לאולפן „נווה הדרים״. זה מקום־ הבראה לבני הז״ל. נתנים כאן לאכול בכל אשר תאוה נפשך. 4½ שעות ביום אנו לומדים עברית, השבוע כבר בנבנו ל־ דירה זכוכית, בת 3 חדרים עם כל הנוחיות, בתים. במרחק עבדה בצרים מן הים. ממש כמו בקוקה. אנו משלמים שכר־ דירה 100 לירות לחודש. את 400 הלירות הנוספות משלמת הסוכ־ נות. ניתנות לנו זכויות מיוחדות לקנות חפצים ללא מס, דהיינו בבעס בחצי־המחיר לעומת מה שעולים הרבים לאורחים הב־ קבועים.

„וזה בלבדי ! כל זה דבר קטן הוא לעומת הסביבה הסובבת אותך. אתה אדם חפשי בעולם חפשי. אתה יכול לעשות מה ש־ אתה רוצה, אתה יכול ללכת לאן שאתה רוצה, אתה יכול לד־ בר מה שאתה מרגיש ואתה יכול לקרוא כל מה שאתה רוצה ולשמ־ מוע את הכל ואת כולם. אי־לין מה רבים בני־האדם אשר אלה הם עבורם דברים ריקים. מה רבים בני־האדם הנמצאים מסביבי, שאינם מבינים כלל את שמחתי את אושרי. עבורם כל זה הוא כל־כך טבעי, כמו השכים הבהר לים מעל לראשיהם הם מקבלים את כל אלה כדברים הניתנים חינם, אינם עולים בכאומה, כ־ נופלים מן השמים.

„לא אנא, מי שלא טעם טעמה של עבדות, אינו יכול להעריך חרות. בכדי להבין כל זאת, יש לקחת ביד, לפחות, את ספרי אלכסנדר סולז׳ניצין ולקרוא ב־ הם מלה במלה, לא בהפוזון, מש־ פט במשפט, ולשוות תמונה ל־ נגד העין. באשר כל משפט שלו הוא אמת וכל מלה שלו מציאות. אף מלה אחת אינה שקר. קרא־ תי את הספרים כאן, באשר עם אחד לקראם ואי־אפשר לקבלם. כשקראתי כאן את תאוריו ד׳ ותוחיותו, נקשר שיני זה לזה. כל זה ראיתי ונושי על עורי.

„תוך כדי קריאה, הייתי רץ ל־ חלון כדי להסתכל אם אני ב־ אמת חפשי, אם אני בישראל. ה־ קריאה היתה בשבילי הוויה־ סיוט — אך בה בשעה שמחה, שאני כבר נגאלתי.

„לי היה מזל, שחיים ה־ מאושר בחיי היה, כשיצאתי מן המחנה והייתי שוב בבית עם משפחתי שלא ראיתיה 8 שנים ; כשיכולתי לחבק את בני ; כש־ פשטתי את בגדי־האסיר שלי ר׳ יכולתי להסתכל חפשי בשמים ובשמש.

„ובעת אני חי יום מאושר כ־ עין זה, שזכיתי לחיות בתוך עמי, בארצי. בביתי החדש. זה שלומי. כל יום הוא לי עולם חדש, שמחה חדשה הוויה רפ־ גבה. כמה פעמים, כשאני נוסע באוטובוס ורואה את הדרכים ה־ נהדרות, השדים היפות, השווה הירוקים והגנים הפורחים — הריני מסתיר את עיני ובוכה. זו תערובת של אושר, שמחה ר צער על מה שעבר על עמנו, על אותם שלא זכו לראות את הארץ היהודית והמדינה ואת ה־ עולם היהודי המחודש ביש־ ראל. —

(מאידיש — צ.ב.)

* יצא לאור *

— משנה שביר, לארבעה חלקי שו״ע, חלק ראשון, מאת הרב ישכר־ שלמה טייכטאל, זצ״ל, מהדורה מחו־ דשת בתוספת המגובה וקונטרס אח־ רון מכתבי המחבר, יו״ל ע״י הוועד להוצאת כתביו, ירושלים — תשל״ד.

המחבר, ראב״ד וחיים בפישטיאן, צ׳כוסלובקיה, מגדולי הרבנים בימיו, שניספה בשואה, כתב את הספר „אם הבנים שמחה״, שבו מבאר את דרכו לשיבת־ציון. קובץ למעשה הוא ר׳ חיים־מנחם טייכטאל, בן המחבר.

— בכנען וישראל, מחקרים היס־ טוריים, מאת בנימין עזר, הוצאת מוסד ביאליק והחברה לחקירת א״י ועתיקותיה, 330 עמ׳.

— ספר זיהלין, עברית ואידיש, העורך עמי שמיר, בעריכת י. בך, בינה, רבקה קנריק ובשה זינגר, הו־ צאת ארגון יוצאי זיהלין בישראל ובאמריקה, תשל״ה.

— זמירות לשבת, זה השולחן, סדר זמירות של שבת וביאורים וקצת הלכות בענייני סעודת השבת, קידוש והבדלה, התקין הפירש באור־ הבבא, הוצאת האגף תרבות בחלקה לענייני הנוער ההולך של ההסתד־ רות הציונית, ירושלים תשל״ד, 126 עמ׳.

— שמואל אלישיב, עריכת חיים לבינזון, קוים לדמותו, מפרי צגו, הוצאת עם הספר, 244 עמ׳.

— ילד היה בירושלים, סיפור, מאת יצחק שלו, ספריית דן הסכן, הוצאה עם עובד, תל־אביב, תשל״ה.

[illegible] כרכי

האנציקלופדיה התלמודית

[illegible] על יתנב

מכילים למעלה מ־1000 ערכים־ענינים, עד אות חי״ת, בכל שטחי ההלכה : ברכות ותפילות, מועדים וזמנים, נשים ונזיקין, שופטים ומכשטים, ארץ ישראל והמקדש, טומאה וטהרה, איסור והיתר, תקנות ומנהגים (כרכים ט״ו—ט״ז בהכנה לדפוס).

מחיר כל כרך ‎-.38‎ ל״י

ניתן להחליף כרך א׳ הישן במהדורה חדשה ומשלמה — עם 80 עמודים חדשים, במחיר ‎-.18‎ ל״י, רק אצל !

האנציקלופדיה התלמודית, בית־תנן, ירושלים

מכירה ראשית לארץ :

חיים גיטבר, יהב בילין 4, תל־אביב

שיחה עם פרופסור דוד מאיר

הדה־הומניזציה של הרפואה הופכת רופאים ל...טכנאים

מאת נ. גולן

פרשת „אכילת המוח" וספיחיה לא חדלה להעסיק את הציבור בארץ זה השבוע השני: מכתבים למערכת, חקירה משטרתית, ויכוחים בכנסת. גילויי דעת של הסתייגות וזעם מטעם כל ארגוני הסטודנטים, מאמרים בעיתונות ותגובות של התגוננות מטעם הסתדרות הרופאים — כל אלה מעידים כי „עצב חולה" נחשף לפתע ומציק לכולנו. ו„עצב" זה איננו דווקא המעשה הפתולוגי, הפריע, הברברי, יכונה ככל שיכונה, של כמה סטודנטים לרפואה. אלא מערכת היחסים הכללית שבין רופאים לחולים בדורנו. דמות הרופא שהיתה אפופה בהרבה פולקלור עממי, אמון עוור כמעט, הערצה ותלות („בני הדוקטור" אמרו אלפי אמהות יהודיות בגאווה עצומה) — החלה בדורנו לעורר מחלוקת, חשדנות ואי נחת.

בזה, הלוחים עדיין חיינו לחסד או לשבט בידי הרופא, וככל שמתקדמת הרפואה כן רבות האפשרויות שבידיו להחיות ולהציל. אבל מאידך — הוא במיפוי לאהדתנו כמכונאי של גוף האדם, כבעל מקצוע קר המחשב הנאבק על תוספת היוקר במשכורתו כמהנדס, עורך דין ו...שרברב. כמי שאינו רואה את האדם שמעבר לחולה ואיננו מבין לרוב ליצור קשר אישי ואנושי עם חוליו. מה נותר איפוא מקבועת הרופאים? מהו מצבה הבריאותי של האהדה המפורסמת של מקצוע הרפואה?

השאלה המוסרית, דווקא זו היא מסורית במיוחד לנוכח האפשרויות העצומות שבידי הרופאים להשתיל אברים, להחיות אנשים שרק לפני דור נגזר דינם למוות (כאשר לבם פסק לפעול) ולהכריע בגורל החיים.

ההתבטאות אחדות מן הימים האחרונים:

✱ רופא סקנדינבי החליט להחיש מותם של חולי סרטן אנושים בעזרת הזרקות.

✱ שר בממשלת ישראל חייב להכריע בין הצלת חולי לב (ע"י רכישת מכשירים מסוג אחר) כשהתקציב העומד לרשותו מוגבל.

✱ מנהלי בתי חולים מתבקשים לקבוע האם זכות הרופא להכריח אשה לבצע הפלה מלאכותית נגד רצונה כשדבר נחוץ לבריאותה.

וישנן כמובן השאלות הישנות, כגון ניתוחי מתים. כל אלה, ולאו דווקא המקרה יוצא הדופן שאירע בבי"ס לרפואה בירושלים, הן העומדות מאחורי הדיון הציבורי הזה גם שהעלנו בשיחתנו עם פרופ' דוד מאיר, מנהל ביה"ח „שערי צדק" בירושלים.

פרופ' מאיר חזר השבוע מקונגרס בין־לאומי לנושא: ניצול מחשבים ברפואה (עוד סימפטום של דרכי הריפוי בזמננו) ואחרי שהוא קובע כי „מקרה המוח" בעיניו הוא משהו חריג לחלוטין ולא שייך לכל דיון בתדמית הרופא והרפואה, הוא מוכן להציג את השקפת עולמו המוסרית כרופא בעל נסיון רב.

המוסר הרפואי מתבסס על מוסר היהדות

אנחנו שואלים אותו לדעתו על החשת מותם של חולים אנושים „מתוך רחמים" ע"י רופא והוא משיב בלהט: „קיימות ברפואה שיטות מוסריות שהוכיחו את עצמם אלפי שנים. אלה הם צווי מוסר שכל העולם המערבי קיבל אותם. ושאני גאה על כך שהן מבוססות על עמדות ההלכה היהודית.

אבל צריך להבין — זו איננה שאלה דתית יהודית דווקא. אני לא בא להוכיח לאותו רופא סקנדינבי או לרופא הלא־יהודי, שהיהדות עדיפה כאן בעמדותיה. אני אומר כי השיטות המקודשות, המקובלות ברפואה עד ימינו — הן שהוכיחו כי ביכולתן לשמור על החברה ולהגן על החולה מקסימום של פגיעות. ישנם האומרים שמנקודה מוסרית אתה עושה טובה גדולה בהחיש מותו של אדם מתייסר שדינו נחרץ. אבל, פתח זה יביא שכנות איומה לחברה. צריך יהיה אז להחליט — למי לסייע? איך לעשות? איך לא לעשות? מי יקבע איזה אנשים זכאים לגורל שכזה? — כלומר, לפרוץ את הגבולות שהחברה הציבה לעצמה בתחום הרפואה. ולדעתי, אסור בשום פנים ואופן לפרוץ גבולות אלה. כשרופא מחיש מותו של אדם, הוא עובר לאיזור אסור, מבחינה מוסרית והברתית, לאזור של רציחה בוולת, או בפשטות: לרצח. כתבתי פעם מאמר בשם: „החובה להחיות — הזכות למות" וזכות זו היא אלמנטרית — ועל כל אדם לזכות בה. צריך לזכור — החברה והמוסר התירו לרופא מה שאסרו על אדם אחר. רק רופא מורשה להרדים אדם ולנתח או לכרות אברים בגופו. כשלא רופא יבצע מעשה שכזה ישפט כעובר עבירה. אבל, אותם חוקי חברה שהתירו — הם גם שאסרו. על הרופא מוטל איסור מקודש, שלא יעבור מן התחום הרפואי אל שיקולים סוציולוגיים הקשורים, למשל, בהמתה מתוך רחמים. הנה מקרה קונקרטי: מוטל לפני אדם בן תשעים חולה סרטן ללא סיכוי החלמה — אולי המוסר לא ידרוש ממני להשקיע את כל המאמצים והמכשירים, התרופות והכשירויות שהעניקו לי כרופא, כדי להצילו, כמו שמוטל היה עלי לו מדובר בצעיר תוסס... לפעמים! שב ואל תעשה, זו ב"כ מצוה. אבל לעשות בצורה פעילה, להחיש מותו זו פגיעה מפורשת במוסר. ארע לי פעם כשבני משפחה באו אלי ואמרו: אמנו זקנה, היא בת שמונים וכמה, חולה אנושה בסרטן. אבל היא רוצה למות בנחת, בין ילדיה ולא בין מכשירים ומספרים של בית־חולים. הסכמתי עמם, זו זכותה. אבל יותר מכך — אין להתיר לשום רופא ו"

מי יחרץ גורלו של חולה?

עברנו אל נושא ההכרעות קובעות הגורל שעל הרופא לבצע: שניים מוטלים לפניו — את מי ינסה להציל ראשונה? או: תקציב מוגבל בידיו, איזה מכשיר רפואי ירכוש: זה שיציל חולה כליה או זה שיחזיק חולה לב? ספונטאנית, עונה פרופ' מאיר: „על הרופא לטפל ראשונה בחולה הראשון שבא במגע עמו... את השאלה מה לעשות כשאין תקציב למכשירי ריפוי — אני דוחה. כל חברה חיה בתוך משאביה — עליה לרכוש תרופות ומכשירים כמיטב יכולתה. וכשאין ביכולתה — אין לבוא אליה בטענות בשם מוסר הרפואה... אשר לעצם ההכרעה — הרי היא הגורם הדומיננטי ביותר בחיי רופא. חייו מלאים דוגמאות של בחירה. מה זה מיון? מה הוא עושה בעת מלחמה כשעשרות פצועים מוטלים לפניו? הרי כאן ומעולם היה על רופאים לבדוק ולהכריע, לפי מיטב יכולתם, מי ראוי שיטפלו בו ראשון? למי יש סיכוי להנצל וע"כ יש לגשת אליו ומי דינו נחרץ — ואין טעם לטפל בו כאשר לידו שוכב אדם אחר שסיכוייו רבים משלו."

שאלנו: האם אלה הן שאלות נושנות של מקצוע הרפואה — מדוע שואלים אותן ביתר חריפות בדורנו?

„משום שהרפואה היום מתוחכמת יותר ורבת עוצמה יותר" עונה פרופ' מאיר, „הנה כל שבוע אנחנו מחיים אנשים, שפסקה נשמתם או לבם חדל לפעום. בעבר היו אלה מתים. היום, הטכניקה המודרנית, איפשרה לרופא להתערב ולקבוע תוך שניות ממש, האם האדם יחיה או ימות. אפשרות זו — החריפה כמובן את כל האספקטים של המקצוע, כולל האספקט המוסרי. אבל הסיטואציה כשלעצמה: הנה לפניך שני אנשים ועליך להחליט את מי להציל — עתיקה, וימיה כימי הרפואה".

שאלנו — האם נושא השתלת אברים מגוף אדם אחד למשנהו, איננו דוגמא לבעיה מוסרית חריפה ברפואה?

„ראשית עלי להבהיר שעל השתלת לב לא מדברים כבר היום ברצינות. כל הנושא של אדם שלבו או מוחו לקוחים מאיש אחר, ומה דינו מאספקט מוסרי או דתי — הוא מדעי דמיוני ולא ריאלי. לעומת זאת השתלת כליה היא עניין חיוני ובר־ביצוע. כידוע, משתילים כליות של מת. וכאן התעוררה השאלה האם יש לבקש את כליותיו, אם לאו. מבחינה דתית התשובה היא — שלילית. כלומר, אין צורך לשאול, שהרי מדובר בהצלת חיי אדם חי. אבל, כאשר שכאן מעורבת גם נקודת ראות חברתית, פסקו הרבנים ופסקו הרופאים שיש לשאול לרשות... שאלה טורפת קשה יותר היא מי יטפל בגוססים. שלא תיווצר חלילה סיטואציה כאילו מצפים למותו של אדם כדי להעזר בגופו לריפוי משהו אחר... וכאן יש תקנות ברורות שתיקנה הרפואה, כדי להמנע מכל ספק ושמץ של ספק. אסור שמשתיל הכליה — יטפל בגוסס. חייבים לקבוע שני צוותים נפרדים לגמרי. אלה שמבצעים השתלות ואחרים שמטפלים בחולים. אינני אומר מכאן, שבחיי רופא ובחיי בית־חולים לא מתרחשות לעתים פעילות המעוררת איזה ספק מוסרי — וכשזה קורה, אנחנו מעמידים ועדת ביקורת ומציגים את השאלה לאנשים אובייקטיביים. אגב, כשבא לפני מקרה שבו אדם פצוע קשה מתאונת דרכים, שגולגלתו מרוסקת וברור לי שחייו יסתיימו בעוד כעשרים שעות, למשל, חלילה לי לגזור את מותו. אבל אתיר לקחת דוגמא מדמו, כדי שאפשר יהיה לבדוק ולהחליט, שאם אמנם ימות, נוכל להשתיל את כליותיו להצלת חיי אדם אחר".

דימויו הציבורי של הרופא

מבעיות של חיים ומוות, עוברת השיחה אל עניין התדמית הציבורית של הרופא. „זוהי בעיה יסודית בכל העולם" מודה פרופ' מאיר „והיא הדהומניזציה של הרפואה, החינוך הרפואי בארץ, ובעולם, מדגיש את הטיפול הטכני ולא את הצד ההומני שברפואה. זה כמובן רע מאוד. בתי הספר לרפואה חייבים ליצור רופאים המודעים לרקע הפסיכולוגי, האתי והדתי של החולה. אין לי טענה לרבנות הרפואה בישראל, לדעתי הוא זהה לזו של ארצות המערב, אבל הסטודנטים לרפואה והסטאז'רים הצעירים הבאים לבית החולים הם בפרוש כטכנוקרטים, בכל כבודי שבם אני מרגיש שהוסר באוניברסיטאות ובחינוכם הפוסט־האוניברסיטאי אלא אם הם קבלו זאת במסגרת אחרת, כשמדובר למשל ברופאים צעירים שהם תלמידי ישיבה לשעבר... יש

שאלנו: איזו מערכת לימודים היית אם כן מציע לבי"ס לרפואה כדי להוסיף את המימד המוסרי ההומני לרופאי דורנו?

ופרופ' מאיר עונה בגילוי לב: „דווקא פנו אלי בשאלה זו מאחת האוניברסיטאות — עניתי: אינני יודע. פשוט לא אוכל לקבוע איזה קוריקולום באוניברסיטה יוצר אנשים בעלי מוסר גבוה. יתר על כן — אינני מאמין שזו שאלה שתיפתר ע"י מערכת לימודים. פני הרופא — כפני החברה, ופני החברה כידוע — עגומים מאוד. רופא הוא קודם לכל גם בן אדם, אמנם אדם שהקדיש את חייו בשירות הציבור, ובימינו הוא עומד בלחצים ומעמסות כבדים מאוד. יש בעיה כלכלית, יש תנאי עבודה קשים. (הרופא עובד יומם ולילה) ואני מתנגד להשמצה בדבר הפקעת מחירים בצד רופאים. ראשית — השכר הרשמי בבתי חולים ובמרפאות הוא נמוך מאוד — וזה גורם שלילי כשמדובר באדם העוסק באזור רגיש כל כך כמו חיי אדם. לדעתי רופא זקוק לגבהה נפשית — ואילו הרופא הישראלי הממוצע טרוד כיתר הישראלים, כיצד יעמוד בתשלום המשכנתא, היכן ימצא כסף לקניית דירה, כיצד ישלם את חובותיו... כן, יש בכל חברה יוצאים מן הכלל, מפקיעי מחירים, אבל כאלה יימצאו גם בין עורכי הדין או בעלי המכולת... אינני מאמין שבארץ דווקא, עברה הפרופורציה בין רופאים ושרי כמיים לאלה שעברו את הדרישה העתיקה מבחינת מוסר התהלוכים — את המקובל ביותר בשכבות הציבור..."

חסר הקשר האישי

אבל את האשמה שבעלם הקשר האישי ההומני בין רופאים לחולים — אני מקבל. נכון — מטפלים במחלה ולא בחולה. אין פנאי נפשי ואין פנאי פיזי לשוחח עם חולה, לעקוב אחריו בהמשך תקופה מה. נעלמה ההילה של האמונה והערצה בעבר. פעם, חולים לא התעניינו ולא בדקו בכלל איזה תרופה הם מקבלים. הם חיפשו רופא טוב — ולא תרופה טובה... היום, הרופא הטרוד, הוא מכון להקציב, יודע עם זאת, שיש בידו תרופה בדוקה ויעילה למחלה המסויימת הניצבת לפניו, ובכן הוא רושם את התרופה, יודע שהיא תפעל — וזהו... האיש שמאחורי הסימפטום לא מעניין אותו.

אך זו איננה אשמת הרופא בלבד. זו אשמת החברה שלא הבינה כי עליה ליצור למען הרופא אפשרויות עבודה מסגרתיות וכלכליות כאלה שיאפשרו לו ליצור יחס אישי. די לבדוק את המצב במרפאות הציבוריות כדי להווכח בכך ו"

על נופי הכינרת והעיר החדשה בגולן

מאת יונה כהן

מזה כמה שנים שדאגתה ותשומת ליבה של המדינה לטוהר האויר, למניעת זיהום ולשמירה על כל הקשור באיכות הסביבה גדולה והולכת. במיוחד התעוררה הכנסת לפעולה להצלת הכינרת מזיהום ומכליון. בשנים האחרונות החלו משרדי הממשלה השונים להתארגן לטיפול בבעיות הסביבה הכוונות אשר בתחום אחריותם. כמו־כן הוקם במשרד ראש הממשלה הרשות לשמירת איכות הסביבה, אשר מתפקידיו לייעץ למשרדי הממשלה, לרשויות התכנון, לרשויות המקומיות, להעצייה, להגביר את המודעות לנושא, לספק מידע ונתונים. הוקם גם צוות נציגי השרות, אשר מתפקידו להחליט בכל הנושאים הנ"ל. חשיבות רבה נודעת לפעולות הרשויות המקומיות בטיפול בבעיות איכות הסביבה.

משרד הפנים אירח את חברי ועדת הפנים ואיכות הסביבה בסיור לימודים באזור הכינרת ורמת הגולן. יו"ר הועדה, תביר, בדברי הנחה ציין את הגישה העניינית הרצינית שמשרד הפנים, תהי"ל ועוד מגלים להצלת הכינרת מזיהום.

מנכ"ל משרד הפנים, קוברסקי, סיפר על הקמת צוותות מקצועיים לטיפול בתחום זה של איכות הסביבה, תכניות לטווח קרוב ורחוק לשמירה על איכות מי הכינרת ועל תכנית מיתאר ארצית ומחוזית שבשלבי הכנה, חיזוק לשכות התיכנון במינוי יועצים סביבתיים והכנת חוקים לאכיפת חוקי העזר.

מר קוברסקי מסר גם על תכנית הביוב הארצית שביצועה יעלה 720 מיליון לירות (במקום 330 מיליון בתיכנונה המקורי) ותיכנון ארצי לאיכות הסביבה כמפני תעשיות מזיקות.

מדינת ישראל קיבלה מהבנק הבינלאומי מילווה לזמן ארוך, בסכום של 42 מיליון דולר, לתכנית הארצית של הביוב, שתבוצע תוך ארבע השנים הקרובות.

בציינו את הדאגה לקידום התיכנון הפיסי אמר מנכ"ל משרד הפנים שבעבר ההקצבה למטרה זו לא עלתה על 3.1 אחוזים מכלל התקציב של המשרד, ואילו עתה מגיע התקציב למטרות התיכנון כ־ל ליותר מ־11 אחוזים.

תוכנית מיתאר לחופי הכינרת

פרופ' יוהנן אלון, ראש צוות התיכנון, סיפר על עיקרה של תכנית אב לאגן ההיקוות של הכינרת ועל תכנית המיתאר לחופי הכינרת. בהעדר תכנית, אמר, נקבעת ההתפתחות ע"י פעולות מקומיות ונוצרות עובדות שקשה לשנותן.

שטח אגן ההיקוות הוא 2727 קמ"ר. באגן הכינרת מספר אגני משנה, הצפוני ביניהם — „אגן הנחלים" — בן 820 קמ"ר נמצא ברובו מעבר לגבול לבנון. שטח האגם נע בין 163—169 קמ"ר בהתאם למפלס המים. השטח המיובש של החולה (שטח הבבול) משתרע על כ־50 קמ"ר.

בחלק שלנו של אגן ההיקוות נמצאים 107 ישובים — הכוללים 4 ישובים עירוניים (טבריה, צפת, חצור, ק. שמונה), 83 ישובים יהודיים (8 כפריים, 23 מושבים, 36 קיבוצים, 16 ישובי הגולן), 20 ישובי מיעוטים (מהם 6 בגולן).

אוכלוסית האגן מונה כ־190,000 נפש, מהם כ־80,000 בתחום לבנון. בתחום הישראלי של האגן 23 אחוזים של האוכלוסיה הם מיעוטים (בלי רמת הגולן 15 אחוז).

גידול האוכלוסיה היהודית באגן נע בין 1—2 אחוזים בלבד וזאת למרות הריבוי הטבעי הגבוה יחסית (קרוב ל־5 אחוזים) כתוצאה של ההגירה השלילית למרכז הארץ. גידול האוכלוסיה הלא־יהודית הוא 4.3 אחוזים וגם הוא מושפע על ידי הגירה שלילית.

תחזית האוכלוסיה בחלק המערבי של אגן ההיקוות מבוססת על תכנית „תפרוסת אוכלוסיית ישראל בת חמישה מיליון תושבים" לפיה תגיע ל־152,000 נפש. ברמת הגולן צפוי גידול אוכלוסיה באותו פרק זמן עד כדי 60,000 נפש, מחציתם במרכז עירוני חדש, כרבע בהתיישבות החקלאית והרבע הנותר בישובי מיעוטים.

הביקוש לפעילויות נופש בחופי הכינרת — לפי סקר ארצי שנערך בשנת 1972 ביקרו בכינרת במשך שנה מיליון ישראלים. 26 אחוז מהאוכלוסיה היהודית מעל לגיל 20 הגרים ב־9 הערים הגדולות ביקרו בכינרת לפחות פעם אחת בשנה.

חופי הכינרת — אחרי מלחמת ששת הימים נוספו ל־40 קי"מ של חופי הכינרת עוד 14 קי"מ. אורך חופי הרחצה גדל מ־5.5 קי"מ ל־12 קי"מ (מהם 1.5 קי"מ הם חופים סגורים, 3 קי"מ הם חופי רחצה מוסדרים, ו־7.5 קי"מ נותרים (62%) הם חופים פתוחים.

קיבולת החופים בעונת שיא מגיעה ל־26,000 נופשים (מהם כ־3,000 בחופים המגודרים), לפי סטנדרטים מקובלים יש כיום בחופי הכינרת מקום ל־20,000 נופשים בלבד.

תפוקת המים השנתית הממוצעת באגן ההיקוות מגיעה ל־950 מיליון מ"ק:

מקורות המים הם:

— מי נחלים וקידוחים המופקים ישירות מהאקויפרים.

— מי נחלים המורכבים ממי מעיינות, שטפונות, קולחים, ביוב.

— מי אגם — גשם ישיר ומעיינות באגם (חלקם מלוחים).

מקורות הזיהום הם:

— מקורות טבעיים: — גשם, סחף צומח וכו'

— מקורות מלאכותיים: — מפעילויות אדם — חקלאות, תעשייה ממכונות, סירות, והמבול החולה.

הזיהום משפיע על פוריות הקרקע באגן ועל איכות המים בכינרת. לכינרת מגיעים בשנה כ־2350 טון חנקן וכ־350 טון זרחן זמין. תהליך הטיהור הטבעי של האגם מתגבר על כמות מהמזהמים זו.

הקיימת עדיין סכנה למי הכינרת?

על השאלה אם עוד קיימת סכנה לנקיון מימיה של הכינרת — דובר מר נחום מינצקר, איש תהי"ל. על סמך מימצאים מתשתית האגם נקבע שבמי הכינרת נצורות אצות מיקרוסקופיות כבר מאות שנים והאגם נמצא בתהליך הזדקנות איטי. קיים חשש שאורח החיים המודרני באגן ההיקוות ירע את איכות המים, אם לא יינקטו צעדים לשמירת מאגן הזוהמים החיים בפני האגם.

במסגרת תכנית האב לאגן ההיקוות של הכינרת, שהוצגה בפני ועדת הפנים, הוכנה תכנית להגנת איכות מי הכינרת בפני זיהומים ממקורות שונים ומפעילויות אפשריות שונות. תוכנית זו מציגה אמצעי הגנה במגבלות שיושמו כקו מנחה בפיתוח האזור, כאשר ישנה התנגשות אינטרסים בין הרצון לשמור על איכות מי הכינרת — מקור המים העיקרי של מדינת ישראל, לבין הצורך הלאומי להגדלת האוכלוסיה בצפון הארץ ולבין המגמה לשמור על אופיו הירוק והטבעי של האזור ולנצלו יותר לצרכי קיט ונופש לתושבי המדינה ולתיירים. בעית ההגנה מזיהום כחמורה אף יותר מהמשוער מראש בגלל האוכלוסיה, הגדולה יחסית, בלבנון בתחום אגן ההיקוות של הכינרת (80,000 נפש שהם כ־40 אחוז מכלל אוכלוסיית האגן).

זיהום המים באגן הכינרת מתבטא בארבעה ספיחים עיקריים: סיכונים לבריאות הציבור מזיהום בקטריאלי ויראלי; סכנה אקולוגית לכינרת — בעיקר מזיהום מחמרי דשן הנובעים מהפרשות האדם ובעלי החיים, מפעילות, בריכות דגים וכו'; מטרדים אסתטיים מבחינת ריחות ומבחינה ויזואלית — כתוצאה מהזרמת שפכים ופסולת לגופי מים וכתוצאה מפריחת אצה; סכנה לדגים בכינרת, לגידולים חקלאיים, ולבריכות דגים מזוהמים רעילים, שמנים, דטרגנטים, ריכוזי מלחים וכו' המסולקים ע"י פעילויות מלאכה ותעשיה.

בהתייחס לסכנה האקולוגית לכינרת, מגיעים אל הכינרת מידי שנה כ־2500 טון חנקן וכ־350 טון זרחן.

מה עושה עיריית טבריה?

לפי התחזית האוכלוסיה באגן תוכפל לצומת הקימת עד שנת 1985 ותהיה תוכנית ישראל בלבד 230,000 נפש. השפעת הזיהום מהפעילויות החקלאיות השונות ניתנות להפחתה ניכרת, ע"י יישום טכנולוגיות מתאימות. לגבי השפעת הזיהום משפכים יש הכרח לטפל בשפכים ולסלקם בצורה שלא יגרמו לתופעת זיהום באגן הכינרת. בפברואר 1973 עובדה על ידינו תוכנית אב לטיפול וסילוק השפכים, ונמצא שהפיתרון הכלכלי הנאות ביותר יהיה על ידי טיהור השפכים ושילובם במערכות השקאה באזור. בצורה זו ינוצלו החומרים שבשפכים כדשן לצומח ומימיהם ינוצלו להשקאה ויהוו תוספת למאזן המים הארצי. התקציב הדרוש למתקנים השונים — רשתות, דוחנים, מתקני טיפול בשפכים ומפעלי סילוק — מוערך במאה מיליון לירות, בקירוב.

תנאי חשוב להצלחת הפעולה בתחום הנ"ל, נכונות לשיתוף פעולה אזורי. אחת הדרכים היא: חיזוקה של מינהלת הכינרת, וחקיקה שתעניק לה סמכות לאכיפת התוכניות וביצוע נאות של הפעילויות.

ראש עיריית טבריה, מ. צור, השתתף ב„יום הלימודי" הנ"ל של ועדת הפנים ואיכות הסביבה. הדברים הגיעו לסף „התנגשות מילולית" כאשר הוצגו הערכי בנושאי הקשים שבמצב, הבעיות והתחזית קודרת לעתיד, ואילו ראש העיר פרש יריעה רחבה ומפורטת של פעילות חיובית ומתוכננת לסילוקם של שפכים, להרחבת מפעלי הנופש והבילוי בפגיעה מינימלית באיכות הסביבה.

בסיור לילי בשכונותיה החדשות של טבריה עילית ובמועדוני הבילוי שעל חוף הכינרת תם יום דיונים ארוך, שעורר שביעות רצון מפיתוחה של העיר הסביבתה.

בעיר העתיד ברמת הגולן

עניין רב גילתה הוועדה בהגיעה למקום בו עומדים להקים עיר ברמת הגולן. האדריכל אברהם יפה, ראש רשות שמורות הטבע, רמז בדבריו כמה מיליונים הוצאו לשיקומה של קצרינה וביגוי הריסותיה, לפני כחמש שנים...

עתה, אמר, קיימת תוכנית נואשה להקים עיר, שתהיה מרכז תעשייתי, ברמת הגולן. תחילה חשבו שהעיר תוקם בסביבות „יהודיה", מקום שם מסמל קצא'ה בעיירי הכפר שלה. לאחר דיון ושיקול נוסף שונה המקום ונקבע לסביבות הכפר קצרין, מקום שם מצויים שרידיו של בית כנסת עתיק מתקופת המשנה.

מעמק בוטייחה, עמק פורה ועשיר ביובלי ירדן, המצפה לפיתוח ועיבוד מתוכנן להפיכתו ל„אסם הגליל", העפלנו דרך ג. בנות יעקב לכביש שקירבנו עד לארבעה־עשר קי"מ מהגבול החדש עם הסורים. מרחוק ראינו היטב את תל אבו־ניתא, הקרוב לקונייטרה. השטח בו נמצאנו, שטח התעשייה של עיר העתיד, איננו נצפה ממקום בו יושבים הסורים באשר הוא נמוך יחסית.

המתכננים סיפרו על חמש שכונות שבכל אחת מהן יהיו מבני ציבור ומלאכה, משני צידי הכביש המרכזי. בעוד כשבועיים יבואו הפועלים הראשונים להקים את המיבנה הראשון, בו יגורו הפועלים עצמם.

הוזי"כ מ. יפה רמז שמיקומה של העיר החדשה נקבע כ„פשרה סוריאליסטית" בין גורמי הביטחון לבין השיקולים שהעלו אנשי רשות שמורות הטבע. האדריכל ישראל גודוביץ אמר שבשלב ראשון יוקמו דירות למאתיים משפחות, ברובם מצבא הקבע, ובסיכומו של השלב הסופי לבניין העיר רוצים להגיע עד עשרים אלף נפש. המתכננים הדגישו שמבחינה חקלאית הגולן מאכזב. אין שם מים במידה מספקת, על כל פנים לא בשטחים שנותרו בידינו שם, אלא אם כן יהיו גם מתיישבי הגולן סמוכים „על שולחנה" של הכינרת ומימיה...

המתכננים ציינו שהתכנון מביא בחשבון את החשיבות שבשלב הראשון כנקודת זינוק לפיתוח העיר. אולם נשארות אפשרויות לגמישות מירבית לאופציה שונות לגדל פיתוחה של עיר העתיד.

ראש עיריית טבריה, מר צור, הבטיח לוועדה שאין טבריה מקנאת בשום עיר המוקמת בסביבה. בדקנו ומצאנו שבימי רבי אבהו שלמד בישיבת רבי יוחנן בטבריה ועבר לישיבה בקיסריה, היו שתי הישיבות במצב של תחרות גלויה...

הדים מן התפוצות

הקהילה היהודית בשווייץ במאבק על הזיהות היהודית

מאת מאיר וגנר
סופר „הצופה" בשווייץ

משבר הזיהות היהודית בין הנוער היהודי השווייצרי והשאלה כיצד מתגברים עליו? עמוד במרכז הועידה השנתית ה־69 של איגוד הקהילות היהודיות שהתקיימה הקיץ בבזל.

בועידה זו נבחר נשיא חדש של איגוד הקהילות בשווייץ מר ז'אן נורדמן מהעיר פריבורג בעקבות פטירתו בשנה שעברה של הנשיא הקודם עו"ד ג'ורג' בראונשטיין מברן.

ז'אן נורדמן שנולד בשנת 1908 חבר בהנהלת איגוד הקהילות היהודיות משנת 1944, שימש כ־

נשיא איגוד הקהילות בשווייץ מר ז'אן נורדמאן, עם סופר „הצופה" בשווייץ מאיר וגנר

סגן הנשיא עד לבחירתו כנשיא. היה חבר הפרלמנט העירוני של פריבורג בשנים 66—1971. בימי מלחמת העולם השניה היה פעיל בענייני הפליטים היהודים.

הנשיא החדש של איגוד הקהילות היהודיות הוא נעים הליכות, בעל לב יהודי חם, מעורה היטב בחיי היום יום של הקהילות, עם זאת שקט מטבעו. הוא עושה עבודתו בהשקט ובביטחה.

ביסודו אוהב ישראל ואוהב גדול של מדינת ישראל. יחד עם זאת אזרח נאמן לארצו בה הגיע לדרגה הגבוהה ביותר בקצונה השווייצרית שיהודי הגיע עד כה — דרגת קולונל.

מלחמת יום הכיפורים ותוצאותיה בחזית הדיפלומטית הביאה שינויים מכריעים לא רק בישראל אלא גם בין הקהילות היהודיות בגולה.

— זאת ניתן גם לחוש בשווייץ השלווה והנייטראלית — מלחמת יום הכיפורים הביאה מצד אחד זעזוע, מצד שני התעוררות בקרב היישוב היהודי כאן.

שיחתנו עם ראש אגוד הקהילות אף התייחסה בין היתר לתמורות אלה.

האיגוד ומבנהו

בראשיתה של השיחה בקשנו לעמוד על פרטים של מבנה איגוד הקהילות ותפקידיו.

— אומר מר נורדמן:

„איגוד הקהילות היהודיות של שווייץ נוסד כארגון גג של הקהילות היהודיות בנובמבר 1904 ביום הולדת ה־30 של נשיאה הראשון של פרופ' חיים ויצמן". לפי תקנון היסוד של הארגון, מטרתו: „שמירתם וקידומם של האינטרסים המשותפים של יהודי שווייץ ויצוגם כלפי השלטונות והארגונים היהודיים". עם זאת מובטחת עצמאות פעולה לכל קהילה בענייני דת וחינוך.

„לפני שנבחנו המסורות והתפקידים אומר מר נורדמן — ברצוני להודות לך ולעתון „הצופה" בשם איגוד הקהילות היהודיות של שווייץ על הענין שהנכם מגלים בנו.

העתונות הישראלית מדווחת לעתים רחוקות על הנעשה ביהדות שווייץ — פעילותיה ובעיותיה. בו בזמן עומדים עמיתי, חברי לעבודה ואני לרשות העתונות הישראלית בכל ענין ועניין.

— ועכשיו לתפקידינו: „ארגון הקהילות היהודיות נוסד כעשר שנים אחרי משאל העם שאסר „שחיטה יהודית", תחת השם „הגנת בעלי חיים" ולמעשה מתוך מניעים אנטישמיים. עברו כשבעים שנה כמעט עד שחוק מגמה זה כלפי יהודים הוצא מחוקי שווייץ.

המשותף עם קהלות אחרות

ש א ל ה: האם בעיותיה של יהדות שווייץ דומות לאלה של ארופאיות אחרות?

„באם נוציא את השנים 1939 עד 1945 — שנות המלחמה, הרי יש דמיון רב ביניהן. כמובן, התיישבו פחות יהודים ספרדים משנת 1948 בשווייץ כמו, למשל, בצרפת. עם זאת עלי להדגיש ששונה שווייץ מיתר ארצות אירופה, ביחוד בכל מה שנוגע לקליטת פליטים יהודיים.

כך למשל; לא עבר עלינו, מה שעובר על הקהילה היהודית בצרפת, שקלטה רבבות יהודים מארצות אפריקה. אם היה מקום שמבדיל אותנו מיתר הקהילות, הרי זה — כאמור — איסור השחיטה.

ש: איסור השחיטה אינו מעוגן עוד בחוק, ובכל זאת הוא קיים. מה אתה חושב על כך?

„עלי לציין מתוך סיפוק מלא, שאנו לא מופלים יותר במסגרת החוק. אולם, עכשיו מכינים בפרלמנט חוק „הגנת בעלי חיים" ומכיוון שכך, בינתיים נשארה השחיטה אסורה על פי חוק מעבר.

כארגון גג של הקהילות דהיה — ארגון הקהילות היהודיות נוזמן על ידי הממשלה להביע דעתנו בעת שהוצעה הצעת החוק הבא לדיון בפרלמנט. מובן מאליו היה גם המקרה בחוק „הגנת החיים" אכותנו לא רק הבענו דעתנו בהנגשה אלא גם לפעול מבחינה מדינית כ־ למצוא פתרון שיספק את כ־ צדדים הנוגעים בדבר.

איך הקרא הצעת החו־ תוגש לפרלמנט ואיך ה־ הפרלמנט?

„שווייץ היא ארץ דמוק־ ברוב גדול החליט העם בד־ 1973 להרחיק את איסור הש־ מהחוק! אחרי מלחמת ה־ מסדרות איפה שהמתנגדים בצרו מאוחרי חוק „הגנת החיים"".

מוסיף מר נורדמן וא „אבל ידוע לך בדיוק כמו בעולם המערבי ישנה סביב שגם מפיצה את חוק „הגנת החיים"..."

ההזדהות עם ישראל

ש א ל ה: כיצד מתב השפעה של מדינת י־ על יהודי שווייץ? ואיזו רות ביטוי יקבלו בעתי קשרים של יהודי שוויי־ ישראל?

ת: „לא קיימים כמעט יה־ בגולה שאינם מזהים עם ב ישראל. מאז 1948, התזור־ מידה רבה הגאווה היהודית. יהודי שווייץ מביעים סולידר עם מדינת ישראל. הסולידר עמדה במבחן בימי מבחן. זה בשנת 1967 ואם זה במ־ האחרונה. אני בטוח שגם נכול למלא המוטל עלינו.

כאן אומר איש שיחנו: האחרון מראים חוגים את בישראל סימני דאגה בנוג עמדתם של יהודי הגולה — יחסיהם עם ישראל, אבל מו זאת כמכאיב! מאחר והדאג זאת היא בלתי מבוססת".

מר נורדמן ממשיך וא „תשובתי היא: סולידריות סיבית זה לא אומר שיהוד גולה או קבוצת יהודים י מלבקר תופעות מסויימות ל־ נראות להם בעמדה הישרא במדיניות בחיים החברתיים יאמרו להם, מה שמוצאים — הישראלים יהיה זה מוזר א שיב על כל דבר: „אמן, ו בלא להביע ביקורת קונסט־ טיבית.

אולם הישראלים — לא ר ממשלה אינם אוהבים „כשמתערבים" בענייניהם. שאילו קבלו הערותינו ומקב „לצוות", אומר מר נור־ „אל תפחד! אינני חושב ע־ להתערב באיסטרטגיה או ליסיקה הגבוהה היו נוגים ישנם שטחים שישראל לצאת נשכרת מעצות טו אף על פי כן כשהרשינו לע להצביע על איזה דבר דזו ז של פי רוב.

„קח למשל תחום התייר מלונאות. בשווייץ, יש לנו שטח הזה נסיון, את איסור סות צ'רטר, איסור שגם ראל המסר בהרבה תיירים. קח את עמדת ישראל כלפ צלב האדום הבינלאומי, שמוכר לנו כאן היטב. קד מדיניות ההסברה של ישראי היא לעתים מלאת שגיאות הישראלים סבורים שהם יד תמיד טוב יותר..."

הזכרתי דוגמאות אחרות בל ישנם עוד הרבה תחומים למשל, הארגונים היהודים עובדים ביחד עם הגולה שלים.

הגיע הזמן שישראל הכיר גולה כ„חברה מלאה" שיש אתה ושיחה פירושה „די ולא „מונולוג".

אנו באים בלי סוף על יש השיגה, שאין כדוגמתם בע אבל יש לנו דבר אחד מ עם הגויים: אנו מצפים מיע הרבה יותר מאשר מאיזה צד אחר ואנו רוצים לקחת חיד תמלא ישראל אחרי אלוהי.

מעמד הקהילות הקט

ש. איזה עתיד הנך ר לקהילות הקטנות של ווייץ?

ת. „הנשיכה לערים גד היא תופעה כללית, אך זו לידי ביטוי יותר דראסטי היהודים, זה גם התחיל אצל יהודים יותר מוקדם מאשר הגויים. איגוד הקהילות ה דיות אינו יכול לעצור בעד נהירה הזאת. מה שאנחנו י בלים לעשות הוא: לעזור לק לות קטנות להעבר של הת זו.

אנו משתדלים שיהודים בק מות קטנים לא ירגישו עצמם זובים מבחינה חברתית.

ש. איך ניתן למנוע

(סוף בעמוד 8 טור 7)

המאבק על דמות השבת בתל־אביב

מאת חיים פיקרש

כיאה לחצוצרן שהצעיד את גדודי הצבא הרוסי אלי קרב והלהיבם במארשים צבאיים, ניצב ר' שמואל שטרן, על חרטומה של האניה, ומשראה „ציון" באופק, נשקפת מבעד לערפילים, הזדרז, שלף מנרתיק את החצוצרה, ותיצר בה ניגוני כיסופים לארץ האבות.

עם החצוצרה, ירד בנמלה של יפו ופנה אל מחנה החלוצים, מקימי העיר החדשה — תל־אביב הקטנה. ומשהוברר לו, כי הנוהג שבעיירה היהודית, להשמיע תקיעה ולבשר בואה של השבת, נעדר מתחומה של ה„עיר העברית הראשונה" נטל היזמה והחל, על דעת עצמו, לצעוד ברחובות החולים סמוך לכניסתה של השבת, ותרועות החצוצרה שלו, מילאו חללה של העיר.

התקיקה — שרידיה של „תל־אביב הקטנה" זוכרים כיצד, אחת לכמה חדשים היו ראשי הקהילה מפרסמים על לוחות המודעות, בקרני הרחובות, בסמוך לקיוסקים ועל צדי השדרה, מודעות קטנות, שתוכנם ביקש להזכיר לתושבים את ה„חובה לשמור על השבת הקדושה".

ואמנם גם הדי תקיעות החצוצרה וגם המודעות הקטנות, סייעו ליצירתה של אוירת שבת — אוירה יהודית, כהגדרת ותיקי תל־אביב, שבה היתה העיר שרויה, מתוך התעלות והתרוממות רוח של כלל התושבים ולאו דווקא של שלומי האמונים!

התקיעות נעלמו וגם שמירת השבת

כיום, לא רק שבטל נוהג ההכרזה על כניסת השבת, ולא רק שנעלמו כרוזות המוסדות המוסמכים, בפניות לתושבים „לשמור על גחלת השבת", אלא גם הולך ומחמיר מצבה של השבת, כשבתי שעשועים, מועדונים עירוניים וכל יתר עסקי הבידור הפכים את לילות השבת ל„סתם מוצאי שבתות"! יתירה מזה, את חוקי העזר העירוניים עושים פלסתר, מתעלמים, מהסכמים, מכריזים על „מועדונים סגורים לחברים", או מכירה פומבית ל„כל המעוניינים" נוהלים ביצור חדש בשוק, המוגדר כ„סימנסק", שהוא הקולנוע ל„אניני הטעם" ומקרינים מעל מסכי בתי הקולנוע, המשכירים־מהכירים, את האולמות תמורת כספים מרובים. שיש בהם, כך אומרים, כדי לכסות את „המסד" השלומי הקנס על אי מילוי חוק העזר העירוני האוסר את הקרנת הסרטים!

הציבור הדתי בתל־אביב, המונה כמה רבבות, הפך להיות אדיש. אם בעבר, לנוכח פירצה כלשהי בחומת השבת, התעורר באורח ספונטאני. יצא לחוצותיה של קריה הומיה לזעוק זעקתה של השבת, הרי כיום, הוא מטיל יהבו על נבחרי הציבור ברשות המוניציפלית, ותובע מהם את הפעולה.

ההפגנה האחרונה כנגד התחבורה הציבורית בשבת, אחר צהרים, התקיימה, לפני שלוש שנים, סמוך לככר דיזינגוף, בעיקר ע"י מתפללי בתי הכנסת שבסביבה.

אמנם הפגנה זו, עזרה אז וסייעה לצמצומה של התחבורה, אך כל אותם רודפי בצע, המבקשים להגיש לציבור את ה„בידור הקלוקל" בצלו תקופת הביניים של חולפת הקדנציה האחרונה, וביקשו ל„קבוע עובדה", בטרם ייחתם ההסכם הקואליציוני החדש.

כך פתחו שעריהם מספר בתי קולנוע, וגם חברות התחבורה, התעלמו מהסכמים, התחייבויות והפעילו תחבורה ציבורית שעה ארוכה לאחר כניסת השבת ושעה ארוכה יותר, לפני יציאת השבת!

בין הבטחות למציאות

ראש העיר החדש מר שלמה להט, הבטיח בשעתו כי לא ירשה להפוך את ליל השבת בתל־אביב למוצאי שבת. כל אימת שנושא השבת מועלה בפניו, אינו חש בטוב. מחד — הוא חוזר ומבטיח לנציגי המפלגות הדתיות, השותפות עימו בקואליציה, כי יעשה הכל, כדי לצמצם את ממדי חילולי השבת בתחבורה ובשטח הבידור, ומכחיש, אגב, בנמרצות דברים שיוחסו לו על „ההישג" של פתיחת בתי הקולנוע בלילות שבת, אך מאידך, איזו „יד נעלמה" בעיריה, מעודדת ה„יוזמה" של הפצת „תרבות ובידור" להמונים בלילות השבת. אומרים שאותה „יד־נעלמה", שלמה גורמים בעיריה, נכונים להצביע עליה, עודדה גם את הנהלת „ידיד המורה" ל„התעלם קצת" מחוקי העזר, ומ„הדהיים שבעיריי ולפתוח השערים, לפני יציאת השבת ולהפעיל, בתחומם של גני התערוכה שבבעלות העיריה, את כל המיתקנים!

חזר והבטיח ראש העיר את תיקון המעוות, בדיקת התלונות תוך הקפדה יתירה, על קיום „הסטאטוס קוו" בכל הקשור בשבת. הנציגים הדתיים מנהלים לפי שעה, באורח בלעדי את המאבק על השבת. הציבור הרחב, כאמור, מגלה אדישות, ואף רבניה של העיר. „מסתפקים" בשיגור מכתבים, שתוכנם כמעט אחיד — תביעה חוזרת ונישנית, להקפיד על שמירת השבת.

— ובינתיים, הנהלת „דן" ניצלה עונת הרחצה, בעונתה, ב„בנפש חפצה" ל„יוזמה הפרטית" של גוף לא מוכר בשם „חובבי הים" (!) ומעבירה עשרות רבות של אוטובוסים, המביאים, מכל קצווי עיר גוש דן, לרבות מבני־ברק (הכוונה, לפרדס כץ, בעיקר) אלפי מתרחצים לחופה של תל־אביב.

אדון הופשטיי, איש „דן", ניצב על משמרתו, סמוך למלון „הילטון" ו„רוזה נתה" מהתנועה ההמונית של המתרחצים, „חברי החוג של חובבי הים", כפי שכתוב על הכרטיסים, וחזות האוטובוסים...

ואילו שלומי האמונים, מבליגים. כובשים כעסם וחשים כנטולי כל אפשרות להגיב, להתריע, לזעוק זעקתה של השבת המחוללת ברחוב"לי, ללא תקדים בתולדותיה של העיר העברית הראשונה! כנגד הפעלתה של התחבורה הציבורית, חוזר ומבטיח מ"מ ראש העיר מר דוד שיפמן, התערבותו האישית. ואמנם מר שיפמן, המציד בסידרה של פגישות עם הנהלת „אגד" ו„דן" על עצמו שהוא איש מסורתי תובע, במפגיע, לשמור על זמני יציאת השבת, ואילו אלה משיבים לו כי דרישותיו „יותר חמורות מאשר בקדנציה הקודמת בעיריה".

בימים אלה, תתקיים פגישה נוספת בין מר שיפמן, והנהלות חברות התחבורה הציבוריות, בהשתתפות נציגי המפלגות הדתיות, כדי לקבוע באורח סופי ומוחלט את נוהג הפעלתם של האוטובוסים בתחומה של תל־אביב, כדי להימנע מחילולי השבת!

האופוזיציה לעזרת מחללי שבת

בשטח ענף הבידור, זכו בימים אלה, מפיצי אותו „ענף תרבותי", לעידוד מצד האופוזיציה בעיריה, ד"ר י. הלד, שתבע הרחבת המסגרת של „בידור להמונים" בלילות השבת. צדק עו"ד ה.מ. בסוק, סגן ראש העיר, ששעו, בשהלכו של הדיון על מצב הנוער, כי את השבת חייבים לשמור לא מכח ההסכמים הקואליציונים, כי אם ובעיקר, מתוך רצון כן, לשמור על ערכה של השבת וביצורם של החיים היהודיים בעיר!

בתי הקולנוע, שעל מסכיהם הקרינו ומקרינים בלילות השבת, בעקבות לחץ שהופעל עליהם, על ידי ראש העיריה, „הצטנעו" והפסיקו את פרסומי המודעות המזמינות להמונים ל„בילוי במסגרת של מועדון", אך שלא על לוחות המודעות, הם מפרסמים „מודעות קטנות" על קיומו של הערב...

תביעותיו של ראש העיר מר להט, מבעלי בתי הקולנוע להפסיק זאת, נענו בשלילה. אך איומו להפסיק החזר היטל העינוגים, עליו החליטה העיריה, בעקבות פניה בעלי בתי קולנוע לסייע להם בהפסדיהם, עורר בבקשה. יהודה מוז, כשסרבו בעלי בית הקולנוע „אלנבי" לעשות כן, וראש העיר הורה למחלקת הכספים להוציא. מהכה לפועל, את הוראת הפסקת החזר היטל העינוגים, הזדרז בעל הקולנוע ו„בישר לראש העיר, כי מעתה יקפיד ימנע הקרנת הסרטים.

בפגישות חוזרות ונישנות של הנציגים הדתיים בקואליציה, אמר ראש העיר כי הוא נכון להיאבק יחד אתם למניעת חילולי השבת באותם בתי קולנוע, שהחלו להקרין סרטים בלילות שבת, „לאחר חתימת ההסכם הקואליציוני החדש", או באותם בתי קולנוע, הפועלים ליד ריכוז מגורים של תושבים דתיים. כמו קולנוע „אורלי" ו„מקסים" בלב תל־אביב, או בקולנוע „דרייב־אין" הנמצא בשטח קרקע שהוא: בבעלותה של העיריה, מעברם של „גני התערוכה".

אך גם כאן, מסתבר, נתקל ראש העיר בלא מעט קשיים, שכן, פניה למשטרה להתערב, אצל בתי הקולנוע העוברים על חוקי העזר נתקלת בסירוב. במשטרה טענו כי הם נכונים לפעול „רק נגד כל בתי הקולנוע" מבלי להתחשב באלה הפועלים „לפני ההסכם הקואליציוני או לאחריו". ובשל כך, אומרים, עד היום לא הופעלה ה„יד החזקה" של החוק, נגד מפירי חוקי העזר העירוניים. לכן, נמשכת, איפוא, הפניה האישית של ראש העיר, שלא תמיד מצליחה...

„תרבות" של חילול שבת

אולם גם אם יבעלו בתי הקולנוע ותצומצם התחבורה הציבורית, כמובטח, תימשך בתל־אביב, המדיניות של פתיחת מועדונים עירוניים לבילוי בלילות השבת, בתואם ליזמתו של עו"ד י. ארצי, מ"מ ראש העיר והאיש אשר על תיק התרבות והנוער בעיריה. אין מר ארצי מסתיר כוונתו זו. חלק ניכר מנאומו על בעיות הנוער, התייחס למגמה של פתיחת מועדונים עירוניים, ועתה, גם שערי בתי ספר.

השבוע, במסגרת הדיון במועצת העירית, התריעו הנציגים הדתיים — עו"ד ה.מ. בסוק והד"ר ד.צ. רוזן־צבי נגד יוזמה זו, הם תבעו, באזרת החד־משמעי, צמצומה של ה„דאגה היתירה" לבילוי בלילות השבת, והרחבת המסגרת של טיפוח ערכי יהדות בקרב הנוער הכללי, ההולך ומגלה כי היעדרם של אותם ערכים עלולים בנקל להצמיח פרי באושים!

הוצע על ידי הנציגים הדתיים, קיומם של מיפגשים בין בני נוער דתי וחילוני, קיומם של סימפוזיונים ורב־שיחות, ו„קצת פחות דאגה" להוגת הנוער בבידור הקלוקל המפוקפק.

האם באמת צריכים להיענות בחיוב לצעירים, הטוענים כי לאחר המלחמה יש לסייע בידם ל„התפרק"? — שאל עו"ד בסוק.

המאבק על השבת בתל־אביב, אם תרצו, מתייחס גם לשטח זה, וההתנצחות אמנם נמשכת גם בתוך שורותיה של הקואליציה. אך ברור לכל, כי הנציגות הדתית בלבד, לא תוכל לעמוד בפרץ, אם לא תבוא התעוררות כללית של הציבור הדתי, על עשרות אלפי מתפללי בתי הכנסת, בתי המדרשים, „מביני" הצעירים ובני הנעורים, שוב לא תובטח שמירתה של השבת בתל־אביב המפורצת בחומותיה יותרה.

בשדה הרפואה והבריאות

הרחבה בשיטת הרופא העצמאי

את ב. אדלר

קיים הפעילה קופת-חולים הכל־... השיטה „הרופא העצמאי", ... פעולות לשיפור השירות ... רבים של קופ"ח בבסבר, העדיפו שיטה ... לרופא פרטי ב... פני השיטה הרגילה של ... במרפאות קופ"ח. ...

מאי, בכדי להקל על החברים בקבלת ... ת"א, יפו, רח, פ"ת, חדרה, ראשון לציון ויהודה. בכוחות אלה פור־ סמו רשימות של רופאים — כלליים, ילדים ומקצועיים — שמביניהם ר־ שאים החברים לבחור רופא כרצונם. ...

[illegible]

סדרי ההתקשרות עם הרופאים — כיום מופעלת השיטה במחוזות: ירושלים עם הרופאים. החבר הקשור ברופא עצמאי ממשיך לקבל במר־ פאה את השירותים שזו נותנת — טיפולי אחות, תרופות, מעבדות, רי־ פוי פיזיקלי, הפניות אישפוז וכו'. ...

הרוב — שבעי רצון

קופ"ח אישפרה גם גמישות מי־ רבית בהתקשרות עם רופא עצמאי ... קופ"ח ערכה סקר בין החברים המקבלים טיפול במסגרת הרופא ה־ עצמאי ונתברר כי רוב הנשאלים, 86.4 אחוזים, שבעי רצון מהשיטה. ...

החבר שואל - קופ"ח עונה

החבר ב. י. מקרית ביאליק שואל:

ילדי בן־אחי נתייתמו ונתמניתי לאפוטרופוס. אחי המנוח היה חבר קופת־חולים האם יש אפשרות שיקבלו עזרה בקופת־חולים כי בלשכה המס לא רצו לרשום אותם בפנקס החבר שלי.

תשובה:

לפי תקנות קופת־חולים אם מת חבר־עובד שבזכות חברותו היו ילדיו זכאים לעזרה, יהיו ילדים אלה זכאים לעזרה בתנאים של ביטוח חבלי עליית הנוער, תמורת תשלום לפי תעריף הנקבע ע"י המרכז. (התעריף עתה הוא 9.80 ל"י לחודש). כל זה בתנאי שאין לילדים אלה קרובים אחרים שהם חברים — עובדים ושבזכות חברותם הם זכאים לעזרה.

החברה ח. פ. מרמת־גן שואלת:

הנני חברה למעלה משנתיים, נזקקתי לצלום קיבה, ונדרשתי לשלם בעדו. הוסבר לי כי הסיבה לתשלום היא שהצילום הוא בקשר למחלה שחליתי בה לפני כניסתי לקופת־חולים.

תשובה:

בדקנו את העניין, לצערנו הפקיד הנוגע בדבר טעה ולא פעל בהתאם להוראות. לפי תקנות קופת־חולים פטורים חברי הקופה מכל תשלום בעד צילומי רנטגן, אף אם הם נעשים בקשר למחלה קודמת, ואין זה חשוב מהו מחיר הצילום. לחברה הוחזר הכסף והפקיד הנוגע בדבר הוזהר להקפיד יותר בעניינים הנוגעים בזכויות המבוטחים.

בשאר משרות פנויות של עובדי מעבדה רפואיים מוסמכים במקומות הבאים:

בבנק הדם של בי"ח בעמק עפולה
בבית חולים יוספטל אילת

המעוניינים מתבקשים לפנות למחלקת המעבדות של מרכז קופת־חולים, רח' ארלוזורוב 101 תל־אביב, בימי ראשון, ולהביא אתם את תעודותיהם.

מרכז קופת־חולים

מנהל השכונות עצמאי לבית ההחלמה בית־בוסל של קופת־חולים בצפת.

לפנות ישירות לבית ההחלמה טלפון 30012—067

או למרכז קופת־חולים למחלקת השכונות חדר 520, ארלוזורוב 101, טלפון 262211.

מרכז קופת־חולים

הליך בקיעת השיניים

... של בקיעת השיניים ... ללא זעזועים או ... בגן: חום או שלשול, ... מחלות שונות, ... בעבר נחשבו תופעות ... לבקיעת השיניים, ... ש אמונות הסובבות כך, ... היא ללא כל אחיזה ...

בתקופת בקיעתן של השיניים הן הוצאות גידודים ורחוקות כלהיות תר־ פעות חולניות — כותב ד"ר ב. יהוד־ קאל ב„איתנים".

רבה העבודה, שהשקיעו מומחים באיסוף נתונים, שלפיהם הרכיבו את טבלת המועדים של בקיעת השיניים, לרבות הקדמה או איחור סבירים. כל אי־בקיעה החורגת מן האיחור הסביר מן הדין שתניע את האם להיוועץ עם רופא השיניים.

... שעשבבות, אי־שקט ר־ ... של רוק אצל ינוקים

גיל הבקיעה

שיני חלב		שיני קבע	
חותכות מרכזיות	7½ חודשים	8—7	שנים
חותכות צדדיות	9 חודשים	9—8	שנים
ניבים	18 חודשים	12—11	שנים
טוחנת ראשונה	14 חודשים	שן רביעית 11—10	שנים
טוחנת שניה	24 חודשים	שן חמישית 12—10	שנים
		מלתעה ראשונה 6 — 7	שנים
		מלתעה שניה 12 — 13	שנים
		שן בינה 17 — 21	שנים

שיני חלב		שיני קבע	
חותכות מרכזיות	6 חודשים	6 — 7	שנים
חותכות צדדיות	7 חודשים	7 — 8	שנים
ניבים	16 חודשים	9 — 10	שנים
טוחנת ראשונה	12 חודשים	10—12	שנים
טוחנת שניה	20 חודשים	11—12	שנים
		מלתעה ראשונה 6 — 7	שנים
		מלתעה שניה 11 — 13	שנים
		שן בינה 17 — 21	שנים

... של תינוקות שמנים מאוד ... שיניים בהשוואה לתינו־ ... כל מקום, איחור ממושך ... כערכת השיניים בכללה ...

עצם ולקצב גדילתן של הלסתות. כל הפרעה בתיאום זה גורמת אי־סדר במערכת מסובכת זו, הבאה למשל לידי ביטוי בשיניים גדולות בלסת קטנה — כתוצאה מכך נוצרים צפי־ פות ואי־סדר בשיניים. ... ביקעת השיניים בחוסר מקום.

היפוכו של מצב זה הוא לסתות גדולות ושיניים קטנות. הביטוי החי־ צוני לכך הוא רווחים בלתי אסתטיים בין השיניים.

דמותו של הרופא הטוב

סר וויליאם אוסלר נשאל פעם, אם הוא יכול היה להמליץ על רופא פי־ קח וכשרוני. הוא השיב: „לא קיים דבר כזה. כמו רופא פיקח וכשרוני. קיימים רק רופאים טובים ורופאים גרועים".

לראשונה נתקלתי בהערתו של אוסלר, כאשר הייתי סטודנט, אולם רק אחרי 20 שנות פרקטיקה רפואית, הפסתי את משמעותה. בהרהורים ב־ ני לבין עצמי במשך כל אותן השנים, יצרתי לעצמי מספר עקרונות מנחים, שעליהם התבססו חיי המקצועיים. בתקוה, שאחרים יודרבנו לגבש את רעיונותיהם המוסריים, כציע אני כאמור זה כנקודת־מוצא למחשבה או לדיון.

להבין את הפציינט

[illegible]

שיחה עם המשפחה

[illegible]

כבוד גדול לזקנים

[illegible]

מה לומר לחולה הנוטה למות?

[illegible]

תכונותיו של רופא טוב

[illegible]

לתת לפציינט להרגיש בנוח

[illegible]

(„רופא המשפחה", מתוך ביי אוף אר. פי.)

תכנית להכפלת המיטות בבתי החולים של קופת־חולים

פיתוח גדול להכפלת מספר המיטות בבתי החולים של ... לקראת שנות השמונים, על 8000 מיטות, עובדה ... ד"ר ח. דורון, מ"מ יו"ר מרכז קופ"ח, שמסר על כך ... המסקנה של קופ"ח. אמר כי בבנייה נמצאות כבר ... חו הסתיים החל מהחודשים הקרובים ועד לשנתיים.

[illegible]

פוריה — לא לאישפוז כללי

[illegible]

הרחבת בתי חולים בירושלים

[illegible]

מחסור בכוח אדם מקצועי

[illegible]

בית הספר לרפואה בנגב

[illegible]

מרפאה מקצועית באילת

[illegible]

בעזרתם של העובדים הבכירים

[illegible]

בחוג המשפחה

מאת נעמי גוטקינד

400 בנות מתנדבות קבלו תעודות השבוע

ארבע מאות בנות התכנסו ביום שלישי השבוע בבית סוקולוב בתל־אביב כדי להשתתף בטקס הענקת התעודות למסיימות שנת ההתנדבות השלישי במסגרת האגודה להתנדבות בעם. [illegible] עד כה לשרותן של הבנות הדתיות בצה״ל.

אמרה על כך הגב׳ טובה סנהדראי שהופיעה בפני הבנות: „עצם הנושא ההתנדבות הוא [illegible] בפני עצמו... [illegible]"

הגב׳ סנהדראי סיפרה באותה הזדמנות כי רק השבוע העלו מחדש חברות מועצת הפועלות של ההסתדרות את השאלה כיצד יתכן שבנות דתיות אינן מגוייסות ואינן תורמות את חלקן למדינה, היא גם הזכירה ברמז אחד מחברי הממשלה שהפטור לבנות מפריע לו והוא כונה מדי פעם לבטלו. „הייתי מזמינה אנשים אלה לבקר אתכן במקומות עבודתכן" אמרה הגב׳ סנהדראי „כדי להשתכנע ולפקוח את עיניהם".

שנת שרות קשה

„נכנסתן לשנת השרות שלכן בזמן קשה ביותר לישראל, המלחמה שפרצה ביום הכיפורים מצאה אתכן במילוי התפקיד, רבות ראו לראשונה בחייהן פצועים וחולים, הייתן צריכות להתגבר נפשית על מצבים חדשים.. רבות מלאו בכתות מלאות תלמידים במקומם של מורים שהתגייסו לצבא... כל שנת שרות שכזו מתנת לבנות נסיון ובגרות שאי אפשר לרכוש אותם במשך הרבה שנות עבודה רגילות".

ובפנותה אל ציבור האמהות הדתיות, סיימה הגב׳ סנהדראי באמרה: „אתן צריכות להיות גאות על התפקיד שמלאו בנותיכן, שעה שהן מסכימות לחיות במסגרה הטבעית שלהן. כל אם מקבלת אחרי שנה כזו בת חזקה יותר מבחינת הנסיון, האחריות ומבחינה דתית, כי הבנות מצויות בידים טובות, ממלאות את התפקיד כבנות דתיות והחזקות בעצמן ערכים דתיים, בשמשן מופת בהופעה ובתלבושת צנועה ובהתנהגותן בחברה החדשה אליה הן נקלעות".

התלהבות, התמדה, ארגון

אל התשבחות הללו, הצטרפה גם מרכזת האגודה להתנדבות בעם, מרים מאיר. כידוע מטרותיה של אגודה זו הן לעודד ולארגן התנדבות בנות דתיות לשירותים סוציאליים וקהילתיים בתחומי החינוך, הטיפול בנוער, במשפחה ובקשיש, בבריאות ובקליטה. הסבירה הגב׳ מאיר: „מתוך נסיוננו התברר שנחוצה מאוד התלהבות הבנות, אך יחד עמה נחוצים התמדה והארגון. כל הבנות שהחלו את שרותן באלול תשל״ג (פרט לאחת שפרשה מסיבות משפחתיות) סיימו את השנה, גם זו הוכחה שהתלהבות הכרוכה בהתמדה נותנת כח לעמוד במשימות".

ואשר לעצם התעודה המחולקת למסיימות, אמר לנו מזכיר האגודה שאול יהלום: „זוהי הפעם השניה שאנו מחלקים תעודות אלה. כל אדם המסיים פרק חשוב בחייו, רוצה איזה מיסמך שיעיד על העבר. גם הבנות המתנדבות ראויות למיסמך כזה".

ההתנדבות — רעיון מקובל בבתי הספר

לדעתו, היו שותפות הבנות עצמן בהצלחה. מסתבר שרעיון ההתנדבות שהתקבל בשנים הראשונות בהרבה הסתייגות ותמיהה בחוגים הדתיים, נעשה משנה לשנה לחלק אינטגרלי למערכת החינוכית ומן ההשפעה החינוכית של בתי הספר. אמנם, אין שום עידוד מכוון מטעם הנהלות התיכונים הדתיים לכיוון של התנדבות דווקא, אבל בת אחת אחרי רעותה העידו בפנינו: „כל הבנות בכתה כמעט הבינו שצריך לעשות משהו למען המדינה... חלק מתנדבות לנח״ל, חלק הולכות אפילו לצה״ל, חלק יוצאות להתנדבות. בת שלא עושה שום דבר אלא יושבת בבית ומפסיקה ללמוד נראית אחת שאיננה מן החברה".

„הייתי חוזרת על זה"

כך למשל אמרה לנו אסתר טוסול, בוגרת תיכון „בר־אילן" בנתניה שמלאה את כל שנת שרותה בביה״ח „תל־השומר": „התנדבתי כי רציתי לעשות משהו למען המדינה לא במסגרת צבאית" אומרת אסתר „למרות שבגלל המלחמה עברה עלי שנה די קשה בבית החולים הייתי חוזרת על זה... יש לי הרגשה שהיינו מאוד נחוצות שם, ושבאמת תרמנו משהו".

מצאתי משהו שחשוב לעצמי לא פחות מאשר למדינה

גם רונית עיין ששרתה יחד עם אסתר בבית החולים, סבורה שעברה עליה אחת השנים המיוחדות ביותר בחייה. רונית היא בוגרת תיכון „לוסטיג" וחברת תנועת הנוער „עזרא" לשעבר. בנות תנועה אינן מתגייסות ואינן מתנדבות, ולמרות זאת היא הרגישה, לדבריה, שלא תוכל סתם כך להמשיך בלימודים: „צריך לעשות משהו. היום אני יודעת שמה שעשיתי היה חשוב לא רק למדינה ולפצועים אלא גם לי. נכון, עבדנו קשה מאוד מבחינה פיזית, אחרי יום בבית החולים הייתי חוזרת הביתה הרוגה ויכולה הולכת לישון, ובכל זאת אני בוכה על כל רגע שעובר. העבודה בבית החולים נתנה לי המון, הפרידה קשה, [illegible] להולים שלי"... בשנה הבאה מתכוונת רונית ללמוד עבודה סוציאלית באוניברסיטה „בר־אילן", כדי להמשיך בכיוון אליו הובילה אותה שנת ההתנדבות שעברה.

„ההורים שלי — בעד"

חנה אילן היא בוגרת הרבנן צייטלין בת״א. „אצלנו בכתה היה ברור לכל הבנות שצריך לעשות משהו כשמסיימים שמינית" היא מסבירה. „יש היום אוירה כזאת. ההורים שלי, למשל, היו מאוד בעד. אדרבא, אילו נשארתי בבית זה היה נראה להם מוזר".

חנה מודה ששנת עבודתה במחלקה הפנימית של בית החולים שינתה הרבה באופייה. עד גמר התיכון היתה רגילה למסגרת משפחה ומגינה בה תמיד מקבלים „ופתאום צריך גם לתת וגם לשרת אחרים — זה קשה בהתחלה אבל בסופו של דבר נותן הכוח"... בשנה הבאה היא מתכוונת ללמוד משפטים באוניברסיטה, ולדעתה, היא מוכנה עתה ללימודים יותר מאשר לפני התנדבותה.

עבודה עם ילדי אלי״ן

לעומת ההתנדבות לבתי החולים יש בנות המעדיפות עבודה עם ילדים בבתי הספר ובבתי תלמוד. ציפורה, בוגרת צייטלין אף היא, בחרה לעבוד עם ילדים מיוחדים בביתם — המשותקים. „רציתי לעזור ככל יכולתי דווקא לילדים אלה. השנה ששרתתי באלי״ן בירושלים הוכיחה לי שלא טעיתי בבחירה".

במושב דישון

גם רבקה לוי, בוגרת תיכון „חורב" בירושלים משוכנעת שלא טעתה בבחירתה למרות „שהילדים שלה" היו שלושה תלמידים קשי התנהגות מכתה ג׳ במושב דישון. „גרתי בחצור ועבדתי בדישון" אומרת רבקה בהתלהבות „ואני בטוחה שלולא באתי לשם כדי לעזור בחינוך לילדים האלה — לא היה מי שיטפל בהם. [illegible] רק בתחילה ילדים, בשביל זה חשובה המסגרת של ההתנדבות שלנו". כשהיא מסכמת את השנה הראשונה של היציאה מבית ההורים אומרת רבקה: „זה היה נסיון חשוב בשבילי. עכשיו אני בטוחה שאני רוצה להיות מורה ואלך ללמוד בסמינר".

משרשרת לבאר־שבע

גם יפה עידן, ילידת מושב „שרשרת" שבנגב ובוגרת קריית־החינוך בצומת רוצה להיות מורה. לשם כך נרשמה לסמינר בבאר־שבע [illegible]: „הרעיון הזה, להיות מורה למלאכה והציור התחזק בי בשנת השרות". [illegible] כי הוריה התנגדו בהתחלה מאוד לכך שתעזוב את המושב, ורק כשראו כיצד היא חוזרת הביתה מאושרת מעבודתה עם ילדי בית הספר „חזון עובדיה" בבאר־שבע — הבינו שהיא עושה דבר הטוב. „אצלנו במושב עוד לא מקובל שבנות יוצאות מהבית" אומרת יפה „[illegible] הראשון בינתיים [illegible] יותר מבת אחת להתנדבות".

בביה״ס העממי הדתי „חזון עובדיה" עבדה יפה בכתה א׳ פעלתנית, עזרה בקישוט הכתלים ובהכנת משימות, אירגנה את חדר התרבות, ניהלה מישחקים עבור הילדים בשעות אחה״צ ועזרה בניהול בית התלמיד. „כשפעם לא יכולתי לבוא לעבודה — ממש סגרו את בית התלמיד. כשחזרתי — אמרו לי המורים והילדים שהייתי חסרה. זה נתן לי סיפוק עצום. אני בטוחה שבנות מתנדבות הן ממש חיוניות בבתי ספר רבים מאוד בארץ, בעיקר בישובים מרוחקים.

מקריית אתא „לחזון עובדיה"

גם מרים לייכטר, בוגרת התיכון הדתי בקריית אתא, היחידה מכתתה ששרתה בשנת התנדבות, עבדה בביה״ס חזון עובדיה בבאר שבע: „אני משוכנעת שהילדים האלה, וילדים אחרים כמותם" אומרת מרים „ממש זקוקים לנו. הם לא נמצאים בתנועות נוער, ובשעות אחה״צ מסתובבים סתם ברחובות ובחצרות. אנחנו פתחנו וניהלנו בשבילם את בית התלמיד אחרי הלימודים, ארגנו מישחקים וטיולים, ושימשנו מעין תחליף לתנועת נוער — וזה מוכיח כמה נחוצות המתנדבות".

אגב, כיתר הבנות, שיחד עם נתינתן גם קיבלו הרבה בשנת ההתנדבות שלהן, גם מרים סבורה שהיא התבגרה נפשית, ושאחרי שנה של נסיון ועבודה מחוץ לבית ברורה לה יותר דרכה בעתיד. בעבר, היססה וחשבה אולי להיות מורה, עתה היא בטוחה שברצונה להמשיך ללמוד דווקא בטכניון, ולכן גם נרשמה. „כמעט כל בת מאיתנו יודעת יותר בברור מה היא רוצה לעשות בחיים ובלימודים" מסכמת מרים „מאשר לפני שנת השרות שלה".

הבנות־המתנדבות בסיום „שנת שירות"

טובה סנהדראי נושאת דברה אל המתנדבות. ליד שולחן הנשיאות — חברי הנהלת האגודה להתנדבות.

שחמט

בעריכת שלמה קנדלשיין

יהודה גרינפלד אלוף ישראל לנוער 1974

יהודה גרינפלד בן 18 תלמיד כיתה י״ב בפתח־תקוה זכה באליפות הנוער. השבתית שבעריכת ב.בית החו־ [illegible] בפתח־תקוה בין התאריכים 31.7 — 13.8.74.

יהודה שצבר 12½ נק׳ מ־17 אפשריים (73.5%) הקדים 17 נערים מצטיינים מכל רחבי הארץ שהתמודדו בשיטת „ליגה" לכבישת התואר החשוב.

נצחונו היה מוצדק שכן הפגין משחק יציב וידע תיאורטי רב. סגנו אלי ספר מחיפה שצבר 12 נק׳ היווה את הפתעת התחרות כולה בהקדימו את טובי שחקני הנוער כיום שנטלו חלק בתחרות.

מצטיינים נוספים חיים שניידר, ישראל שרבצל (נער דתי מתל־אביב), אהוד למברגר ויאיר שפירא. ניהל את התחרות בצורה נאה דוד ברקין מרמת־גן.

תוצאות הסופי:

1. יהודה גרינפלד (פתח־תקוה) — 12½ נק׳ 2. אלי ספר (חיפה) — 12 נק׳ 4—3. חיים שניידר (נהריה) וישראל שרבצל (תל־אביב) — 11½ נק׳ כ״א 5. אהוד למברגר (בני־ברק) — 11 נק׳ 6. ניר ברינברג (פתח־תקוה) — 10½ נק׳ 7. עופר קוטאי (תל־אביב) — 10 נק׳ 10—9—8 רון אלבר (ראשון לציון) יאיר שפירא (ירושלים) ומיכאל ברנסקי (חיפה) — 9 נק׳ כ״א 11. דב זליץ (חיפה) — 8 נק׳ 12. בנימין אברמוב (פתח־תקוה) — 7 נק׳ 13. מרק לוין — 6½ נק׳ 14. יעקב קוסל (באר־שבע) — 6 נק׳ 15—16. יובל באומן (עמיר) ואמיר אסיגנר (פתח־תקוה) — 5½ נק׳ כ״א 17. שריר גלאי (שובל) — 5 נק׳ 18 רן שבתאי (רמת־גן) — 3½ נק׳.

שחמט ברחבי תבל

[illegible] אליפות העולם לנוער. הנער זכה [illegible] ישראל לא הצליח לעלות לגמר.

*

מספר אליפויות מדיניות הסתיימו זה עתה. בארגנטינה זכה באליפות סנגינטי עם 12½ נק׳ מ־16 משחקים, [illegible] רב האמן [illegible] מיגואל ניידורף.

אליפות צ׳כיה הסתיימה בהפתעה [illegible] עם 12 נק׳ מ־15 משחקים הקדים את [illegible] 15 נק׳.

סיגורסון כאיסלנד ניצח באליפות הפתוחה של [illegible] (100 שחמטאים) עם 7½ נק׳ מ־9 משחקים.

נבחרת הסטודנטים של אוניברסיטת תל־אביב הולכה במפגשים בבריטניה במסגרת מסעה להתמודדויות שחמטאיות בין מכללות בחו״ל.

במפגש הראשון זכתה נבחרת אוניברסיטת תל־אביב נגד נבחרת המכללות הבריטיות 3:6 (כבן, בלשן עגור, הדר וברנשטיין זכו, גלפר וקלודר סיימו בתיקו, ברונשטיין וכרמל הפסידו).

במפגשה השני הפסידה לנבחרת המחוזית של אוניברסיטת קיימבריג׳ 5:3 (בלשן ועגור נצחו, כבן וקלודר סיימו בתיקו, גלפר, ברנשטיין, הדר וכרמל הפסידו).

שתי הנבחרות הבריטיות היו חזקות וכללו שחמטאים הנמנים על נבחרות הסטודנטים של אנגליה, סקוטלנד ווילס.

נבחרת אוניברסיטת תל־אביב תקיים גם „מפגשים מכללתיים" בהולנד.

אליפות מועדון „אליצור־רשבסקי" תל־אביב 1974

[illegible] לאחר הסיבוב ה־10 (נותר עדיין סיבוב אחד לסיום): יעקב קורצמן 7 נק׳, אבשלום יהושע (סיום משחקין) — 7 נק׳, אהרון [illegible] 6½ נק׳ (1) וכו׳.

אולימפיאדת ניצה — 1974

דרשקוביץ (ישראל) — מכמנים (פורטוגל)

גמביט המלכה

[illegible] השחור נכנע.

תיקוני טעויות דפוס במדור האחרון

א. במשחק השני שהבאנו (בהגנה הסיצילאנית), [illegible]

ב. [illegible]

הימים הבאים לקראתנו

(סוף מעמוד 3)

[illegible]

„אלון מורה" ו„סבסטיה"

[illegible]

המציאו טענת מפירי חוק

[illegible]

„מפירי חוק"

[illegible]

הקהילה היהודית בשוויץ

(סוף מעמוד 6)

[illegible]

הציבור הדח

(סוף מעמוד 3)

[illegible]

נגד שינוי שיטת הבחירות

[illegible]

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

הופיע

תורה שבעל־פה

קובץ הרצאות בכינוס הששה־עשר לתורה שבעל־פה

בעריכת

ד״ר יצחק רפאל

בתוכן: הכינוס הארצי הט״ז לתורה שבעל־פה / מ. ה.; האנכנה בחודש השמיני / ד״ר יצחק רפאל; ברכה המשתתפים [illegible] / הרב ד״ר י. ד. ברגמן; בירור עיוני במגילת רות / הרב איסר יהודה אונטרמן; ברכה הלל ושתהיינה ביום העצמאות / הרב הראשי לציון הרב עובדיה יוסף; בענין אפקעינהו רבנן לקידושין מיניה / הרב שלמה זלמן אויערבאך; בעמדי חכמי ישראל וראשי שלטון בפני כס המשפט / הרב יצחק ידידיה פרנקל; עונש המאסר בהלכה / הרב חיים דוד הלוי; נכרי חבר כנסת וחבר עיריה / הרב שאול ישראלי; דין השטחים המוחזקים לגבי מצוות התלויות בארץ / הרב אהרן סולוביצ׳יק; דיני סנהדרין ודיני מלכות / הרב יהודה גרשוני; לשאלת גיוס נשים לצה״ל בהלכה / הרב שמואל תנחום רובינשטיין; ארץ ישראל ומדינת ישראל / הרב מרדכי פוגלמן; הרשויות המקומיות והקנגת הישוב בהלכה / הרב אליהו בקשי; דינא דמלכותא דינא / הרב שילה רפאל; [illegible] לאור ההלכה / הרב אברהם אבידן (זמל); [illegible] במשנת הרמב״ם / הרב ד״ר ב. ז. בנדיקט; וכוהנו על ארץ ישראל / הרב משה צבי נריה.

המחיר: 12.— ל״י

משרד ההפצה: תל־אביב, רח׳ אלנבי 87, טל. 615036

מכירה משגעת!!!

ל־10 ימים בלבד עד ל־26.8

מחירים חסרי תקדים על כל מוצרי עבודת היד!!

גובלנים עם צמר תוצרת „PARAGON" מארה״ב. הנחה של־ 10%

כריות לרקמה לעבודה עצמית הנחה של־ 15%

גובלנים יותר מ־600 דוגמאות בהנחה של־ 20%

צמר לשטיחים במקום 1.40 ל״י לכדור 89 אג׳

חוטי רקמה D.M.C במקום 60 אג׳ רק 50 אג׳

אהילי פלסטיק וברזל מבחר ענק עד הנחה של־ 30%

אמפיסל

תל־אביב: רח׳ המלך ג׳ורג׳ 62; רח׳ אלנבי 98; אבי, רח׳ הגליל 9, תחנה מרכזית • ירושלים: רח׳ יפו 43; רח׳ המלך ג׳ורג׳ 21

חיפה: רח׳ הרצל 31 • באר־שבע: רח׳ הרצל 66 • חולון: רח׳ סוקולוב 66 • ראשון־לציון: רח׳ רוטשילד 48 • רחובות: רח׳ הרצל 194 • אשדוד: רח׳ שבי ציון 127 • רעננה: רח׳ אחוזה 109 • הרצליה: רח׳ סוקולוב 16 • [illegible]